

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**IZZIVI IMPLEMENTACIJE MEDNARODNEGA STANDARDA
RAČUNOVODSKEGA POROČANJA 9 – FINANČNI INSTRUMENTI**

Ljubljana, junij 2016

BARBARA DEŽELAK

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Barbara Deželak, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Izzivi implementacije mednarodnega standarda računovodskega poročanja 9 – Finančni instrumenti, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko prof. dr. Sergejo Slapničar

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

KAZALO

UVOD	1
1 MEDNARODNI STANDARD RAČUNOVODSKEGA POROČANJA 9 – FINANČNI INSTRUMENTI	3
1.1 Razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov	3
1.1.1 Razvrščanje in merjenje finančnih sredstev	4
1.1.2 Razvrščanje in merjenje finančnih obveznosti	7
1.1.3 Določitev poslovnega modela	8
1.1.3.1 Poslovni model, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov	9
1.1.3.2 Poslovni model, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov in prodaja	9
1.1.4 Pogodbene lastnosti denarnih tokov	10
1.2 Oslabitev finančnih sredstev	10
1.2.1 Pomembno povečanje kreditnega tveganja	13
1.2.2 Merjenje pričakovanih kreditnih izgub	15
1.2.3 Oslabitev finančnih sredstev, merjenih po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos	16
2 IZZIVI IMPLEMENTACIJE MSRP 9	17
2.1 Dileme in izzivi v povezavi z razvrščanjem in merjenjem finančnih sredstev	17
2.1.1 Določitev poslovnega modela	18
2.1.2 Modificiran element časovne vrednosti denarja	20
2.1.3 Pogodbene določbe, ki spreminjajo čas in znesek pogodbenih denarnih tokov ..	24
2.1.4 Alternativne možnosti prostovoljne izbire načina merjenja za določena finančna sredstva	28
2.1.4.1 Nepreklicna izbira za merjenje po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida	28
2.1.4.2 Merjenje kapitalskih instrumentov po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos	30
2.1.5 Odprava pripoznanja spremenjenih (modificiranih) finančnih sredstev	31
2.2 Implementacija modela pričakovanih kreditnih izgub	35
2.2.1 Pomembno povečanje kreditnega tveganja	36
2.2.2 Vključitev makroekonomskih dejavnikov v model pričakovanih kreditnih izgub	42
2.2.3 Obdobje za oceno pričakovanih kreditnih izgub	48
2.2.4 Merjenje pričakovanih kreditnih izgub za zunajbilančne izpostavljenosti	51
2.2.5 Smernice Baselskega odbora za bančni nadzor glede kreditnega tveganja in obračunavanja pričakovanih kreditnih izgub	53
3 RAZKRITJA	56
3.1 Prehod na MSRP 9	58
3.2 Spremembe MSRP 7 zaradi sprejetja MSRP 9	61

3.3 Poročilo EDTF glede vpliva pričakovanih kreditnih izgub na razkritja bank	64
4 PRIPRAVLJENOST SLOVENSКИH BANK NA MSRP 9.....	67
4.1 Rezultati analize, opravljene med slovenskimi bankami	67
4.2 Potrebne tehnološke spremembe in spremembe procesov kot posledica implementacije MSRP 9.....	75
5 PREVERITEV OBSTOJEČE ZAKONODAJE V LUČI SPREMEMB, KI JIH PRINAŠA MSRP 9	80
5.1 Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb	81
5.1.1 Razmislek o ustreznosti trenutnega Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb	81
5.1.2 Primer angleške ureditve davčne zakonodaje ob prehodu na MSRP 9	86
5.2 Zakon o gospodarskih družbah	87
SKLEP.....	88
LITERATURA IN VIRI	91

PRILOGE

KAZALO SLIK

Slika 1: Tristopenjski model pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub skladno z MSRP 9	12
Slika 2: Zgodovinski podatki o gibanju 1-mesečnega, 3-mesečnega in 6-mesečnega EURIBOR-ja v obdobju od januarja 2000 do marca 2016	21
Slika 3: Napovedi gibanja 1-mesečnega, 3-mesečnega in 6-mesečnega EURIBOR-ja za 10-letno obdobje od aprila 2016 do marca 2026	22
Slika 4: Ilustrativno razkritje za gibanje popravkov vrednosti stanovanjskih posojil.....	62
Slika 5: Banke, sodelujoče v raziskavi, glede na njihovo bilančno vsoto po stanju na dan 31. decembra 2015	67
Slika 6: Trenutna faza projekta MSRP 9	68
Slika 7: Predvideni učinki iz naslova pričakovanih kreditnih izgub ob prehodu na MSRP 9 .	72
Slika 8: Predvideno obdobje prvega javnega razkritja pričakovanega vpliva prehoda na MSRP 9 na nivo oslabitev in rezervacij.....	72
Slika 9: Poznavanje Smernic Baselskega odbora za bančni nadzor.....	73
Slika 10: Predvidena seznanitev z novimi zahtevami glede razkritij.....	73
Slika 11: Vpliv posameznih organizacij oziroma institucij na interpretacije zahtev MSRP 9.	74

KAZALO TABEL

Tabela 1: Ključne konceptualne razlike med MRS 39 in MSRP 9 na področju razvrščanja finančnih instrumentov	4
Tabela 2: Razvrščanje in merjenje finančnih sredstev v skladu z MSRP 9.....	6
Tabela 3: Kvantitativna presoja modificiranega elementa časovne vrednosti denarja.....	23

Tabela 4: Finančna sredstva, pripoznana po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida v konsolidiranih računovodskih izkazih štirih največjih slovenskih bank po stanju na dan 31. decembra 2015	29
Tabela 5: Odprava pripoznanja spremenjenih (modificiranih) finančnih sredstev – prikaz učinkov v izkazu poslovnega izida	32
Tabela 6: Napovedi gospodarskih gibanj za leta 2014, 2015 in 2016, objavljene marca, septembra in decembra 2014	44
Tabela 7: Primerjava napovedi letne rasti BDP in inflacije za Slovenijo in razlike s predhodnimi napovedmi	45
Tabela 8: Razkritje učinkov prerazvrstitev finančnih instrumentov ob prehodu na MSRP 9 ..	60
Tabela 9: Izzivi pri razvrščanju in merjenju finančnih instrumentov.....	68
Tabela 10: Izzivi pri implementaciji modela pričakovanih kreditnih izgub.....	70

UVOD

Po skoraj desetletju intenzivnih pogovorov in javnih razprav je Mednarodni odbor za računovodske standarde (angl. *International Accounting Standards Board*, v nadaljevanju IASB) julija 2014 vendarle izdal Mednarodni standard računovodskega poročanja 9 – Finančni instrumenti (v nadaljevanju MSRP 9). IASB se je naloge lotil že leta 2005, intenzivneje pa je na tem delal od aprila 2009 dalje, ko so kot odgovor na finančno krizo spremembo standarda zahtevali tudi voditelji G20 ter nekateri mednarodni organi, med drugim Odbor za finančno stabilnost. Na aktualnost vsebine MSRP 9 kaže tudi dejstvo, da je IASB na različne osnutke in vmesne verzije standarda prejel več kot 1.000 pisem s komentarji (IASB, 2014a, str. 4). Nov standard prinaša spremembe na področju razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov, oslabitev finančnih sredstev in računovodskega obračunavanja varovanj pred tveganji, zahteva pa tudi precej razširjena razkritja. Na področju oslabitev se obeta korenita konceptualna sprememba, saj kot odgovor na očitke, da so kreditne izgube v skladu z Mednarodnim računovodskim standardom 39 – Finančni instrumenti: pripoznavanje in merjenje (v nadaljevanju MRS 39) pripoznane prepozno in v prenizki višini, MSRP 9 uvaja koncept pričakovanih kreditnih izgub.

Evropska Komisija (v nadaljevanju EK) je v svojem pismu 8. decembra 2014 (EK, 2014) pozvala Evropsko svetovalno skupino za računovodsko poročanje (angl. *European Financial Reporting Advisory Group*, v nadaljevanju EFRAG) k pripravi priporočila o sprejetju MSRP 9 za uporabo v Evropski Uniji (v nadaljevanju EU). O sprejetju standarda odloča Računovodski regulatorni odbor in večina članov tega odbora podpira čim hitrejše sprejetje MSRP 9. Zato je EK zaprosila EFRAG, da svoje priporočilo izda v roku šestih mesecev, kar jim ni uspelo in so končni dokument objavili šele 15. septembra 2015 (EFRAG, 2015). V njem EFRAG priporoča, da MSRP 9 postane obvezen za uporabo v EU najkasneje 1. januarja 2018, z izjemo družb, ki se ukvarjajo z zavarovalništvom. Zanje naj bo do sprejetja MSRP 4 – Zavarovalne pogodbe uporaba MSRP 9 dovoljena, ne pa obvezna. Ne glede na to priporočilo, pa do konca aprila 2016 Evropski parlament standarda še vedno ni potrdil in, kot je ob javni obravnavi v evropskem parlamentu 1. decembra 2015 dejal predsednik nemškega odbora za računovodstvo Andreas Barckow, se šest (oziroma sedaj že sedem) let zdi veliko za projekt, ki naj bi bil nujni odgovor na resno krizo. Ne glede na to, da standard še vedno ni potrjen za uporabo v EU, pa banke zaradi kompleksnosti zahtev ne smejo čakati na dokončno potrditev, temveč se morajo že v tej fazi intenzivno pripravljati na njegovo uvedbo.

Brez dvoma bo implementacija MSRP 9 zahtevna, predvsem v bankah in ostalih finančnih institucijah. V letu 2015 je v povezavi s konceptom pričakovanih kreditnih izgub družba Deloitte izvedla raziskavo med 59 velikimi bankami (Deloitte, 2015, str. 2), v kateri banke kot največje izzive izpostavljajo nejasnost glede sprejemljivih interpretacij novih pravil (dve tretjini anketirancev pričakuje, da bodo pri njihovi razjasnitvi najbolj vplivni bančni regulatorji), potrebo po notranjem sodelovanju med finančnim oddelkom, oddelkom za upravljanje tveganj in področjem informacijske tehnologije ter razpoložljivost podatkov. Poleg tega kar tri petine bank,

vključenih v raziskavo, meni, da nimajo dovolj tehničnih virov za izvedbo projekta uvedbe pričakovanih kreditnih izgub, četrtnina jih celo dvomi, da bodo potrebna znanja na razpolago na trgu dela. Ne glede na pričakovane težave z implementacijo pa kar tri četrtine anketirancev verjame, da bodo računovodski izkazi v skladu z novimi pravili bolj koristni za regulatorje, medtem ko večjo primerljivost med bankami pričakuje zgolj 17 %.

Namen magistrskega dela je:

- proučiti teoretične zahteve MSRP 9,
- identificirati zahtevnejša področja standarda, tako z vidika razvrščanja in merjenja ter implementacije modela pričakovanih kreditnih izgub, kakor tudi z vidika razkritij,
- preveriti pripravljenost slovenskih bank na MSRP 9 in
- proučiti, ali je trenutna slovenska zakonodaja (predvsem Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb in Zakon o gospodarskih družbah) ustrezna v luči sprememb, ki jih prinaša MSRP 9.

Cilj magistrskega dela je identificirati ključne dileme in izzive, ki se pojavljajo ob implementaciji MSRP 9, ter poiskati ustrezne odgovore, kako naj se banke s temi izzivi učinkovito soočijo.

V prvem delu magistrskega dela predstavljam teoretična izhodišča, v obsegu, nujno potrebnem za razumevanje nadaljnje vsebine.

V empiričnem delu na podlagi dognanj iz pregleda strokovne literature, znanj pridobljenih na mednarodnih seminarjih ter izkušenj, pridobljenih z delom v banki, podrobneje predstavljam izbrane konkretne dileme in izzive, za katere menim, da so relevantne tudi za slovenski bančni prostor. Ob tem podajam odgovore, kako naj se banke z izzivi učinkovito soočijo, obenem pa ugotavljam, da na določenih področjih dokončne interpretacije zahtev standarda še vedno niso usklajene, niti med največjimi revizijskimi hišami.

Z metodo anketiranja sem izvedla raziskavo med slovenskimi bankami, z namenom ugotovitve, kakšna je njihova pripravljenost na implementacijo MSRP 9 slabi dve leti pred njegovo obvezno uporabo. Povabilu na sodelovanje se je odzvalo 53 % vseh bank in hranilnic z dovoljenjem Banke Slovenije za opravljanje bančnih, vzajemno priznanih in dodatnih finančnih storitev. Po predvidevanjih je večina slovenskih bank v tem trenutku šele v začetni fazi projekta, ali pa se tega sploh še ni lotila. To se odraža tudi pri določenih vprašanjih, pri katerih prevladujejo odgovori, da se banka glede konkretnega vprašanja še ni odločila (na primer katere poenostavitve bodo predvidoma uporabili pri implementaciji modela pričakovanih kreditnih izgub). Ne glede na to pa raziskava daje določene odgovore in razkriva, da so tudi pri slovenskih bankah najpogostejše težave, povezane z uvedbo MSRP 9, več ali manj identične težavam, identificiranim v mednarodnih raziskavah.

V zaključku magistrskega dela proučujem, ali je trenutna slovenska zakonodaja ustrezna v luči sprememb, ki jih prinaša MSRP 9. Ob tem se osredotočam na Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb, dotaknem pa se tudi določb Zakona o gospodarskih družbah

Pri pisanju magistrskega dela sem imela nekaj težav z razpoložljivostjo literature, saj gre za nov standard, katerega uvedba je obvezna šele za obdobja od 1. januarja 2018 dalje. Zato proučevano področje predstavlja dobro poslovno priložnost za svetovalne in revizijske družbe, ki posledično svoja dognanja in konkretna priporočila nekoliko skrivajo in so jih pripravljene podrobno razkriti zgolj svojim naročnikom v okviru projektov implementacije MSRP 9. Poleg tega gre za kompleksen standard, ki je bil predčasno implementiran v zelo omejenem obsegu, tako da poslovna praksa še ne obstaja in je še vedno veliko različnih mnenj glede interpretacije posameznih zahtev standarda, kar v postopke implementacije vnaša precejšnjo negotovost.

1 MEDNARODNI STANDARD RAČUNOVODSKEGA POROČANJA 9 – FINANČNI INSTRUMENTI

MSRP 9 lahko v splošnem razdelimo na tri sklope in sicer:

- razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov,
- pripoznavanje pričakovanih kreditnih izgub in
- računovodsko obračunavanje varovanj pred tveganji.

V svojem delu obravnavam izzive, povezane z implementacijo prvih dveh navedenih točk, saj se za banke večje spremembe pri računovodskem obračunavanju varovanj pred tveganji ne pričakujejo. Obstaja celo možnost, da se do sprejema standarda, ki bo urejal dinamično obračunavanje varovanj pred tveganji, banke odločijo za nadaljnjo uporabo MRS 39 in MSRP 9 v tem delu ne uporabljajo. V nadaljevanju podajam ključne teoretične zahteve novega standarda.

1.1 Razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov

Razvrstitev finančnih instrumentov v ustrezno skupino merjenja je prvi korak, ki ga mora ob pridobitvi finančnih instrumentov izvesti družba in je izrednega pomena. Narekuje namreč, na kakšen način bodo finančni instrumenti pripoznani v računovodskih izkazih ter, kar je še pomembnejše, kakšno bo njihovo kasnejše merjenje. Kot navaja IASB (2014a, str. 6), so zahteve za razvrščanje in merjenje temelj računovodenja finančnih instrumentov, saj na tem slonijo tudi zahteve za oslabitve ter računovodsko obračunavanje varovanj pred tveganji. In ti temelji se z implementacijo MSRP 9 korenito spreminjajo, kar bo povzročilo pomembne učinke predvsem v računovodskih izkazih bank in ostalih finančnih institucij. V Tabeli 1 na kratko povzemam ključne konceptualne razlike glede razvrščanja med MRS 39 in MSRP 9.

Tabela 1: Ključne konceptualne razlike med MRS 39 in MSRP 9 na področju razvrščanja finančnih instrumentov

Razvrščanje v skladu z MRS 39	Razvrščanje v skladu z MSRP 9
Temelji na pravilih	Temelji na načelih
Kompleksna pravila, težka za implementacijo	Razvrščanje na osnovi poslovnega modela in lastnosti pogodbenih denarnih tokov
Več modelov oslabitev	Enoten model oslabitev
Za finančne obveznosti, pripoznane po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, se spremembe poštene vrednosti, ki izhajajo iz spremembe lastnega kreditnega tveganja, evidentirajo v izkazu poslovnega izida	Za finančne obveznosti, pripoznane po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, se spremembe poštene vrednosti, ki izhajajo iz spremembe lastnega kreditnega tveganja, evidentirajo v drugem vseobsegajočem donosu
Zapletena pravila za prerazvrstitev	Prerazvrstitev sledi poslovnemu modelu

Vir: IASB, IFRS 9 Financial Instruments – Project Summary, 2014a, str. 6.

1.1.1 Razvrščanje in merjenje finančnih sredstev

Finančna sredstva se skladno z novim standardom merijo po odplačni vrednosti, po pošteni vrednosti z učinki merjenja pripoznanimi v drugem vseobsegajočem donosu ali po pošteni vrednosti z učinki merjenja pripoznanimi v izkazu poslovnega izida. Kriterija, ki določata ustrezno skupino merjenja, sta poslovni model, v katerega je sredstvo uvrščeno, ter pogodbene lastnosti denarnih tokov.

Finančno sredstvo se meri **po odplačni vrednosti**, v kolikor sta izpolnjena naslednja pogoja:

- finančno sredstvo je del poslovnega modela, katerega cilj je držanje finančnega sredstva z namenom zbiranja pogodbenih denarnih tokov in
- iz pogodbenih določil finančnega sredstva izhajajo datumsko določeni denarni tokovi, ki so zgolj plačila glavnice in obresti na neodplačano glavnico.

MSRP 9 ukinja skupino finančnih naložb v posesti do zapadlosti, za katero skladno z MRS 39 velja prepoved prodaje, z nekaterimi redkimi izjemami. Za merjenje po odplačni vrednosti je sicer potrebno izpolnjevanje kriterija poslovnega modela, katerega cilj je držanje finančnega sredstva z namenom zbiranja pogodbenih denarnih tokov, ki pa je veliko manj restriktiven, kot MRS 39. Ta sprememba je za banke zagotovo dobrodošla.

Finančno sredstvo se meri **po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos**, če sta izpolnjena naslednja pogoja:

- finančno sredstvo je del poslovnega modela, katerega cilj je tako zbiranje pogodbenih denarnih tokov, kakor tudi prodaja in
- iz pogodbenih določil finančnega sredstva izhajajo datumsko določeni denarni tokovi, ki so zgolj plačila glavnice in obresti na neodplačano glavnico.

Za finančna sredstva v tej skupini velja (EY, 2015a, str. 3318):

- pričakovane kreditne izgube so pripoznane v izkazu poslovnega izida,
- tečajne razlike se obračunajo glede na odplačno vrednost finančnega sredstva in pripoznajo v izkazu poslovnega izida,
- obresti se obračunajo z uporabo efektivne obrestne mere in pripoznajo v izkazu poslovnega izida,
- ostale spremembe iz naslova merjenja po pošteni vrednosti se pripoznajo v drugem vseobsegajočem donosu,
- ob odpravi pripoznanja se učinki, nabrani v drugem vseobsegajočem donosu, prenesejo v izkaz poslovnega izida.

Kot pojasnjuje IASB (2014c, str. 65-66), je uspešnost tega poslovnega modela odvisna tako od zbiranja pogodbenih denarnih tokov, kot tudi od prodaj. Zato so presodili, da sta relevantni in uporabni tako informacija o odplačni, kot tudi o pošteni vrednosti, torej je primerno, da se obe informaciji predstavita v računovodskih izkazih. V izkazu finančnega položaja so sredstva znotraj tega poslovnega modela prikazana po pošteni vrednosti, učinki v izkazu poslovnega izida so enaki, kot če bi bilo finančno sredstvo merjeno po odplačni vrednosti, znesek v drugem vseobsegajočem donosu pa predstavlja razliko med pošteno in odplačno vrednostjo.

Merjenje po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos se na prvi pogled morebiti zdi identično obstoječi skupini finančnih sredstev, razpoložljivih za prodajo (v nadaljevanju RZP), vendar to ne drži. EY (2015a, str. 3318) navaja nekaj razlik:

- v skladu z MRS 39 je RZP rezidualna skupina, brez posebnih omejitev za razvrstitev finančnih sredstev v to skupino;
- glede na določbe MSRP 9 tudi za sredstva, merjena po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, velja isti model oslabitev, kot za sredstva, merjena po odplačni vrednosti. Zato spremembe poštene vrednosti, ki izhajajo iz drugih razlogov, kot sta kreditno tveganje in tečajne razlike (na primer obrestne mere ali likvidnostni razmiki), ne bodo pripoznane v izkazu poslovnega izida, dokler ne bo odpravljeno pripoznanje finančnega sredstva;
- zgolj enostavni dolžniški instrumenti so lahko merjeni po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, saj morajo pogodbeni denarni tokovi predstavljati zgolj plačila glavnice in obresti na neplačano glavnico. Po MRS 39 so kot RZP lahko razvrščeni vsi neizvedeni

dolžniški instrumenti, poleg tega pa tudi gostiteljska pogodba v primeru, da je izveden finančni instrument del sestavljene pogodbe.

V kolikor finančno sredstvo ni merjeno po odplačni vrednosti ali po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, se meri **po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida**.

V Tabeli 2 je podan povzetek možnih načinov razvrščanja in merjenja finančnih sredstev v skladu z novim standardom.

Tabela 2: Razvrščanje in merjenje finančnih sredstev v skladu z MSRP 9

	Odplačna vrednost	Poštena vrednost skozi drugi vseobsegajoči donos	Poštena vrednost skozi izkaz poslovnega izida
Poslovni model	Zbiranje pogodbenih denarnih tokov	Zbiranje pogodbenih denarnih tokov in prodaja	Ostali poslovni modeli
	IN	IN	ALI
Pogodbene lastnosti denarnih tokov	Denarni tokovi so zgolj plačila glavnice in obresti	Denarni tokovi so zgolj plačila glavnice in obresti	Denarni tokovi niso zgolj plačila glavnice in obresti
Znesek v izkazu finančnega položaja	Odplačna vrednost sredstva	Poštena vrednost sredstva	Poštena vrednost sredstva
Učinki v izkazu poslovnega izida	Obrestni prihodki, pričakovane kreditne izgube in tečajne razlike	Obrestni prihodki, pričakovane kreditne izgube in tečajne razlike	Vse spremembe poštene vrednosti, obrestni prihodki in dividende
Učinki v drugem vseobsegajočem donosu	-	Ostale spremembe iz naslova merjenja po pošteni vrednosti	-

Ne glede na siceršnja pravila glede poslovnega modela in pogodbenih lastnosti denarnih tokov standard omogoča dve alternativni možnosti prostovoljne izbire načina merjenja. Prva se nanaša na **naložbe v kapitalske instrumente, ki niso namenjeni trgovanju, za katere se družba ob začetnem pripoznanju nepreklicno odloči, da bo učinke merjenja po pošteni vrednosti izkazovala v drugem vseobsegajočem donosu**. V tem primeru so v izkazu poslovnega izida pripoznani le prihodki iz naslova dividend, učinki, nabrani v drugem vseobsegajočem donosu, pa se nikdar ne prenesejo v izkaz poslovnega izida, niti ob odpravi pripoznanja. Je pa dovoljeno, da se prerazporedijo med posameznimi sestavinami kapitala.

Možnosti merjenja kapitalskih instrumentov skozi drugi vseobsegajoči donos ne smemo enačiti z merjenjem dolžnikih finančnih sredstev skozi drugi vseobsegajoči donos. Ključne razlike so naslednje (KPMG, 2014, str. 14):

- za kapitalske instrumente se ne uporabljajo določbe glede oslabitev,
- tečajne razlike so pripoznane v drugem vseobsegajočem donosu in

- učinki, pripoznani v drugem vseobsegajočem donosu, niso nikoli preneseni v izkaz poslovnega izida.

Standard torej uvaja razlikovanje med dolžniškimi finančnimi instrumenti in kapitalskimi instrumenti, merjenimi po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, s čimer po mojem mnenju ni dosežen cilj večje konsistentnosti pravil za razvrščanje finančnih instrumentov.

Druga alternativna možnost merjenja pa je, da se družba ob izpolnjevanju določenih pogojev ob začetnem pripoznanju nepreklicno odloči za **merjenje finančnega sredstva po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida**. Relevantnost obeh alternativnih možnosti merjenja za slovenske banke proučujem v poglavju 2.1.4.

Možnost kasnejše prerazvrstitve finančnih sredstev iz ene skupine merjenja v drugo MSRP 9 zelo omejuje, sej je to dovoljeno oziroma zahtevano le v primeru spremembe poslovnega modela. Kot navaja IASB (2014b, str. 105), se pričakuje, da bodo takšne spremembe zelo redke. Določene morajo biti s strani višjega posloводства kot posledica zunanjih ali notranjih sprememb, biti pomembne za poslovanje družbe in dokazljive zunanjim strankam. V teh primerih se prerazvrstitev izvede prospektivno, od dneva prerazvrstitve dalje, ob čemer je dan prerazvrstitve definiran kot prvi dan poročevalskega obdobja, ki sledi spremembi poslovnega modela. Vendar pa, kot ugotavlja KPMG (2014a, str. 40), standard ne definira poročevalskega obdobja in zdi se, da je dan prerazvrstitve odvisen od frekvence poročanja posamezne družbe. Družba, ki ima poslovno leto enako koledarskemu letu, poroča pa četrletno, na primer oceni, da se je poslovni model spremenil 15. marca. V tem primeru se kot dan prerazvrstitve šteje 1. april. V vmesnem obdobju, med dejansko spremembo poslovnega modela in dnevom prerazvrstitve, se obstoječa finančna sredstva merijo v skladu s prvotno določenim poslovnim modelom, novo pridobljena sredstva pa ob upoštevanju novih okoliščin glede na spremenjen poslovni model.

1.1.2 Razvrščanje in merjenje finančnih obveznosti

Tako kot v skladu z MRS 39, se tudi po MSRP 9 finančne obveznosti merijo bodisi po odplačni vrednosti, ali pa po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida. Na tem področju se obeta le ena sprememba in sicer v povezavi z lastnim kreditnim tveganjem pri merjenju finančnih obveznosti, pripoznanih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida. Kriteriji za to skupino ostajajo nespremenjeni, bo pa potrebno pri merjenju ločiti učinek spremembe poštene vrednosti, ki je posledica spremembe lastnega kreditnega tveganja, in le-tega pripoznati v drugem vseobsegajočem donosu in ne v izkazu poslovnega izida. Ti zneski ne bodo nikoli preneseni v izkaz poslovnega izida, lahko pa se prerazporedijo znotraj posameznih sestavin kapitala. Obstajata le dve izjemi, ko se celoten učinek merjenja po pošteni vrednosti pripozna v izkazu poslovnega izida in sicer če bi ločena predstavitev povzročila ali povečala računovodsko neskladje v izkazu poslovnega izida ali pa če je finančna obveznost posojilna zaveza ali pogodba o finančni garanciji. V teh primerih se učinek merjenja po pošteni vrednosti v celoti vključi v

izkaz poslovnega izida. Prerazvrstitev finančnih obveznosti ni dopustna, instrument ostane razvrščen v isto skupino vse od začetnega pripoznanja, pa do njegove odprave.

1.1.3 Določitev poslovnega modela

Ob pridobitvi finančnega sredstva družba najprej določi, kakšen poslovni model velja za skupino finančnih sredstev, v katero bo v nadaljevanju uvrščeno finančno sredstvo. S tem opredeli, ali je finančno sredstvo sploh kandidat za merjenje po odplačni vrednosti ali po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, ali pa lahko že na osnovi poslovnega modela ugotovimo, da je sredstvo obvezno meriti po pošteni vrednosti, z učinki pripoznanimi v izkazu poslovnega izida.

Poslovni model družbe je določen na nivoju, ki odraža način upravljanja s skupinami finančnih sredstev z namenom doseganja poslovnih ciljev. Poslovni model ni odvisen od namenov posloводства za posamezno finančno sredstvo, torej družba ne proučuje posameznega instrumenta, temveč se poslovni model določi na višjem nivoju združevanja. Običajno je, da imajo finančne institucije več poslovnih modelov za upravljanje s svojimi finančnimi sredstvi, ki jih je zato potrebno razporediti v ustrezne portfelje, včasih je primerno oblikovati celo podskupine. Primer, ki ga podaja standard (IASB, 2014b, str. 75), je portfelj stanovanjskih posojil, za del katerih je cilj zbiranje denarnih tokov, preostali del pa namerava banka prodati. Takšen portfelj je potrebno torej še nadalje razdrobiti in ni primerno, da bi stanovanjska posojila v celoti predstavljala en portfelj za namene razvrščanja finančnih sredstev.

Poslovni model je **dejstvo, ne le trditev** in ga je moč opaziti preko aktivnosti, ki jih družba izvaja za doseg ciljev. Posloводство mora pri določitvi poslovnega modela uporabiti presojo, saj določitev le-tega ni odvisna zgolj od enega dejavnika ali aktivnosti. Namesto tega mora upoštevati vse relevantne dokaze, ki so na razpolago ob času presoje. Takšni dokazi med drugim vključujejo:

- kako je poslovanje poslovnega modela in finančnih sredstev, vključenih v ta model, ocenjeno in poročano ključnemu poslovodu,
- tveganja, ki vplivajo na poslovni model in vključena finančna sredstva ter predvsem način obvladovanja teh tveganj in
- način nagrajevanja ključnega posloводства (na primer ali nagrajevanje temelji na pošteni vrednosti sredstev ali na zbiranju pogodbenih denarnih tokov).

Če so dejanski denarni tokovi različni prvotnih pričakovanj (na primer večji ali manjši obseg prodaj od pričakovanih), to ne pomeni napake iz preteklih obdobj v skladu z Mednarodnim računovodskim standardom 8 – Računovodske usmeritve, spremembe računovodskih ocen in napake (v nadaljevanju MRS 8), niti ne zahteva prerazvrstitve vseh preostalih instrumentov znotraj tega poslovnega modela, v kolikor so bile ob začetnem pripoznanju upoštevane vse razpoložljive relevantne informacije. Kot ugotavlja EY (2015b, str. 7) torej ni nobene „kazni“, kot obstaja v MRS 39 v primeru prodaje finančnih naložb v posesti do zapadlosti. Seveda pa

mora družba ob presoji poslovnega modela za vsa novo pripoznana finančna sredstva upoštevati poleg vseh ostalih informacij tudi informacijo o dejanski realizaciji denarnih tokov v preteklosti.

1.1.3.1 Poslovni model, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov

S finančnimi sredstvi znotraj modela, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov, se upravlja na način, ki omogoča prejem teh denarnih tokov in ne na način, ki bi maksimiral celoten donos, tako z držanjem do zapadlosti kot tudi s prodajami. Pri presoji, ali bodo denarni tokovi realizirani z zbiranjem pogodbenih denarnih tokov, je potrebno upoštevati pogostost, vrednost in časovni okvir prodaj v preteklosti, razloge za te prodaje in pričakovanja glede prihodnjih prodajnih aktivnosti. Vendar pa zgolj prodaje ne določajo poslovnega modela in torej ne morejo biti upoštevane same zase. Družba mora pri presoji upoštevati tudi razloge za te prodaje ter okoliščine, ki so obstajale v času določitve poslovnega modela v primerjavi s trenutnimi okoliščinami.

Ne glede na to, da je cilj poslovnega modela zbiranje pogodbenih denarnih tokov, ni potrebno vseh finančnih sredstev znotraj tega modela držati v posesti do zapadlosti. V primeru povečanega kreditnega tveganja so prodaje dovoljene, ne glede na njihovo pogostost in vrednost, saj so aktivnosti, namenjene zniževanju potencialnih kreditnih izgub zaradi poslabšanja kreditne kvalitete, sestavni del takšnega poslovnega modela. Tudi prodaje iz ostalih razlogov so dovoljene, vendar le, če so redke (tudi če so pomembnih vrednosti) ali nepomembnih vrednosti, tako individualno kot tudi kumulativno (tudi če so pogoste). Če prihaja do prodaj pogosto in so le-te pomembnih vrednosti, pa mora družba presoditi, ali so takšne prodaje konsistentne s ciljem zbiranja pogodbenih denarnih tokov. Za izvedbo te presoje ni pomembno, ali so prodaje posledica lastne odločitve družbe, ali pa je družba v to prisiljena.

1.1.3.2 Poslovni model, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov in prodaja

Pri tem poslovnem modelu se je poslovodstvo odločilo, da so tako zbiranje pogodbenih denarnih tokov, kot tudi prodaje sestavni del aktivnosti za doseganje ciljev. Primeri ciljev, ki so konsistentni s takšno vrsto poslovnega modela, so na primer:

- upravljanje z vsakodnevnimi likvidnostnimi potrebami,
- zagotavljanje določene donosnosti ali
- usklajevanje zapadlosti finančnih sredstev z zapadlostjo obveznosti, s katerimi so ta sredstva financirana.

Za doseg zgoraj navedenih ciljev bo družba zbirala pogodbene denarne tokove, prav tako pa bo sredstva tudi prodajala. V primerjavi s poslovnim modelom, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov, bo ta model običajno vključeval večjo pogostost prodaj, saj so prodaje sestavni del za doseganje ciljev in ne le slučaj. Vendar pa standard ne predpisuje nobene minimalno zahtevane pogostosti ali vrednosti prodaj znotraj tega poslovnega modela.

1.1.4 Pogodbene lastnosti denarnih tokov

Uvrstitev skupine finančnih sredstev v poslovni model, katerega cilj je zbiranje denarnih tokov oziroma zbiranje denarnih tokov in prodaja, sama po sebi še ne pomeni, da takšnih finančnih sredstev ne bo potrebno meriti po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida. „Prestati“ morajo namreč tudi test denarnih tokov, s katerim se ugotavlja, ali so pogodbeni denarni tokovi zgolj plačila glavnice in obresti na neplačano glavnico (angl. *solely payments of principal and interest*, v nadaljevanju SPPI test). V kolikor ta pogoj ni izpolnjen, je potrebno finančna sredstva meriti po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, ne glede na poslovni model. Ob tem se postavlja vprašanje, ali je smiselno sredstva, ki ne prestanejo SPPI testa, v izkazu finančnega položaja prikazati ločeno od sredstev, ki so po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida merjena zaradi kriterija poslovnega modela. Evropski bančni organ (angl. *European Banking Authority*, v nadaljevanju EBA) je ob koncu leta 2015 ob upoštevanju sprememb, ki jih prinaša MSRP 9, objavil osnutek navodil za FINREP poročanje. V tem posvetovalnem dokumentu (EBA, 2015b, str. 12) pojasnjujejo, da je z nadzorniškega vidika nujno, da je portfelj sredstev, namenjenih trgovanju, ločeno identificiran znotraj finančnih sredstev, merjenih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida. Zato so v predlog vseh FINREP tabel vključili dodatno členitev te skupine. Banke bodo torej to informacijo morale zagotavljati ločeno, tako za postavke izkaza finančnega položaja, kot tudi za učinke v izkazu poslovnega izida. Ta zahteva bankam ne bi smela predstavljati težav, saj je običajno računovodska skupina finančnih sredstev namenjenih trgovanju usklajena s trgovalno knjigo za regulatorne namene.

Pogodbeni denarni tokovi, ki predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti na neodplačano glavnico, so skladni z osnovnim posojilnim dogovorom (angl. *basic lending arrangement*). Pri takšnem dogovoru sta ključna elementa obresti časovna vrednost denarja in kreditno tveganje, lahko pa vključuje tudi ostala osnovna posojilna tveganja (na primer likvidnostno tveganje) in stroške (na primer administrativne), povezane s finančnim sredstvom. Dodatno lahko obresti vključujejo tudi maržo, ki je skladna z osnovnim posojilnim dogovorom. Če pogodbeno določila družbo izpostavljajo tveganjem ali spremenljivosti denarnih tokov, ki niso povezani z osnovnim posojilnim dogovorom (na primer izpostavljenost spremembam cen kapitalskih instrumentov ali blaga), takšni denarni tokovi niso zgolj plačila glavnice in obresti na neplačano glavnico in SPPI testa ne prestanejo. Zamislimo si na primer posojilo, odobreno gradbenemu podjetju za namene financiranja izgradnje stanovanjske soseske. Banka in dolžnik se dogovorita, da se bo posojilo odplačevalo v odvisnosti od prodaje stanovanj, pri čemer banki pripada tudi določen odstotek doseženega dobička iz tega projekta, v primeru neuspešne prodaje pa bo banka del posojila odpisala. Takšna pogodba ni skladna z osnovnim posojilnim dogovorom, saj se banka izpostavlja tveganju uspešnosti financiranega projekta, ne le kreditnemu tveganju.

1.2 Oslabitev finančnih sredstev

Na področju oslabitev MSRP 9 prinaša korenito konceptualno spremembo, saj kot odgovor na očitke, da so skladno z MRS 39 oslabitve in rezervacije oblikovane prepozno in v prenizki višini,

namesto pripoznavanja izgub, do katerih je že prišlo (angl. *incurred losses*), uvaja koncept pričakovanih kreditnih izgub (angl. *expected credit losses*). Oslabitve bodo torej pripoznane prej in večinoma tudi v višji višini, kot do sedaj. Nov koncept pozdravlja tudi Evropska centralna banka (v nadaljevanju ECB), ki meni, da bo pravilna implementacija omogočila pravočasno pripoznanje kreditnih izgub, skladno z zahtevo voditeljev G20 v aprilu 2009 in s tem ublažila procikličnost finančnega sistema. Vendar pa poudarja tudi potrebo po pozornem spremljanju implementacije, z namenom zagotovitve pravilne interpretacije zahtev in preprečitve nenačrtovane cikličnosti (ECB, 2015, str. 2).

V skladu z MRS 39 in Mednarodnim računovodskim standardom 37 – Rezervacije, pogojne obveznosti in pogojna sredstva (v nadaljevanju MRS 37) veljajo različna pravila za oslabitev finančnih sredstev merjenih po odplačni vrednosti, za oslabitev finančnih sredstev RZP in za oblikovanje rezervacij za zunajbilančne obveznosti. MSRP 9 pa uvaja enoten model, ki velja za:

- finančna sredstva, merjena po odplačni vrednosti,
- finančna sredstva, merjena po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos,
- terjatve iz naslova najemov v skladu z Mednarodnim računovodskim standardom 17 – Najemi,
- posojilne zaveze, v kolikor obstaja sedanja pogodbeno zaveza za črpanje posojila in se ne merijo po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida in
- finančne garancije, za katere velja MSRP 9 in se ne merijo po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida.

Model pričakovanih kreditnih izgub temelji na prehajanju finančnih sredstev med tremi skupinami oziroma stopnjami. Običajno sredstva prehajajo od prve skupine proti tretji, možna pa je tudi vrnitev v predhodno skupino.

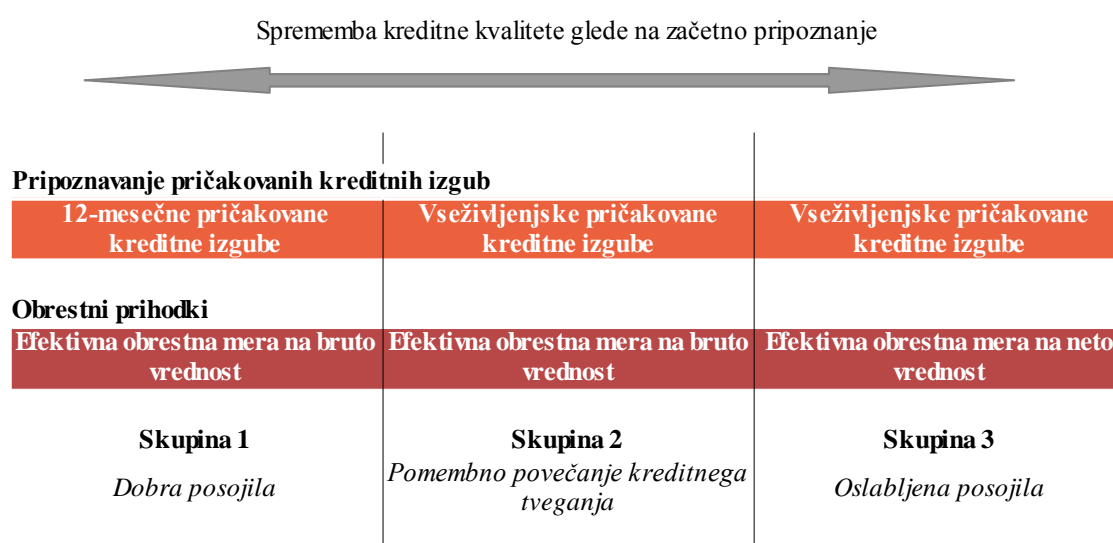
Ob začetnem pripoznanju so finančna sredstva razvrščena v skupino 1, razen če so že ob odobritvi ali nakupu kreditno oslabiljena (kažejo objektivne znake oslabitve). Za takšna sredstva obstajajo posebna pravila, kar je opisano v poglavju 1.2.2. V skupini 1 so finančna sredstva, pri katerih ni prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja glede na začetno pripoznanje, ali pa imajo na poročevalski dan nizko kreditno tveganje. Za ta finančna sredstva MSRP 9 zahteva oblikovanje 12-mesečnih pričakovanih kreditnih izgub. To je tisti del celotnih pričakovanih kreditnih izgub, ki se nanaša na možnost neplačila v obdobju 12 mesecev po datumu poročanja. Te izgube torej niso pričakovani „izpadi“ denarnih tokov v naslednjih 12 mesecih, temveč celotna kreditna izguba, tehtana z verjetnostmi, da do izgube pride v naslednjih 12 mesecih. V skupini 1 se obrestni prihodki pripoznavajo z uporabo efektivne obrestne mere, ki se aplicira na celotno bruto vrednost sredstva, torej brez znižanja za oblikovane popravke vrednosti. V primeru posojila z glavnico v višini 100.000 denarnih enot (v nadaljevanju d.e.) in efektivno obrestno mero 3 % se torej pripoznajo obrestni prihodki v višini 3.000 d.e., ne glede na višino oblikovanih popravkov vrednosti. To je razlika v primerjavi z MRS 39, ki za vsa finančna

sredstva zahteva apliciranje efektivne obrestne mere na odplačno vrednost sredstva, torej znižano za oblikovane popravke vrednosti.

Skupina 2 vključuje finančna sredstva, ki sicer ne kažejo objektivnih znakov oslabitve, se je pa pomembno povečalo kreditno tveganje v primerjavi z začetnim pripoznanjem (razen, če je kreditno tveganje na poročevalski dan kljub temu nizko). Za ta finančna sredstva je s trenutkom prehoda iz skupine 1 v skupino 2 potrebno oblikovati vseživljenjske pričakovane kreditne izgube (angl. *lifetime expected credit losses*), obrestni prihodki pa se še vedno pripoznavajo na bruto vrednost sredstva. Vseživljenjske pričakovane kreditne izgube so izgube, ki so posledica vseh možnih neplačil v celotnem trajanju finančnega instrumenta. Izračunane so kot tehtano povprečje kreditnih izgub, kot utež pa se uporabljajo verjetnosti neplačila (končni rezultat torej ni niti najboljši, niti najslabši možni rezultat).

V skupino 3 so vključena finančna sredstva, ki na poročevalski dan kažejo objektivne znake oslabitve. Za ta finančna sredstva se oblikujejo vseživljenjske pričakovane kreditne izgube, obresti pa se obračunavajo na neto vrednost sredstva, torej znižano za popravke vrednosti. To pomeni, da se pri posojilu z glavnico 100.000 d.e., efektivno obrestno mero 3 % in pričakovanimi vseživljenjskimi kreditnimi izgubami 50 % obrestni prihodki pripoznajo le v višini 1.500 d.e. Standard vključuje ovrgljivo predpostavko, da finančno sredstvo kaže objektivne znake oslabitve, če dolжник s plačilom zamuja 90 dni. Kot pojasnjuje PwC (2014b, str. 3), ta predpostavka ni namenjena temu, da finančno sredstvo ne bi prešlo v skupino 3 pred tem, temveč služi kot varovalka (angl. *backstop*), ki zagotavlja, da je sredstvo najkasneje v tem trenutku preneseno v skupino 3 (razen, če lahko družba drugačno odločitev utemelji z razumnimi in dokazljivimi informacijami). Splošen tristopenjski model pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub je prikazan v Sliki 1.

Slika 1: Tristopenjski model pripoznavanja pričakovanih kreditnih izgub skladno z MSRP 9

Vir: PwC: *In depth, IFRS 9 – Expected credit losses*, 2014b, str. 2.

Nove zahteve glede oslabitev so brez dvoma izredno kompleksne in velik izziv za implementacijo, predvsem v bankah in drugih finančnih institucijah. Na to kaže tudi dejstvo, da je IASB ustanovil posebno skupino za prehod na MSRP 9, imenovano ITG (angl. *IFRS Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments* oziroma krajše *Impairment Transition Group*). Poglavitni nalogi ITG sta javna razprava pri implementaciji novih zahtev ter pomoč IASB pri odločitvi, katera področja morebiti potrebujejo dodatna pojasnila. Kljub temu, da skupina ITG ne izdaja nobenih uradnih usmeritev, se vendarle pričakuje, da bo pomembno prispevala k enotnejši implementaciji zahtev glede oslabitev.

1.2.1 Pomembno povečanje kreditnega tveganja

Trenutek, ko se namesto 12-mesečnih pričakovanih kreditnih izgub pričnejo obračunavati vseživljenjske kreditne izgube, je prehod iz skupine 1 v skupino 2. Torej je eno izmed ključnih vprašanj, na katerega mora odgovoriti poslovodstvo, ali je pri finančnem sredstvu prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja, saj to pomeni bistveno povečanje pripoznanih oslabitev. Za odgovor na to vprašanje je treba primerjati spremembo tveganja neplačila v celotnem trajanju finančnega sredstva in ne spremembe v pričakovanih kreditnih izgubah (možno je namreč, da se tudi v primeru povečanega kreditnega tveganja pričakovane kreditne izgube ne povečajo zaradi kvalitetnega zavarovanja). Primerja se torej tveganje neplačila na poročevalski dan s tveganjem neplačila ob začetnem pripoznanju. Če se v ta namen uporabijo verjetnosti neplačila (angl. *probability of default*, v nadaljevanju PD), je praviloma treba upoštevati PD za celotno preostalo dobo instrumenta, le izjemoma se lahko uporabi 12-mesečni PD (če se ne pričakuje, da bo rezultat bistveno drugačen kot z uporabo življenjskega PD). Ob tem naj poudarim, da 12- mesečni PD, ki ga banke uporabljajo za regulatorne namene, ni enak 12-mesečnemu PD-ju, ki ga zahteva MSRP 9. Prvi predstavlja oceno verjetnosti neplačila, ki se izračunava skozi cikel (angl. *through the cycle*, v nadaljevanju TTC), drugi pa v določenem trenutku (angl. *point in time*, v nadaljevanju PIT). Obe metodi temeljita na predpostavki, da skupina dolžnikov določenega razreda ne bo izpolnila svojih obveznosti v naslednjih 12 mesecih od datuma poročanja, pri čemer temelji TTC metoda na dolgoletnem povprečju, PIT metoda pa na zadnjih razpoložljivih informacijah v določenem trenutku. Metoda TTC je zaradi daljšega opazovanega obdobja odpornejša na spremembe gospodarskih razmer oziroma spremembe plačilne sposobnosti komitentov in zato manj vpliva na procikličnost poslovnih rezultatov. PIT metoda pa je na spremembe manj odporna in se lahko ob vsakem naslednjem merjenju oslabitev za kreditne izgube spreminja (Golubić, 2013, str. 58). Navedeno pomeni, da bodo banke za osnovo sicer lahko upoštevale izračunane regulatorne PD-je, ki pa jih bo treba ustrezno prilagoditi, da bodo odražali nepristranski PIT koncept, hkrati pa vključevali tudi predvidevanja o prihodnosti. Kot ugotavlja EY (2015g, str. 18), večina bank še ni sprejela odločitve, kakšen način kalibracije obeh metod je najbolj primeren.

Poleg tega PwC (2014b, str. 9) opozarja tudi na dejstvo, da enostavna primerjava absolutnih vrednosti PD-jev na dan začetnega pripoznanja in na dan poročanja ni ustrezna. Ob nespremenjenih ostalih okoliščinah, se PD finančnega instrumenta sčasoma znižuje, torej mora

poslovodstvo pri primerjavi PD-jev upoštevati relativne zapadlosti instrumenta na dan začetnega pripoznanja in na dan poročanja. To pomeni, da je treba PD za preostalo življenjsko dobo instrumenta na dan poročanja (na primer dve leti, če so že pretekla tri leta petletnega instrumenta) primerjati s PD-jem, ki je bil za zadnji dve leti (leti 4 in 5) pričakovan ob začetnem pripoznanju.

Pri oceni, ali je prišlo po pomembnega povečanja kreditnega tveganja, mora poslovodstvo uporabiti vse informacije, ki so na razpolago brez nepotrebnih stroškov in napora (standard ne opredeljuje, kaj se šteje za „nepotrebno“). Ob tem je ena bistvenih razlik v primerjavi z MRS 39 zahteva, da te informacije ne vključujejo le zgodovinskih podatkov, temveč tudi informacije, usmerjene v prihodnost.

Presoja kreditnega tveganja se lahko izvaja na individualni ali skupinski osnovi. V primeru skupinske presoje je treba finančne instrumente združevati glede na lastnosti, zaradi katerih so podvrženi skupnemu kreditnemu tveganju, kot so na primer vrsta instrumenta, bonitetna ocena, vrsta zavarovanja, datum izdaje, preostala zapadlost, panoga, geografska lokacija in vrednost zavarovanja v primerjavi z izpostavljenostjo (KPMG, 2014, str. 71).

Standard vsebuje ovrgljivo predpostavko, da je prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja glede na začetno pripoznanje, v kolikor dolžnik zamuja več kot 30 dni. Predpostavko je možno ovreči, če obstajajo razumna in dokazljiva dejstva, da se ne glede na zamude kreditno tveganje ni pomembno povečalo (na primer če je bila zamuda pri plačilu posledica administrativne napake).

Kot praktično poenostavitev MRSP 9 dovoljuje, da se pripoznajo 12-mesečne pričakovane kreditne izgube, če je kreditno tveganje na dan poročanja nizko in v tem primeru ni potrebno oceniti spremembe kreditnega tveganja glede na začetno pripoznanje. Za uporabo te poenostavitve morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- finančno sredstvo ima nizko tveganje neplačila,
- dolžnik ima dovolj sredstev za poravnavo obveznosti v bližnji prihodnosti in
- upnik ocenjuje, da negativne spremembe v ekonomskih in poslovnih pogojih na dolgi rok ne bodo nujno ogrozile dolžnikove zmožnosti za poravnavo obveznosti.

Uporaba opisane poenostavitve je opsijska, ne obvezna. EY meni (2014b, str. 43), da je v tem trenutku težko predvideti, v kolikšni meri jo bodo banke uporabile za oceno svojih kreditnih portfeljev, najverjetneje pa bo dobrodošla za ocenjevanje portfeljev vrednostnih papirjev z zunanjimi bonitetnimi ocenami. Po drugi strani pa bodo banke morale upoštevati tudi priporočila Baselskega odbora za bančni nadzor, ki uporabi kakršnihkoli poenostavitev ni naklonjen.

1.2.2 Merjenje pričakovanih kreditnih izgub

Pričakovane kreditne izgube so tehtano povprečje kreditnih izgub, kjer se kot utež uporabljajo verjetnosti posameznega dogodka. Kreditna izguba je razlika med diskontiranimi pogodbenimi denarnimi tokovi in diskontiranimi pričakovanimi denarnimi tokovi, pri čemer se kot diskontni faktor uporablja efektivna obrestna mera oziroma njen približek. Ker pričakovana kreditna izguba upošteva časovno komponento, se oslabitev pripozna tudi v primeru, ko družba sicer pričakuje poplačilo v celoti, vendar v kasnejšem obdobju, kot izhaja iz pogodbe. Pri oceni pričakovanih denarnih tokov je treba upoštevati tudi denarne tokove, ki bodo predvidoma realizirani z unovčitvijo zavarovanja, medtem ko se pri sami določitvi kreditnega tveganja zavarovanje ne upošteva. Standard zahteva, da so ocene pričakovanih kreditnih izgub nepristranske in da v vsakem primeru upoštevajo vsaj dva scenarija – verjetnost, da pride do kreditnih izgub in verjetnost, da do njih ne pride. Poslovodstvo mora meriti kreditne izgube na način, ki kaže:

- nepristransko oceno, temelječo na presoji verjetnosti posameznega dogodka,
- časovno vrednost denarja ter
- razumne in dokazljive informacije glede preteklih dogodkov, trenutnega stanja ter napovedi prihodnjih dogodkov in ekonomskega položaja.

Splošni tri-stopenjski model oslabitev ne velja za **finančna sredstva, oslabljena že ob začetnem pripoznanju**. Za takšna sredstva se takoj evidentirajo vseživljenjske kreditne izgube, ki pa so že vključene v oceno prihodnjih denarnih tokov ob izračunu efektivne obrestne mere ob začetnem pripoznanju in torej nimajo takojšnjega vpliva na izkaz poslovnega izida. Za takšna finančna sredstva se uporablja kreditno-prilagojena efektivna obrestna mera, obrestni prihodki pa se obračunavajo na neto knjigovodsko vrednost. Vse kasnejše spremembe v pričakovanih kreditnih izgubah se pripoznajo kot popravek vrednosti v izkazu finančnega položaja in odhodek oziroma prihodek iz naslova oslabitve v izkazu poslovnega izida. Družba pripozna prihodek iz odprave oslabitve tudi v primeru, ko so pričakovane kreditne izgube nižje, kot ob začetnem pripoznanju, ne glede na to, da odhodek iz tega naslova nikoli ni bil vključen v izkaz poslovnega izida. Poglejmo na konkretnem primeru. Podjetje, ki se ukvarja z odkupom in izterjavo slabih terjatev, od banke odkupi terjatev v nominalni vrednosti 100.000 d.e. za 40.000 d.e. Pričakujejo, da bodo v obdobju enega leta uspeli izterjati 22.000 d.e. in čez dve leti 20.000 d.e. Na tej osnovi izračunajo kreditno-prilagojeno efektivno obrestno mero, ki znaša 3,37 %. V prvem obdobju si pripoznajo 1.348 d.e. obrestnih prihodkov in če so se uresničila njihova pričakovanja, odplačna vrednost konec prvega obdobja znaša 19.348 d.e. ($40.000 + 1.348 - 22.000$). Zaradi uspešnih postopkov izterjave izboljšajo svoja predvidevanja glede kreditnih izgub in sicer menijo, da bodo konec drugega obdobja uspeli izterjati 25.000 d.e. in ne le 20.000 d.e. Z uporabo kreditno-prilagojene efektivne obrestne mere preračunajo odplačno vrednost, ki sedaj znaša 24.185 d.e. Razliko v višini 4.837 d.e. podjetje evidentira kot povečanje odplačne vrednosti v izkazu finančnega položaja in kot prihodek iz odprave oslabitve v izkazu poslovnega izida, ne glede na to, da iz tega naslova nikoli ni imelo odhodka.

Tristopenjski model omogoča **poenostavljen pristop pri izračunu oslabitev za poslovne terjatve, pogodbeno sredstva in terjatve iz naslova najemov**, saj se običajno le-te v večjem obsegu pojavljajo pri podjetjih, ki nimajo razvitih zahtevnih modelov za spremljanje kreditnih tveganj. Poenostavitve izključujejo potrebo po izračunu 12-mesečnih pričakovanih kreditnih izgub, torej tudi ni zahtevana presoja, ali je prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja glede na začetno pripoznanje (PwC, 2014b, str. 5). Za poslovne terjatve in pogodbeno sredstva, ki glede na MSRP 15 – Prihodki iz pogodb s kupci (v nadaljevanju MSRP 15) ne vsebujejo pomembne komponente financiranja, se vedno pripoznavajo vseživljenjske pričakovane kreditne izgube. Če terjatve vsebujejo pomembno komponento financiranja, pa se družba lahko odloči za izbiro splošnega tristopenjskega modela ali pa pripozna vseživljenjske pričakovane kreditne izgube. Isto usmeritev je treba uporabiti za vse poslovne terjatve in vsa pogodbeno sredstva. Podobno kot pri poslovnih terjativah s pomembno komponento financiranja, ima družba tudi pri terjativah iz naslova najemov možnost izbire usmeritve, ki je lahko različna za terjatve iz poslovnega in finančnega najema.

1.2.3 Oslabitev finančnih sredstev, merjenih po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos

Za skupino finančnih sredstev, ki se merijo po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, veljajo povsem enaka pravila za merjenje oslabitev kot za finančna sredstva po odplačni vrednosti. Posebnost pa je v tem, da se za znesek oslabitve ne zniža vrednost sredstev v izkazu finančnega položaja, temveč se oslabitev evidentira v drugem vseobsegajočem donosu. Ker gre za do sedaj nepoznan način knjigovodskega evidentiranja oslabitev, ga pojasnujem v primeru, povzetem po usmeritvah za implementacijo (IASB, 2014d, str. 21-22).

Družba 15. decembra kupi dolžniški finančni instrument po pošteni vrednosti 1.000 d.e. in ga razvrsti v skupino finančnih sredstev, merjenih po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos. Kuponska in efektivna obrestna mera instrumenta sta 5%, vendar so zaradi poenostavitve prikaza obrestni prihodki zanemarjeni. 31. decembra (zadnji dan poročevalskega obdobja) zaradi sprememb tržnih obrestnih mer poštena vrednost pade na 950 d.e., vendar družba oceni, da ni prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja. 12-mesečne pričakovane kreditne izgube znašajo 30 d.e. 1. januarja naslednje leto družba proda finančno sredstvo za 950 d.e., kot je ocenjena poštena vrednost. V nadaljevanju so prikazane knjižbe, ki jih družba izvede ob evidentiranju navedenih poslovnih dogodkov.

15. december	V breme	V dobro
Fin. sredstva po pošteni vrednosti skozi DVD*	1.000	
Denar		1.000
31. december		
Oslabitev (izkaz poslovnega izida)	30	
Drugi vseobsegajoči donos	20	
Fin. sredstva po pošteni vrednosti skozi DVD*		50

1. januar

Denar	950	
Fin. sredstva po pošteni vrednosti skozi DVD*		950
Izguba (izkaz poslovnega izida)	20	
Drugi vseobsegajoči donos		20

* drugi vseobsegajoči donos

Opisan način evidentiranja zagotavlja, da so sredstva v tej skupini v izkazu finančnega položaja prikazana po pošteni vrednosti, učinki v izkazu poslovnega izida pa so povsem enaki, kot če bi bilo sredstvo merjeno po odplačni vrednosti (obrestni prihodki, oslabitve in tečajne razlike). Znesek v akumuliranem drugem vseobsegajočem donosu vedno predstavlja razliko med odplačno in pošteno vrednostjo, za razliko od MRS 39, pri katerem za finančna sredstva RZP to velja le v primeru, da kreditno tveganje nima pomembnega vpliva na pošteno vrednost. Poglejmo na enostavnem primeru. Banka kupi obveznico po ceni 100 d.e. in ob naslednjem merjenju poštena vrednost znaša 85 d.e. Banka oceni, da je padec -5 d.e. iz naslova višjih tržnih obrestnih mer, znižanje vrednosti za 10 d.e pa je posledica povečanega kreditnega tveganja. MRS 39 ne ločuje med razlogi za spremembo poštene vrednosti, zato se celotno znižanje 15 d.e. evidentira v drugem vseobsegajočem donosu. Če bi bila obveznica merjena po odplačni vrednosti, bi le-ta znašala 90 d.e., torej znesek v drugem vseobsegajočem donosu ne predstavlja razlike med odplačno in pošteno vrednostjo. Nasprotno pa bi banka skladno z MSRP 9 skozi drugi vseobsegajoči donos najprej pripoznala znižanje poštene vrednosti za 15 d.e., nato pa bi le-tega ob pripoznanju pričakovanih kreditnih izgub povečala za 10 d.e. (protipostavka odhodku v izkazu poslovnega izida). Znesek, pripoznan v kapitalu, bi torej konec obdobja znašal -5 d.e., kar je razlika med odplačno in pošteno vrednostjo obveznice.

2 IZZIVI IMPLEMENTACIJE MSRP 9

2.1 Dileme in izzivi v povezavi z razvrščanjem in merjenjem finančnih sredstev

Pri proučevanju literature s področja MSRP 9 hitro ugotovimo, da je največji del namenjen področju pričakovanih kreditnih izgub. To je razumljivo, saj gre za veliko konceptualno spremembo, ki bo predvidoma povzročila pomembno povečanje nivoja oslabitev v večini bank. Kljub temu pa ne gre zanemariti področja razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov, saj tudi pri tem obstajajo veliki izzivi. Sisteme in procese bo treba prilagoditi novim pravilom, pri čemer bo ključno definiranje jasnih pravil za opredelitev poslovnega modela in izvedbo SPPI testa ter prilagoditev informacijskih sistemov novim zahtevam. V nadaljevanju proučujem nekatera konkretna vprašanja in dileme s področja razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov, za katere menim, da so relevantne tudi za slovenski finančni prostor.

2.1.1 Določitev poslovnega modela

Ne glede na to, da MRSP 9 pravi, da je poslovni model **dejstvo**, pa na drugi strani priznava, da bo za določitev ustreznega poslovnega modela potrebno uporabiti **presojo**. Eno izmed področij, pri katerih standard ne daje jasne ločnice, je pogostost in vrednost prodaj – koliko prodaj je še dovoljenih v okviru poslovnega modela, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov in kdaj družba „prestopi mejo“ v poslovni model, pri katerem se cilj doseže tudi s prodajami, ne le držanjem finančnega sredstva. KPMG (2014, str. 29) kot primer portfeljev, pri katerih bo najverjetneje potrebno v večji meri uporabiti presojo, navaja portfelj, uporabljen namenjen uravnavanju likvidnosti ter portfelj, katerega cilj je zagotavljanje sredstev za zavarovalne obveznosti ali pokojninske načrte. Opozarja tudi na dejstvo, da trenutno družbam v skladu z MRS 39 ni potrebno ocenjevati poslovnih modelov na način, ki bi bil podoben zahtevam MSRP 9. Določiti sicer morajo, ali je sredstvo namenjeno trgovanju ali pa ga nameravajo držati do zapadlosti, upoštevanje preteklih prodaj za določitev ustrezne skupine novega finančnega sredstva pa po MRS 39 ni zahtevano. Posledično družbe morda ne razpolagajo, vsaj ne v ustrezni obliki, z zadostnimi podatki o pogostosti in vrednosti preteklih prodaj in bo te podatke potrebno dodatno pridobiti.

Skupina finančnih sredstev, merjenih po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoč donos je v MSRP 9 definirana kategorija, torej ni ne rezidualna, niti izbirna (če so izpolnjeni pogoji, se finančno sredstvo obvezno razporedi v to skupino). Vendar pa EY meni (2015b, str. 9), da bodo v praksi družbe najbrž identificirale finančna sredstva, ki jih imajo v posesti z namenom zbiranja pogodbenih denarnih tokov, finančna sredstva namenjena trgovanju, finančna sredstva, s katerimi se upravlja na osnovi njihove poštene vrednosti in finančna sredstva, pripoznana po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida zaradi odprave ali zniževanja računovodskega neskladja, vsa ostala finančna sredstva pa bodo razporedile kot merjena po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos. Posledično bo ta kategorija morda dejansko postala rezidualna, zgolj zato, ker je lažje opredeliti poslovne modele, ki zadostijo merjenju po odplačni vrednosti ali pa merjenju po pošteni vrednosti z učinki pripoznanimi v izkazu poslovnega izida.

V nadaljevanju sta podrobneje predstavljeni dve situaciji, s katerima se srečujejo slovenske banke in ki imata lahko vpliv na določitev poslovnega modela – prodaja slabih terjatev kot del upravljanja s kreditnim tveganjem ter dilema, ali enoto merjenja za potrebe razvrščanja obvezno predstavlja celotno finančno sredstvo.

Slovenske banke imajo v svojih portfeljih relativno visok delež slabih posojil oziroma terjatev. Po podatkih Banke Slovenije (2016, str. 5) je bil delež terjatev z zamudami nad 90 dni na dan 31. decembra 2015 sicer za 3,5 odstotne točke nižji, kot dve leti pred tem, vendar je še vedno znašal 9,9 %. Zato v več bankah potekajo aktivnosti prodaje slabih terjatev. Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana (v nadaljevanju NLB) je na primer 2. oktobra 2015 na SEONET-u objavila, da je pričela s postopkom iskanja vlagateljev za nakup portfelja problematičnih terjatev v skupni vrednosti približno 800 milijonov EUR. Ob tem se seveda

postavlja vprašanje, ali so takšne prodaje, ki so glede na navedeni znesek zagotovo pomembne, skladne s poslovnim modelom, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov.

MSRP 9 (IASB, 2014b, str. 78) vključuje ilustrativni primer, v katerem je družba v preteklosti prodajala finančna sredstva, če se je kreditno tveganje povečalo do te mere, da sredstva niso več dosegala kriterijev, določenih z investicijsko politiko. Standard zaključuje, da so takšne prodaje skladne s poslovnim modelom, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov. EY (2015b, str. 33-34) takšno odločitev še nekoliko bolj podkrepi z utemeljitvami. Ne glede na njihovo pogostost in vrednost, prodaje kot posledica povečanega kreditnega tveganja niso nekonsistentne s poslovnim modelom, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov, saj je kreditno tveganje finančnega sredstva povezano z zmožnostjo zbiranja pogodbenih denarnih tokov. Zato so ukrepi upravljanja s tveganji, katerih cilj je preprečiti potencialne kreditne izgube zaradi poslabšanja kreditne kvalitete, sestavni del takšnega poslovnega modela. Tudi če družba nima dokumentirane investicijske ali druge podobne politike, lahko kljub temu na druge načine dokaže, da je do prodaje prišlo zaradi povečanega kreditnega tveganja. Vendar pa EY hkrati opozarja (2015b, str. 34), da takšnega zaključka ne smemo razširiti na prodaje, ki so namenjene zniževanju previsoke kreditne koncentracije, brez povečanega kreditnega tveganja. Takšne prodaje so lahko konsistentne s poslovnim modelom, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov le če redke (tudi če pomembnih vrednosti) ali nizkih vrednosti, tako individualno kot skupno (tudi če so pogoste). To pomeni, da za takšne prodaje veljajo povsem enaka pravila, kot za vse ostale in je bolj verjetno, da so konsistentne s poslovnim modelom, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov in prodaja.

Zdi se torej, da prodaja slabih terjatev ni problematična z vidika določanja poslovnega modela in so takšne terjatve lahko merjene po odplačni vrednosti, če hkrati zadostijo tudi SPPI testu. Vendar pa to velja le v primeru, če so prodaje posledica povečanega kreditnega tveganja. Če se prodajajo terjatve, oslABLJENE že ob začetnem pripoznanju, pa bi bil zaključek najverjetneje drugačen in bi takšne prodaje zadostile kriterijem za uvrstitev v poslovni model, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov in prodaja. Prav tako je situacija specifična tudi ob prehodu na MSRP 9, saj se poslovni model določi glede na okoliščine in dejstva, ki obstajajo na dan prehoda. V kolikor bodo banke 1. januarja 2018 med svojimi sredstvi še vedno imele identificirane določene portfelje slabih posojil, ki jih bodo nameravale prodati, bo takšna posojila potrebno meriti po pošteni vrednosti, ne glede na to, da je predvidena oziroma zelena prodaja posledica povečanega kreditnega tveganja.

Naslednje za slovenske banke aktualno vprašanje, prav tako v veliki meri povezano s slabimi terjatvami pa je, **ali je en finančni instrument (na primer posojilo) lahko razvrščen v dve različni kategoriji merjenja, ne glede na to, da gre za eno samo pogodbo.** Predvsem v primerih prestrukturiranj namreč posojilne pogodbe večkrat vsebujejo dve tranši, od katerih ena morda ne prestopi SPPI testa (ker ima na primer za del obresti posojilojemalec diskrecijo, da se sam odloči, kdaj jih bo plačal, ob čemer se na zadržani del ne obračunavajo dodatne obresti). Pojavi se dilema, ali je v takšnem primeru potrebno celotno pogodbo meriti po pošteni vrednosti

skozi izkaz poslovnega izida, ali pa vsaka tranša predstavlja ločen finančni instrument za potrebe računovodskega razvrščanja in merjenja.

Identičnega primera, kot je naveden v zgornjem odstavku, proučena literatura ne vsebuje, lahko pa se opremo na primere, ki so vsebinsko podobni. PwC (2015a, str. 8) pojasnjuje primer banke, ki deluje kot agent pri sindiciranem posojilu. Celotna potreba komitenta po financiranju presega znesek sprejemljive izpostavljenosti za banko, zato kreditni odbor posel sicer odobri, vendar pod pogojem, da se v določenem časovnem obdobju, običajno krajšem od enega leta, presežna izpostavljenost proda drugi banki. Ali banka v tem primeru lahko določi različna poslovna modela za del posojila, ki ga bo obdržala v portfelju in za del, ki presega njeno pripravljenost prevzemanja tveganja? Po mnenju PwC da. Enota merjenja je lahko določena tudi na nivoju, nižjem od pogodbe, torej se model določi ločeno za vsako izmed komponent, ki ju je v tem primeru identificirala banka. Če je namen banke za tisti del posojila, ki ga bo obdržala v portfelju, zbiranje pogodbenih denarnih tokov in le-ti prestanejo SPPI test, potem bo ta del posojila merjen po odplačni vrednosti. Del posojila, ki ga bo banka naknadno prodala, pa se nahaja v poslovnem modelu, katerega cilj je realizacija denarnih tokov s prodajo, torej mora biti merjen po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida. Povsem enako zaključuje tudi EY (2015b, str. 40), ki pa se nadalje sprašuje o posledicah, če do načrtovane prodaje ne pride. Ali je v tem primeru potrebna prerazvrstitev? MSRP 9 zahteva, da se ustrezna razvrstitev določi ob začetnem pripoznanju finančnega sredstva. Dejstvo, da se predvidena prodaja ni uresničila, ne zahteva prerazvrstitve, saj ni prišlo do spremembe poslovnega modela. Zato je del posojila, ki je bil namenjen prodaji, še naprej merjen po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida.

Ugotovitev, da je enota merjenja lahko določena na nižjem nivoju, kot je pogodba, je pomembna z vidika implementacije standarda v slovenskih bankah. Pomeni namreč, da bodo v primeru že omenjenih pogodb z več tranšami banke presojele vsako tranšo ločeno in v primeru, da denarni tokovi le pri eni tranši niso zgolj plačila glavnice in obresti, bodo ostale tranše še vedno lahko merjene po odplačni vrednosti, seveda če bo hkrati izpolnjen tudi pogoj poslovnega modela.

2.1.2 Modificiran element časovne vrednosti denarja

Časovna vrednost denarja je tisti element obrestne mere, ki predstavlja zgolj nadomestilo za potek časa in ne za ostala tveganja ali stroške, povezane s finančnim sredstvom. Pri oceni, ali element vsebuje le nadomestilo za potek časa, mora družba uporabiti presojo in upoštevati vse relevantne dejavnike, kot so na primer valuta finančnega sredstva in obdobje, za katero je obrestna mera določena (IASB, 2014b, str. 86).

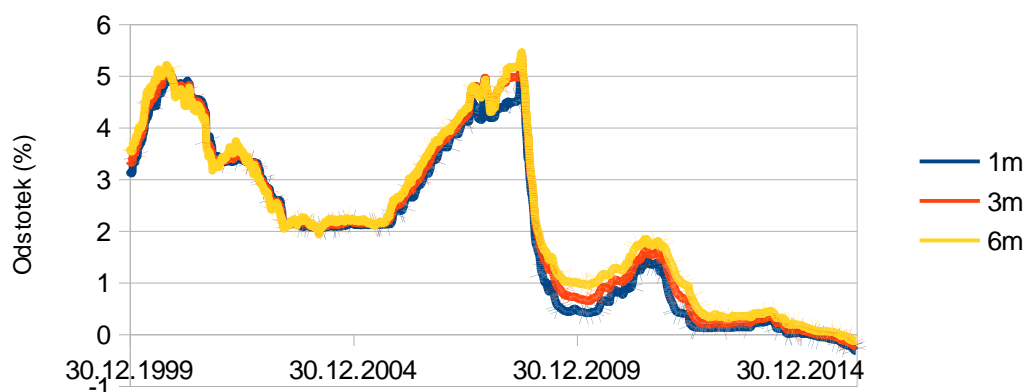
V določenih primerih je element časovne vrednosti denarja lahko modificiran oziroma nepopoln. Primer takega instrumenta je posojilo ali obveznica, pri kateri se periodično določi nova višina obrestne mere, vendar le-ta temelji na tržni obrestni meri, ki odraža daljše ali krajše časovno obdobje (na primer mesečno obdobje ponovne določitve obrestne mere, ki temelji na 12-mesečni referenčni obrestni meri). V tem primeru mora družba presoditi, ali pogodbeni denarni tokovi

kljub temu predstavljajo zgolj plačilo glavnice in obresti na neplačano glavnico. Cilj te presoje je ugotoviti, kako drugačni so lahko nediskontirani denarni tokovi tega finančnega sredstva v primerjavi z nediskontiranimi denarnimi tokovi finančnega sredstva brez modificirane časovne vrednosti denarja (primerjalni denarni tokovi oziroma angl. *benchmark cash flows*). V nekaterih primerih je to moč presoditi že na osnovi kvalitativne ocene, v drugih pa je nujna kvantitativna presoja (Grant Thornton, 2015, str. 15).

V primeru 12-mesečne referenčne obrestne mere in mesečnega obdobja ponovne določitve obrestne mere je potrebno nediskontirane denarne tokove tega finančnega sredstva primerjati s finančnim sredstvom z identičnimi pogodbenimi določili in identičnim kreditnim tveganjem, le spremenljiva obrestna mera se mesečno ponovno določi na osnovi mesečne in ne letne obrestne mere. V kolikor so nediskontirani denarni tokovi sredstva z modificirano časovno vrednostjo denarja pomembno različni od nediskontiranih primerjalnih denarnih tokov, takšno sredstvo ne prestane SPPI testa. Za izvedbo te presoje mora družba upoštevati učinek modificirane časovne vrednosti denarja v vsakem poročevalskem obdobju in kumulativno v celotnem obdobju finančnega sredstva. Pri oceni vpliva modifikacije je potrebno upoštevati vse dejavnike, ki bi lahko vplivali na prihodnje pogodbene denarne tokove, vendarle pa ni potrebno upoštevati prav vseh možnih scenarijev, temveč le tiste, ki so razumno mogoči (EY, 2015b, str. 12-13).

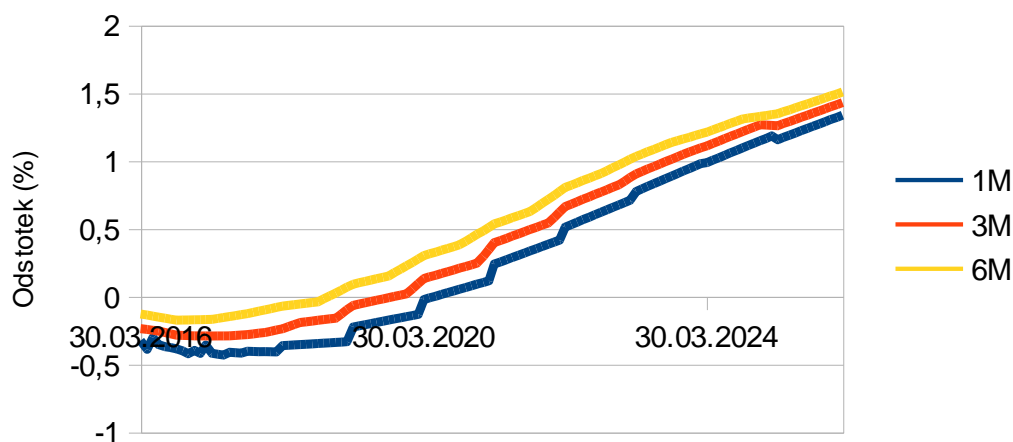
Slovenske banke v primeru spremenljivih obrestnih mer največkrat uporabljajo EURIBOR, zato na spodnjih dveh slikah prikazujem zgodovinske podatke o gibanju 1-mesečnega, 3-mesečnega in 6-mesečnega EURIBOR-ja ter napovedi za naslednjih 10 let.

Slika 2: Zgodovinski podatki o gibanju 1-mesečnega, 3-mesečnega in 6-mesečnega EURIBOR-ja v obdobju od januarja 2000 do marca 2016

Vir: Prikaz na podlagi podatkov Bloomberg L.P., pridobljenih 1.aprila 2016.

Slika 3: Napovedi gibanja 1-mesečnega, 3-mesečnega in 6-mesečnega EURIBOR-ja za 10-letno obdobje od aprila 2016 do marca 2026

Vir: Prikaz na podlagi podatkov Bloomberg L.P., pridobljenih 1.aprila 2016.

Na podlagi grafične analize je razvidno, da se vse tri omenjene referenčne obrestne mere gibljejo v isto smer in na podlagi tega bi lahko sklepali, da na primer pri posojilu s 6-mesečnim EURIBOR-jem in mesečnim obdobjem ponovne določitve obrestne mere modifikacija elementa časovne vrednosti denarja ni pomembna. Ker pa standard ne daje konkretnih napotkov, kdaj zadošča kvalitativna presoja, v katerih primerih pa je potrebno izvesti kvantitativno presojo, obstaja dvom, ali takšna analiza zadošča. Poleg tega Slika 3 vključuje le trenutne krivulje o pričakovanem gibanju za naslednjih 10 let, ne upošteva pa dodatnih razumno mogočih scenarijev.

Na delavnici v okviru Združenja bank Slovenije decembra 2015 je EY (2015f, str. 28) predstavil primer, na kakšen način bi banke lahko izvedle kvantitativno presojo učinka modifikacije, kar povzemam v nadaljevanju.

Kvantitativna presoja modificiranega elementa časovne vrednosti denarja

Primer prikazuje 7-letno posojilo s plačilom glavnice ob končni zapadlosti, obresti so izračunane na podlagi 6-mesečnega LIBOR-ja, vendar z letno ponovno določitvijo obrestne mere. Banka za potrebe primerjalnega testa upošteva posel z enakimi lastnostmi, le da se obrestna mera uskladi z obdobjem ponovne določitve obrestne mere in se upošteva 12-mesečni LIBOR. V izračun sta vključena dva scenarija, ki ju banka ocenjuje s 50 % verjetnostjo. V skladu s prvim scenarijem krivulja ostane nespremenjena, v drugem scenariju pa se krivulja za 12-mesečni LIBOR v letih od 1 do 3 premakne za 25 bazičnih točk navzdol in v letih od 4 do 6 za 25 bazičnih točk navzgor.

Iz Tabele 3 je razvidno, da so celotni nediskontirani denarni tokovi primerjalnega instrumenta pri obeh scenarijih za 5,7 % različni od denarnih tokov osnovnega instrumenta, kar bi najverjetneje opredelili kot nepomembno. Vendar pa je pri presoji potrebno upoštevati vpliv v vsakem

posameznem obdobju in ne le kumulativno. Pri tem pa vidimo, da so primerjalni denarni tokovi ob uresničitvi scenarija 2 v vseh obdobjih, razen v prvem, za več kot 10 % različni. Ker standard ne definira, kaj se šteje za pomembno drugačne denarne tokove, bo vsaka banka zase morala opredeliti metodologijo in kriterije, kar bo v določenih mejnih primerih najverjetneje povzročilo različno obravnavo enakih instrumentov v različnih bankah. V obravnavanem primeru je najverjetneje razlika 17,0 % v šestem letu scenarija 2 previsoka, da bi banka lahko zagovarjala, da element modificirane časovne vrednosti denarja ni pomemben.

Tabela 3: Kvantitativna presoja modificiranega elementa časovne vrednosti denarja

Leto	Scenarij 1			Scenarij 2 (-/+ 25 bps za 12M LIBOR)		
	Krivulja za 6M LIBOR	Krivulja za 12M LIBOR	Relativna razlika	Krivulja za 6M LIBOR	Krivulja za 12M LIBOR	Relativna razlika
0	1,4%	1,6%	-9,7%	1,4%	1,6%	-9,7%
1	1,6%	1,7%	-4,7%	1,6%	1,4%	12,3%
2	1,7%	1,7%	-3,3%	1,7%	1,5%	13,0%
3	1,8%	1,9%	-4,5%	1,8%	1,6%	10,2%
4	2,0%	2,0%	-2,4%	2,0%	2,3%	-13,1%
5	2,1%	2,3%	-6,3%	2,1%	2,5%	-15,6%
6	2,3%	2,5%	-8,6%	2,3%	2,7%	-17,0%
Skupaj	12,8%	13,6%	-5,7%	12,8%	13,6%	-5,7%

Vir: EY: Classification and measurement, 2015f, str. 28.

Ne le, da standard ne opredeljuje kriterijev za pomembno drugačne denarne tokove, jasen ni niti glede tega, kdaj zadošča kvalitativna presoja in v katerih primerih je potrebna kvantitativna. V nadaljevanju povzemam po PwC (2015a, str. 5-6) nekaj primerov pogodbenih določil, ki v skladu z usmeritvami MSRP 9 veljajo za modificirana, vključno z mnenjem, ali je zadostna kvalitativna presoja, ali pa je treba izvesti kvantitativno oceno. Dodajam tudi konkretne primere opisanih pogodbenih določil.

Finančni instrument ima obratno spremenljivo obrestno mero, torej so kuponske obresti obratno povezane s tržno obrestno mero. V tem primeru je standard jasen, da obresti ne predstavljajo nadomestila za časovno vrednost denarja in za presojo zadostuje kvalitativen pristop. Če se banka z dolžnikom dogovori za plačevanje obresti po formuli 6 % - 3-mesečni EURIBOR, torej zgolj z kvalitativno oceno ugotovimo, da posojilo ne prestopi SPPI testa, saj v primeru višjih tržnih obrestnih mer dolžnik plačuje nižje obresti.

Valuta referenčne obrestne mere se razlikuje od valute finančnega instrumenta (na primer dolarska obveznica, na katero se izplačujejo obresti v dolarjih, referenčna obrestna mera pa je EURIBOR). Najprej je treba ugotoviti, ali obstaja jasna povezava med obema valutama. V kolikor je ni, je na podlagi kvalitativne presoje moč zaključiti, da instrument ne prestopi SPPI testa. Če sta valuti povezani (na primer ena valuta vezana na drugo), pa je potrebno s kvantitativno oceno dokazati, da instrument SPPI test prestopi. V prvem navedenem primeru torej lahko zaključimo, da se takšna obveznica meri po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega

izida, saj EURIBOR ne predstavlja časovne vrednosti denarja za dolarske instrumente, temveč bi bilo treba uporabiti obrestno mero LIBOR v dolarjih. V primeru obveznice v konvertibilnih markah, ki prav tako prinaša donos, vezan na EURIBOR, pa bi izvedli kvantitativno oceno, ki bi najverjetneje pokazala, da je SPPI test izpolnjen, saj je tečaj konvertibilne marke določen pri 1,95583 marke za 1 EUR in sta torej valuti jasno povezani.

Obrestna mera finančnega instrumenta je izračunana kor povprečje različnih referenčnih mer (na primer povprečje 3-mesečnega, 6-mesečnega in 12-mesečnega EURIBOR-ja). V tem primeru je nujna kvantitativna ocena, saj na prvi pogled ni očitno, ali „košarica“ referenčnih obrestnih mer predstavlja nadomestilo za časovno vrednost denarja ali ne. Situacija pa se nekoliko spremeni, če je **obrestna mera izračunana kot povprečje ene referenčne obrestne mere** (na primer povprečje 3-mesečnega EURIBOR-ja v zadnjem mesecu). V tem primeru je dovolj kvalitativna presoja, če se uporablja za določitev povprečja kratko časovno obdobje (na primer 3 meseci), saj se ne pričakuje pomembne fluktuacije in tak finančni instrument prestane SPPI test. Kvalitativna analiza pa je najverjetneje potrebna, če je osnova za izračun povprečja daljše časovno obdobje, ko se lahko pojavi večja spremenljivost obrestne mere (na primer povprečje 12-mesečnega EURIBOR-ja v zadnjem letu).

Iz opisanih primerov je razvidno, da določbe MSRP 9 niso povsem jasne oziroma puščajo precej prostora za različne interpretacije. KPMG ugotavlja (2014, str. 18), da bo tudi pri oceni modificiranega elementa časovne vrednosti denarja potrebne kar nekaj presoje, predvsem za določitev ustreznih lastnosti primerjalnega finančnega instrumenta ob izvedbi primerjalnega testa, za identifikacijo razumno mogočih scenarijev in za končno odločitev, ali so nediskontirani denarni tokovi finančnega sredstva pomembno različni od nediskontiranih denarnih tokov primerjanega finančnega sredstva.

2.1.3 Pogodbene določbe, ki spreminjajo čas in znesek pogodbenih denarnih tokov

V primeru finančnih sredstev z vključeno pogodbeno določbo, ki bi lahko spremenila čas ali znesek pogodbenih denarnih tokov (na primer možnost predčasnega poplačila ali možnost podaljšanja), se je potrebno opredeliti, ali takšni spremenjeni pogodbeni denarni tokovi še vedno predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti na neplačano glavnico. Za to mora družba oceniti možne pogodbene denarne tokove pred in po spremembi pogodbenih denarnih tokov. V določenih primerih je primerno proučiti tudi naravo morebitnega pogojnega dogodka (angl. *trigger event*), ki povzroči spremembo. Čeprav zgolj narava tega dogodka ni odločilen dejavnik pri presoji, pa je lahko indikator. Primerjajmo finančno sredstvo, pri katerem ima upnik možnost povečanja obrestne mere v primeru zamude plačil s strani dolžnika in finančno sredstvo, pri katerem ima upnik možnost povečanja obrestne mere v primeru, da nek delniški indeks doseže določeno vrednost. Veliko bolj verjetno je, da v primeru prvega finančnega sredstva denarni tokovi predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti na neplačano glavnico, saj obstaja povezava med zamudami plačil in povečanjem kreditnega tveganja (IASB, 2014b, str. 87-88).

Deloitte (2016, str. 68) v povezavi s pogojnimi dogodki, ki bodo povzročili plačilo ali ne-plačilo pogodbenih denarnih tokov opozarja na presojo, ki bo potrebna pri odločitvi, ali takšni denarni tokovi prestanejo SPPI test. Družba mora pri tem upoštevati tveganje, ki vodi do uresničitve pogojnega dogodka in ali je to tveganje skladno s tveganji, ki jih sicer vključuje osnovni posojilni dogovor. Tveganje, povezano z drugim finančnim sredstvom iz primera v predhodnem odstavku je na primer povezano s tveganjem cene lastniškega kapitala in kot tako nekonsistentno z osnovnim posojilnim dogovorom.

V nadaljevanju navajam nekaj primerov pogodbenih določil, ki sicer spreminjajo čas in znesek pogodbenih denarnih tokov, vendar kljub temu prestanejo SPPI test (KPMG, 2014, str. 20):

- **spremenljiva obrestna mera**, ki vključuje nadomestilo za časovno vrednost denarja, kreditno tveganje povezano z neplačano glavnico v določenem časovnem obdobju in ostala osnovna posojilna tveganja in stroške ter maržo;
- pogodbeno določilo, ki dovoljuje izdajatelju (to je dolžniku) **predčasno poplačilo** ali dovoljuje imetniku (to je upniku), da finančno sredstvo vrne izdajatelju pred zapadlostjo in znesek predčasnega poplačila v veliki meri predstavlja neplačano glavnico in obresti na neplačano glavnico, vključuje pa lahko tudi razumno nadomestilo za predčasno prekinitev pogodbe;
- pogodbeno določilo, ki dovoljuje izdajatelju ali imetniku **podaljšanje pogodbe** in takšna podaljšava povzroči v dodatnem obdobju denarne tokove, ki so zgolj plačilo glavnice in obresti na neplačano glavnico, vključujejo pa lahko tudi razumno nadomestilo za podaljšanje pogodbe.

Možnost predčasnega poplačila, ki je več ali manj standardna klavzula v vseh posojilnih pogodbah, torej sama po sebi ni problematična in ne zahteva obveznega merjenja po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, če so izpolnjeni zgoraj navedeni pogoji (plačilo neplačane glavnice in obresti ter morebitno razumno nadomestilo). O osnovnih elementih obresti je bilo že kar nekaj napisanega, nič pa še povedanega o definiciji glavnice. Termin kot tak v MSRP 9 ni definiran, za potrebe izvedbe SPPI testa pa standard pravi, da je glavnica poštena vrednost finančnega sredstva ob začetnem pripoznanju in se tekom življenjske dobe sredstva lahko spreminja (na primer zaradi poplačil). IASB verjame, da takšna obravnava odraža ekonomsko logiko z vidika trenutnega imetnika finančnega instrumenta, saj družba ocenjuje pogodbene denarne tokove v primerjavi z zneskom svoje dejanske investicije. Poglejmo na primeru. Družba A izda obveznico z nominalno vrednostjo 1.000 d.e., za katero ob začetni izdaji prejme 990 d.e. Od izdaje dalje so tržne obresti močno narasle in družba B je to obveznico kupila na sekundarnem trgu po ceni 975 d.e. Z vidika družbe B znaša glavnica tega finančnega instrumenta 975 d.e. Glavnica torej ni nujno enaka nominalni vrednosti, v primeru, da je trenutni imetnik instrument kupil kasneje, pa tudi ni nujno enaka znesku, ki ga je dolžnik prejel ob začetni izdaji (EY, 2015b, str. 10).

Iz letnega poročila NLB za leto 2013 (str. 143) je razvidno, da je banka v letih 2012 in 2013 odkupovala terjatve od svojih odvisnih družb in sicer so se v obeh letih skupaj bruto terjatve v portfelju NLB iz tega naslova povečale za 200,3 milijone EUR, oblikovani popravki vrednosti pa za 73,8 milijone EUR. Banka je torej terjatve kupila s precejšnjim diskontom in če predvidevamo, da ta posojila vsebujejo možnost predčasnega poplačila v višini nominalne vrednosti dolga, se poraja vprašanje, ali bi NLB v skladu z MSRP 9 v svojih individualnih računovodskih izkazih te terjatve morala meriti po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida. Poštena vrednost teh finančnih instrumentov ob začetnem pripoznanju v banki je bila namreč bistveno nižja od njihove bruto vrednosti, torej morebitno predčasno poplačilo v celotnem znesku ne bi predstavljalo zgolj plačila neplačane glavnice in obresti, temveč bistveno več. Dilemo razjasnjujem v nadaljevanju.

MRSP 9 vsebuje izjemo v primeru dolžniških instrumentov, ki bi sicer prestali SPPI test, vendar ga ne zgolj zaradi možnosti predčasnega poplačila (ker znesek predčasnega poplačila ne predstavlja neplačane glavnice in obresti ter razumno nadomestilo). Takšni instrumenti lahko kljub temu prestanejo SPPI test in so merjeni po odplačni vrednosti ali pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, če so izpolnjeni vsi navedeni pogoji (Grant Thornton, 2015, str. 17):

- finančno sredstvo je pridobljeno ali izdano s premijo ali diskontom glede na pogodbeno, nominalno vrednost,
- znesek predčasnega poplačila v veliki meri predstavlja pogodbeni, nominalni znesek in razmejene neplačane pogodbene obresti, lahko pa vključuje tudi razumno nadomestilo za predčasno poplačilo in
- v obdobju začetnega pripoznanja je poštena vrednost možnosti predčasnega poplačila nepomembna.

Kot pojasnjuje Deloitte (2016, str. 82), se je IASB za vključitev te izjeme odločil prav zaradi nakupov problematičnega dolga. Takšen dolg je običajno pridobljen z diskontom glede na nominalno vrednost zaradi poslabšanja kreditnega tveganja od začetne izdaje, zato bi bilo neprimerno, da instrument zgolj zaradi možnosti predčasnega poplačila ne bi preстал SPPI testa. Utemeljitev sloni na tem, da možnost predčasnega poplačila nima velike vrednosti, saj se je dolžniku kreditno tveganje poslabšalo in ima omejene možnosti za poplačilo dolga. V primeru NLB lahko torej zaključimo, da možnost predčasnega poplačila v primeru odkupljenih terjatev od odvisnih družb sama po sebi še ne bo povzročila merjenja po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, če so za merjenje po odplačni vrednosti ali po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos izpolnjeni tudi ostali pogoji.

Naslednje vprašanje, prav tako pomembno predvsem za banke in ostale regulirane institucije je, **ali je pri izvedbi SPPI testa potrebno upoštevati tudi zakonodajne določbe**. MSRP 9 (IASB, 2014b, str. 93) opisuje primer, pri katerem banka izda instrument z določeno zapadlostjo, na katerega plačuje nespremenljivo obrestno mero in nima diskrecije glede izplačila denarnih tokov. Mora pa banka izdajateljica spoštovati zakonodajo, ki nacionalnemu organu za reševanje

dovoljuje ali zahteva, da v določenih okoliščinah naloži imetnikom nekaterih instrumentov, vključno s tem, ki je predmet analize, da nosijo izgube iz naslova tega instrumenta. Nacionalni organ za reševanje lahko na primer naloži odpis tega instrumenta ali pa njegovo konverzijo v določeno število navadnih delnic izdajatelja, v kolikor oceni, da ima izdajatelj pomembne finančne težave, potrebuje dodatni regulatorni kapital ali pa „propada“. V analizi IASB pojasnjuje, da imetnik takega instrumenta pri presoji, ali so denarni tokovi zgolj plačila glavnice in obresti na neplačano glavnico, upošteva **pogodbena določila** in posledično ne upošteva denarnih tokov, ki bi bili izključno posledica odločitve nacionalnega organa za reševanje. Razlog za takšno obravnavo je, da pravica nacionalnega organa za reševanje za izdajo odločbe in posledično spremenjeni denarni tokovi niso del pogodbenih določil instrumenta.

PwC (2015a, str. 3) pa se nadalje sprašuje, v katerih primerih je za namene SPPI testa potrebno upoštevati pogodbena določila instrumenta, ki vsebujejo **sklicevanje na zakonodajo**, kot so na primer klavzule v zvezi z reševanjem z zasebnimi sredstvi (v nadaljevanju „bail-in“). V analizi ugotavlja, da se takšne klavzule ne upoštevajo (čeprav so zapisane v pogodbi), kadar zgolj potrjujejo obstoj „bail-in“ zakonodaje (torej kadar ne ustvarijo dodatnih pravic ali obveznosti, ki ne bi obstajale brez vključitve te klavzule v pogodbo). Za to morajo biti izpolnjeni vsi naslednji pogoji:

- „bail-in“ zakonodaja sama po sebi določa vse ključne pogoje, vključno s sprožilcem za izvedbo ukrepov in učinke ukrepov,
- regulator ima lahko diskrecijo glede učinkov ukrepov, pogodba pa ne dodaja k temu na način, da bi imel diskrecijo tudi izdajatelj, ali pa da bi določala zgodnejši sprožilec za izvedbo ukrepov in
- pogodbena določila so napisana na način, ki v primeru spremenjene zakonodaje zagotavlja, da se „bail-in“ klavzula instrumenta spremeni povsem enako, kot zakonodaja.

Vendar pa, kot še ugotavlja PwC, nekatere pogodbe vključujejo tudi klavzule o sprožilcih, vezanih na nezmožnost preživetja (angl. *non-viability trigger event clauses*). To so klavzule v pogodbah, ki v določenih ureditvah omogočajo regulatorju, da izdajatelju naloži, da v skladu z njegovimi navodili spremeni določbe instrumenta, saj bi v nasprotnem primeru izdajatelj postal nezmožen preživetja (angl. *non-viable*). Takšne pogodbene določbe ustvarijo dodatne pravice ali obveznosti, ki ne bi obstajale, če teh določb ne bi bilo. Torej so širše kot zgolj „bail-in“ klavzule in zato je učinke takšnih klavzul potrebno upoštevati pri izvedbi SPPI testa in možno je, da zaradi tega instrument testa ne prestane.

Ne glede na vse predhodno navedeno pa pogodbene določbe, ki sicer spreminjajo čas in znesek pogodbenih denarnih tokov, ne vplivajo na razvrščanje finančnih instrumentov, če imajo le **minimalen (*de minimis*) vpliv** na pogodbene denarne tokove ali pa so **nepristne**, tudi če bi sicer imele več kot le minimalen vpliv. Določba je nepristna, če vpliva na pogodbene denarne tokove le v primeru dogodka ki je skrajno redek, zelo neobičajen in je zelo malo verjetno, da se bo zgodil (KPMG, 2014, str. 22).

2.1.4 Alternativne možnosti prostovoljne izbire načina merjenja za določena finančna sredstva

MSRP 9 dopušča dve možnosti, lahko jima rečemo tudi izjemi, za prostovoljno izbiro načina merjenja določenih finančnih instrumentov. Odločitev glede teh možnosti mora biti sprejeta ob začetnem pripoznanju in je nepreklicna.

Ne glede na siceršnje kriterije za določitev načina merjenja finančnih sredstev se družba lahko odloči, da bo določeno finančno sredstvo merila **po poštenu vrednosti skozi izkaz poslovnega izida** (angl. *fair value option*). To je dovoljeno, kadar takšna razvrstitev odpravlja ali znatno zmanjša nedoslednost pri merjenju ali pripoznavanju (angl. *accounting mismatch*), ki bi sicer izhajala iz merjenja sredstev ali obveznosti ali pripoznavanja dobičkov in izgub na različnih podlagah (IASB, 2014b, str. 21).

Druga možnost izbire pa se nanaša na kapitalske instrumente, ki niso namenjeni trgovanju. Zanje se družba lahko nepreklicno odloči, da bo **učinke merjenja po poštenu vrednosti izkazovala v drugem vseobsegajočem donosu**, vendar se v tem primeru učinki, nabrani v tej sestavini kapitala, nikoli ne prenesejo v izkaz poslovnega izida, niti ob odpravi pripoznanja. Je pa dovoljeno, da se prerazporedijo med posameznimi sestavinami kapitala (IASB, 2014b, str. 32).

V nadaljevanju ugotavljam, v kolikšni meri sta ti dve možnosti izbire relevantni za slovenske banke.

2.1.4.1 Nepreklicna izbira za merjenje po poštenu vrednosti skozi izkaz poslovnega izida

Možnost nepreklicne izbire za merjenje po poštenu vrednosti skozi izkaz poslovnega izida obstaja že v MRS 39, kjer je takšna odločitev možna še v dveh drugih primerih, ne le kadar odpravlja ali znatno zmanjša nedoslednost merjenja:

- skupina finančnih sredstev se obravnava in njeni dosežki vrednotijo na podlagi poštene vrednosti, skladno z dokumentirano strategijo upravljanja s tveganji ali naložbeno strategijo, ob čemer se informacije o skupini sredstev na tej podlagi posredujejo znotraj družbe ključnemu poslovodnemu osebju ali,
- če finančno sredstvo vključuje vgrajen izveden finančni instrument in se družba odloči, da letga ne bo ločila od gostiteljske pogodbe, temveč bo celotno pogodbo merila po poštenu vrednosti skozi izkaz poslovnega izida.

Kot pojasnjuje IASB (2014c), slednjih pogojev MSRP 9 nič več ne navaja, saj standard zahteva:

- da se vsako sredstvo, ki ni del poslovnega modela, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov, meri po poštenu vrednosti in

- da se sestavljene pogodbe, pri katerih je gostiteljska pogodba finančno sredstvo, v celoti merijo po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida.

Za največje štiri slovenske banke glede na bilančno vsoto konec leta 2015 v Tabeli 4 prikazujem, ali se v skladu z MRS 39 poslužujejo možnosti, da v konsolidiranih računovodskih izkazih določena sredstva pripoznajo po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida ter kakšen je delež teh sredstev v celotni bilančni vsoti posamezne banke oziroma bančne skupine. Podatki razkrijejo, da slovenske banke možnost pripoznanja finančnih sredstev po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida sicer uporabljajo, vendar v izredno nizkem obsegu. Največji delež teh sredstev v celotni bilančni vsoti izkazuje Nova KBM, vendar je tudi pri tej banki zanemarljivo nizek, manj kot pol odstotka.

Tabela 4: Finančna sredstva, pripoznana po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida v konsolidiranih računovodskih izkazih štirih največjih slovenskih bank po stanju na dan 31. decembra 2015

Banka	FS po PV skozi IPI* (v 000 EUR)	Bilančna vsota (v 000 EUR)	Delež FS po PV skozi IPI* v bilančni vsoti
NLB	7.595	11.821.615	0,06 %
Nova KBM	13.421	4.246.167	0,32 %
Abanka	2.452	3.830.227	0,06 %
SID banka	0	3.247.397	0,00 %

*Finančna sredstva, pripoznana po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida

*Vir: NLB, letno poročilo 2015; Nova KBM, letno poročilo 2015;
Abanka, letno poročilo 2015; SID banka, letno poročilo 2015.*

Iz pojasnil izhaja, da NLB to skupino v največji meri (64,7 % celotne vrednosti) uporablja za zmanjšanje nedoslednosti pri merjenju finančnih sredstev, ki bi sicer izhajala iz merjenja na različnih podlagah, preostanek pa se nanaša na naložbe, ki se upravljajo in ocenjujejo na osnovi poštene vrednosti. Nova KBM pojasnjuje, da v skupini finančnih sredstev, pripoznanih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida izkazuje delnice in deleže, za katere ima sklenjen sporazum o skupni prodaji. Iz tega sicer ni nedvoumno razbrati, katerega izmed treh pogojev v MRS 39 banka izpolnjuje, glede na vsebino pojasnila pa se najbrž ta portfelj spremlja na podlagi poštene vrednosti. V primeru Abanke pa ta skupina predstavlja naložbo v strukturiran depozit, ki je sestavljen instrument, za katerega se je banka odločila, da ga bo v celoti merila po pošteni vrednosti in ne bo ločila vgrajenega izvedenega finančnega instrumenta od gostiteljske pogodbe.

V kolikor bodo banke te instrumente še vedno imele v svojih portfeljih na dan prehoda na MSRP 9, bo NLB za tista finančna sredstva, pri katerih se je za takšno merjenje odločila zaradi zmanjševanja nedoslednosti merjenja, še vedno lahko uporabljala merjenje po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, saj ta kriterij ostaja nespremenjen. Za naložbe, ki se upravljajo in

ocenjujejo na osnovi poštene vrednosti, bo prav tako morala nadaljevati s takšnim merjenjem, saj MSRP 9 v primeru takšnega poslovnega modela zahteva obvezno pripoznavanje učinkov merjenja v izkazu poslovnega izida. V Novi KBM se obravnavan portfelj v celoti nanaša na delnice in deleže, torej se merjenje ne bo spremenilo, razen če se bo banka nepreklicno odločila za merjenje skozi drugi vseobsegajoči donos. Prav tako se merjenje strukturiranega depozita ne bo spremenilo v Abanki, saj možnosti ločevanja vgrajenega izvedenega instrumenta od gostiteljske pogodbe, ki je finančno sredstvo, MSRP 9 ne dovoljuje. Zaključim torej lahko, da v primeru finančnih sredstev, ki jih slovenske banke že sedaj prikazujejo kot pripoznane po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, ni pričakovati bistvenih sprememb – še vedno se bodo večinoma merila po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, le razlogi ta takšno merjenje bodo nekoliko drugačni.

2.1.4.2 Merjenje kapitalских instrumentov po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos

Kot pojasnjuje BDO (2015, str. 21), je bil prvotni namen IASB, da bi se ta skupina merjenja uporabljala le za strateške naložbe. Vendar pa so tekom razprave prišli do zaključka, da bi bilo težko razviti jasna in zanesljiva načela za definiranje strateških naložb. Zato je ta skupina ostala nedefinirana, kot možnost nepreklicne razvrstitve ob začetnem pripoznanju za vse kapitalске instrumente, ki niso namenjeni trgovanju. Ob prehodu na MSRP 9 se bo torej potrebno odločiti, za katere kapitalске instrumente bodo učinki merjenja pripoznani skozi izkaz poslovnega izida, za katere pa v drugem vseobsegajočem donosu. Prav tako bo to odločitev potrebno sprejeti ob vsaki nadaljnji pridobitvi kapitalskega instrumenta, ki ni namenjen trgovanju.

Slovenske banke so v skladu z Zakonom o organu in skladu za reševanje bank (v nadaljevanju ZOSRB) marca 2015 vplačale pripadajoča ustanovna denarna sredstva v sklad za reševanje bank. Iz objavljenih podatkov na spletni strani Banke Slovenije je razvidno, da je skupna višina vplačanih denarnih sredstev na dan 30. marca 2015 znašala 191,1 milijonov EUR. V skladu z ZOSRB so vplačana sredstva naložba bank, ki ni prenosljiva in se posamezni banki izplača:

- če banka preneha ali se zoper njo v skladu s predpisi začne postopek stečaja ali prisilne likvidacije, ali
- ob prenehanju sklada, z likvidacijo naložb sklada (v skladu z ZOSRB sklad preneha z delovanjem 31. decembra 2024).

Po stanju na dan 31. decembra 2015 imajo slovenske banke v svojih portfeljih 317 milijonov EUR lastniških vrednostnih papirjev, ki niso namenjeni trgovanju (Banka Slovenije, 2016, str. 1), torej naložba v sklad za reševanje bank na državnem nivoju predstavlja kar 60 % vseh sredstev, za katera se bodo banke morale odločiti o načinu pripoznavanja učinkov merjenja (v izkazu poslovnega izida ali skozi drugi vseobsegajoči donos). ZOSRB zahteva, da Banka Slovenije določi naložbeno politiko za upravljanje sredstev sklada tako, da se zagotavlja njihova varnost, njihovo nizko tveganje in njihova visoka likvidnost. Pod temi pogoji je seveda težko pričakovati visoko donosnost sklada, kar pa niti ni njegov namen. Poleg tega se iz sredstev sklada krijejo

tudi stroški, povezani z revidiranjem računovodskih izkazov ter drugi stroški Banke Slovenije, povezani z upravljanjem sklada.

Glede na to, da gre za dolgoročno naložbo (do leta 2024), na katere donosnost banke ne morejo vplivati, poleg tega pa se niti ne pričakuje bistveno povečevanje vrednosti sklada (če sploh), menim, da je za to naložbo smiselno izbrati možnost pripoznavanja učinkov merjenja skozi drugi vseobsegajoči donos in se na ta način izogniti neželenim učinkom v izkazu poslovnega izida.

2.1.5 Odprava pripoznanja spremenjenih (modificiranih) finančnih sredstev

MSRP 9 ohranja določbe MRS 39, da se pripoznanje finančnih sredstev odpravi, kadar potečejo pogodbene pravice do denarnih tokov ali pa je sredstvo preneseno in so izpolnjeni določeni pogoji. Žal pa standard ohranja tudi pomanjkljivost, da ne vsebuje nobenih usmeritev, kako ta kriterij uporabiti v primeru spremenjenih oziroma modificiranih finančnih sredstev. Ta dilema ni nova, je pa z uveljavitvijo MSRP 9 postala še bolj pereča, saj se na dan začetnega pripoznanja določi poslovni model in presodijo pogodbene lastnosti denarnih tokov za izvedbo SPPI testa, poleg tega pa se presoja o pomembnem povečanju kreditnega tveganja vedno izvaja v primerjavi s kreditnim tveganjem na dan začetnega pripoznanja. Dodatno ima trenutek odprave pripoznanja lahko tudi davčni vpliv, v kolikor so določeni učinki v davčni obračun vključeni šele ob realizaciji (kot na primer trenutno velja za finančna sredstva RZP). Ob spremembi finančnega sredstva je torej izredno pomembna opredelitev, ali sprememba pomeni odpravo pripoznanja obstoječega sredstva in pripoznanje novega ali pa gre za spremembo oziroma modifikacijo obstoječega finančnega sredstva.

V primeru spremembe, katere posledica ni odprava pripoznanja obstoječega sredstva, je potrebno izračunati sedanjo vrednost spremenjenih pogodbenih denarnih tokov, pri čemer se kot diskontna stopnja uporabi originalna efektivna obrestna mera oziroma kreditno prilagojena efektivna obrestna mera v primeru finančnih sredstev, kreditno oslabiljenih že ob začetnem pripoznanju. Za znesek ugotovljene razlike se prilagodi bruto knjigovodska vrednost sredstva, učinek pa pripozna v izkazu poslovnega izida kot dobiček ali izguba iz naslova spremembe (angl. *modification gain or loss*). Bruto knjigovodska vrednost se dodatno prilagodi še za znesek stroškov, ki se amortizirajo do zapadlosti spremenjenega finančnega sredstva (IASB, 2014b, str. 26). Podobna določba sicer obstaja že v MRS 39, ki pa navaja le, da se učinek spremembe pripozna v izkazu poslovnega izida. To omogoča, da se trenutno „poračun“ vseh učinkov izvede preko prilagoditve popravkov vrednosti, saj tudi ločeno razkritje ni zahtevano. Nov standard pa eksplicitno zahteva prilagoditev bruto knjigovodske vrednosti, torej je jasen, da ta učinek ni del oslabitev.

Če sprememba finančnega sredstva povzroči odpravo pripoznanja obstoječega sredstva in pripoznanje modificiranega, se slednje šteje za novo sredstvo (IASB, 2014b, str. 118). Posledično ga je potrebno pripoznati po pošteni vrednosti, povečani za transakcijske stroške. Vendar pa KPMG opozarja (2014, str. 56), da standard ne določa, kateri stroški in nadomestila se lahko pripoznajo kot del vrednosti novega sredstva, kateri pa se upoštevajo kot odhodek,

povezan z odpravo pripoznanja prejšnjega sredstva. To je razlika v primerjavi z določbami glede sprememb finančnih obveznosti, ki povzročijo odpravo pripoznanja, za katere MSRP 9 pravi, da se vsi stroški ali nadomestila pripoznajo kot del dobička ali izgube ob odpravi pripoznanja.

V nadaljevanju na preprostem primeru pojasnujem, kako na rezultat posameznega poslovnega leta vpliva opredelitev, ali sprememba povzroči odpravo pripoznanja ali ne. Banka je v preteklosti podjetju odobrila posojilo, katerega neodplačana glavnica v višini 100.000 d.e. zapade v plačilo čez dve leti, efektivna obrestna mera pa znaša 5 %. Podjetje banko zaprosi za znižanje pogodbene obrestne mere, saj lahko v okolju izrazito nizkih obrestnih mer pridobi posojilo pri konkurenčni banki pod bistveno bolj ugodnimi pogoji in obstoječe posojilo predčasno poplača. Hkrati zaprosi tudi za podaljšanje dobe odplačila. Banka se s predlogom strinja in s podpisanim dodatkom se obrestna mera zniža na 2 %, glavnica pa zapade v plačilo v roku štirih let od dneva podpisa dodatka. Tabela 5 prikazuje učinke v izkazu poslovnega izida v posameznih letih v primeru, da banka navedeno spremembo obravnava kot odpravo pripoznanja obstoječega finančnega sredstva in v primeru, da banka sklenjeni dodatek opredeli kot spremembo obstoječega finančnega sredstva. Skupni vpliv do zapadlosti je v obeh primerih enak, porazdelitev med leti pa pomembno drugačna.

Tabela 5: Odprava pripoznanja spremenjenih (modificiranih) finančnih sredstev – prikaz učinkov v izkazu poslovnega izida

	Odprava pripoznanja obstoječega finančnega sredstva			
	DA	NE		
Obdobje	Obrestni prihodki	Izguba iz naslova spremembe	Obrestni prihodki	Skupaj
0	-	-10.638	-	-10.638
1	2.000	-	4.468	4.468
2	2.000	-	4.592	4.592
3	2.000	-	4.721	4.721
4	2.000	-	4.857	4.857
Skupaj	8.000	-10.638	18.638	8.000

Če se banka opredeli, da takšna sprememba predstavlja odpravo pripoznanja obstoječega posojila, se novo pripozna v višini poštene vrednosti (predvidoma 100.000 d.e., če je z dodatkom dogovorjena obrestna mera tržna in ustrezno odraža tudi kreditno tveganje). V času podpisa dodatka torej ni vpliva na izkaz poslovnega izida, v prihodnjih letih pa si bo banka vsako leto do zapadlosti pripoznala 2.000 d.e. obrestnih prihodkov. V primeru, da sprememba skladno z računovodsko usmeritvijo banke ne pomeni odprave pripoznanja, pa je treba nove pričakovane denarne tokove (obresti v višini 2.000 d.e. letno in odplačilo glavnice 100.000 d.e. čez štiri leta) diskontirati z uporabo originalne efektivne obrestne mere 5 %. Tako izračunana sedanja vrednost znaša 89.362 d.e., torej si banka v trenutku podpisa dodatka pripozna 10.638 d.e. izgube iz

naslova spremembe in ustrezno zniža bruto vrednost finančnega sredstva. V naslednjih letih si obračunava obrestne prihodke na znižano osnovo, vendar z uporabo originalne efektivne obrestne mere.

Težave z določitvijo kriterijev za odpravo pripoznanja spremenjenih finančnih sredstev so znane že dolgo časa, o čemer je seznanjen tudi IASB, ki pa kljub večkratnim razpravam na to temo še vedno ni dal konkretnjših usmeritev. Pozivi za ureditev tega področja so bili ponovno dani v okviru odzivov na osnutek MSRP 9 v letu 2013, vendar je takrat IASB presodil, da bi razrešitev te težave zahtevala veliko časa in virov, kar bi lahko ogrozilo celoten projekt sprejetja novega standarda. Ponovno je bila težava izpostavljena na sestanku Odbora za pojasnjevanje MSRP (angl. *The IFRS Interpretations Committee*, v nadaljevanju IFRIC) novembra 2015. Takrat je IFRIC potrdil, da je odločitev o odpravi ali ne-odpravi pripoznanja pomembna iz naslednjih razlogov (2015, str. 9-10):

- V primerih, ko bo odpravljeno pripoznanje in pripoznano novo sredstvo, bo le-to morda merjeno na drugačni osnovi kot prvotno sredstvo. Če za novo sredstvo na primer velja drugačen poslovni model, bo morda merjeno po odplačni vrednosti ali po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, namesto po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida. V kolikor do odprave pripoznanja ne bi prišlo, bi bila takšna prerazvrstitev ob spremembi finančnega sredstva prepovedana (razen, če bi bili izpolnjeni pogoji, ki jih sicer za prerazvrstitve določa standard).
- Za dolžniške finančne instrumente, merjene po odplačni vrednosti ali po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, je v primeru odprave pripoznanja znesek pričakovanih kreditnih izgub lahko drugačen, kot bi bil sicer, saj se pomembno povečanje kreditnega tveganja določi glede na datum začetnega pripoznanja finančnega sredstva.

Ne glede na ugotovljene nejasnosti pa je IFRIC novembra 2015 predlagal sklep, da te dileme ne uvrstijo na svoj dnevni red, saj je preširoka, da bi jo lahko rešili zgolj z interpretacijo. Prejete povratne informacije so objavili marca 2016 in jih lahko strnemo v naslednje točke (IFRIC, 2016, str. 4-5):

- Ne MRS 39, niti MSRP 9 ne vključujeta zadostnih usmeritev v povezavi s spremenjenimi finančnimi sredstvi, kar pomeni tveganje, da se bodo razvile različne računovodske prakse.
- Sprememba finančnih sredstev je dilema, ki v praksi že obstaja in tudi prejšnje razprave v okviru IFRIC-a jasno kažejo na potrebo, da IASB ponovno prouči zahteve v povezavi z odpravo pripoznanja finančnih sredstev z namenom zagotovitve konsistentnosti.
- Pogostost transakcij, s katerimi se spreminjajo finančna sredstva, se bo spričo trenutnih gospodarskih razmer, kot so na primer nizke obrestne mere in povečana osredotočenost regulatorjev na restrukturiranje terjatev, najverjetneje povečala.
- Vprašanje bo z MSRP 9 postalo še pomembnejše zaradi zahtev za presojo pomembnega povečanja kreditnega tveganja, poleg tega pa tudi ni povsem jasno, kakšna pravila glede SPPI testa veljajo za spremenjena finančna sredstva.

So se pa vsi deležniki, ki so podali komentarje, strinjali, da je dilema preširoka, da bi se jo dalo rešiti zgolj z interpretacijo in da bi bila potrebna sprememba standarda. Žal tega v kratkem ni pričakovati, saj je se je IFRIC na to temo neformalno posvetoval s člani IASB, ki pa so izrazili malo interesa, da bi se lotili tovrstnega projekta (IFRIC, 2016, str. 9).

Določbe MSRP 9 glede spremenjenih oziroma modificiranih finančnih sredstev pa poleg nejasnih usmeritev bankam prinašajo še precej dodatnih izzivov, po mojem mnenju najpomembnejše navajam v nadaljevanju.

Ne glede na pomanjkanje konkretnih pravil v standardu bodo banke morale **določiti računovodsko usmeritev**, katere modifikacije finančnih sredstev povzročijo odpravo pripoznanja, pri katerih pa obstoječe finančno sredstvo ostane pripoznano in se njegova bruto knjigovodska vrednost prilagodi za dobiček ali izgubo iz naslova spremembe. Ob dejansko neskončnih možnostih sprememb pogodbenih določb je to zahtevna naloga, saj je težko vnaprej predvideti vse možne poslovne dogovore z dolžniki. Tudi ob sprejeti računovodski usmeritvi se bodo najbrž vedno pojavljali mejni primeri, v katerih ne bo popolnoma enolično določeno, ali so pogoji za odpravo pripoznanja izpolnjeni ali ne. Zato morajo banke natančno opredeliti procese, kdo mora takšne primere zaznati, na kakšen način se proučijo in kdo dokončno odloči, ali modifikacija povzroči odpravo pripoznanja ali ne.

Glede na nedorečenost MSRP 9 je potrebno doreči tudi **računovodsko usmeritev glede obravnave stroškov in namestil** v primeru pripoznanja novega finančnega sredstva. Po mojem mnenju je najbolj smiselno slediti načelom, ki veljajo za spremembe finančnih obveznosti. Vsi stroški in nadomestila ob modifikaciji naj se torej vključijo v dobiček ali izgubo ob odpravi pripoznanja prvotnega sredstva, novo pa se pripozna v višini njegove poštene vrednosti oziroma je ustrezno znižano za oblikovane pričakovane kreditne izgube.

Banke morajo **razviti ustrezno tehnološko** podporo in sicer v več segmentih:

- Podpora mora zagotoviti dvojno knjigovodstvo, saj je v skladu z MSRP 9 za znesek dobička ali izgube ob spremembi potrebno prilagoditi bruto knjigovodsko vrednost sredstva. Seveda pa odnos do stranke še vedno ostaja nespremenjen in zanj veljajo pogodbeno določila, zato mora banka ohraniti obe informaciji – knjigovodsko bruto vrednost, ki je prilagojena za učinek spremembe in pogodbeno vrednost dolga. Menim, da je to najbolj smotrno zagotoviti z uporabo odmikov. Pogodbena bruto vrednost je izražena na eni analitični postavki, ki ima vedno stanje v breme, odmik pa na drugi analitični postavki in ima lahko stanje v breme, če je modifikacija povzročila prihodek ali pa v dobro v primeru odhodka iz tega naslova. V računovodskih izkazih pa se obe analitični postavki seštejeta in prikažeta kot bruto knjigovodska vrednost sredstva.
- Banke morajo v svojih analitičnih evidencah zagotoviti informacijo o prihodkih oziroma odhodkih iz naslova modifikacije, saj je ta učinek potrebno ločeno razkriti, osnutek navodil

za FINREP poročanje (EBA, 2015b, str. 14) pa celo predvideva ločeno vrstico v izkazu poslovnega izida.

- Poleg tega, da banke potrebujejo podporo za knjiženje učinka spremembe, je potrebno predhodno zagotoviti tudi podporo za sam izračun tega učinka. Tehnološka rešitev mora zagotoviti izračun sedanje vrednosti spremenjenih denarnih tokov in le to primerjati s trenutno bruto knjigovodsko vrednostjo, z namenim izračuna razlike oziroma odmika. Za diskontno stopnjo se uporablja originalna efektivna obrestna mera, ki mora biti prav tako zagotovljena v sistemu.
- Zneske dobičkov oziroma izgub ob spremembi finančnih sredstev je potrebno ločeno razkriti, ob čemer se PwC (2015c, str. 7) celo sprašuje, ali bi bilo treba učinke sprememb, ki so bile izvedene kot posledica kreditnega tveganja, ločiti od učinkov sprememb iz ostalih razlogov. Takšnih informacij (vsebinski razlog spremembe) banke v svojih sistemih najverjetneje nimajo. Pa vendar tudi EFRAG meni (2015, str. 22-23), da bi bilo to smiselno, saj je po njihovem mnenju relevantna le izguba, ki izhaja iz modifikacije zaradi kreditnega tveganja. V primeru spremembe kreditnih pogojev posojil z možnostjo predčasnega poplačila kot posledica komercialnih pogajanj, pa po njihovem mnenju lahko takšen način računovodenja (pripoznavanje izgube ob spremembi, na primer znižanju obrestne mere) razumemo kot pripoznavanje oportunitetnih stroškov.

Spremenjenim finančnim sredstvom in njihovi računovodski obravnavi je v celotnem MSRP 9 namenjen zgolj en člen, ki dopušča mnogo različnih interpretacij in posledično različne vplive na računovodske izkaze. Ker se bodo zaradi tega zagotovo razvile različne prakse, bo za uporabnike računovodskih izkazov še toliko bolj dobrodošlo, da bodo banke v zadostnem obsegu razkrile svoje računovodske usmeritve in učinke, ki bodo izhajali iz sprememb finančnih sredstev.

2.2 Implementacija modela pričakovanih kreditnih izgub

Obračunavanje pričakovanih kreditnih izgub je tisti del MSRP 9, kateremu je že od samega začetka namenjena največja pozornost. Razlog za to ni le pričakovani vpliv na računovodske izkaze, ampak se predvideva kar nekaj težav oziroma izzivov povezanih z implementacijo novih zahtev. Večina družb namreč v tem trenutku ne razpolaga z dovolj podrobnimi informacijami, razviti bo treba nove modele za oceno pričakovanih kreditnih izgub, neizogibne bodo spremembe informacijskih sistemov in izvedba vsega tega bo nedvomno zahtevala veliko časa, napora in stroškov.

Raziskave, izvedene v tujini, kažejo, da banke močno skrbi razpoložljivost in kvaliteta podatkov. Deloitte (2015, str. 12) je banke zaprosil, da navedejo tri dejavnike, ki jih vidijo kot največje izzive pri razvoju modelov pričakovanih kreditnih izgub in kar 81 % sodelujočih bank je mednje vključilo potrebne podatke. Po njihovem mnenju je največja težava razpoložljivost zgodovinskih podatkov in skrbi jih, da ne bodo sposobne pravilno oceniti vseživljenjske verjetnosti neplačila za posamezno izpostavljenost. Tudi pri raziskavi Moody's Analytics (2015, str. 9) so banke na prvo mesto med vsemi izzivi postavile zahtevano podrobnost podatkov. Ne glede na zahtevnost

pridobitve potrebnih podatkov pa je to zgolj osnova za izračunavanje pričakovanih kreditnih izgub. Razviti bo potrebno ustrezne metodologije in modele za izračune, pri čemer še vedno obstaja veliko odprtih vprašanj, na katere dokončnega odgovora niso podali niti člani ITG skupine. Nekatere od njih obravnavam v nadaljevanju.

2.2.1 Pomembno povečanje kreditnega tveganja

Eden izmed večjih izzivov ob implementaciji splošnega tristopenjskega modela pričakovanih kreditnih izgub je spremljanje in opredelitev, ali se je v primerjavi z začetnim pripoznanjem kreditno tveganje pomembno povečalo. Ta ocena je ključna, saj predstavlja trenutek, ko se namesto 12-mesečnih pričakovanih kreditnih izgub začnejo pripoznavati vseživljenjske pričakovane kreditne izgube. Na splošno velja, da do pomembnega povečanja kreditnega tveganja pride, še preden je finančno sredstvo kreditno oslajeno ali nastopi neplačilo (EY, 2015a, str. 3485).

Ocena pomembnega povečanja kreditnega tveganja je v veliki meri odvisna od interpretacije besede **pomembno**. EY navaja (2014a, str. 39), da so mnogi deležniki v svojih komentarjih na osnutek standarda v letu 2013 IASB pozvali, da naj ta pojem vrednostno opredeli, vendar se za to ni odločil iz naslednjih razlogov:

- Določitev točno določenega odstotka spremembe verjetnosti neplačila bi zahtevala, da vse družbe uporabijo ta pristop, kar pa trenutno ni nujno (razen za regulirane finančne institucije). Zahteva, da vse družbe kot osnovno za določitev pomembnega povečanja kreditnega tveganja uporabijo verjetnosti neplačila, bi povečala stroške in napore za družbe, ki tega pristopa trenutno ne uporabljajo.
- Določitev zneska spremembe v tveganju neplačila bi bila arbitrarna in bi težko ustrezno odražala strukturo in elemente, ki vplivajo na določitev cene za različne vrste finančnih instrumentov, zapadlosti in kreditno tveganje ob začetnem pripoznanju.

Kot poudarja IASB (2014b, str. 112), je določitev pomembne spremembe kreditnega tveganja odvisna od kreditnega tveganja ob začetnem pripoznanju in pričakovane ročnosti instrumenta. Enaka absolutna sprememba verjetnosti neplačila je namreč veliko pomembnejša za finančna sredstva, ki imajo ob začetnem pripoznanju nizko verjetnost neplačila, kot pa za tista z višjim začetnim kreditnim tveganjem. Prav tako pa je pomemben element tudi zapadlost, saj se tveganje neplačila za finančne instrumente s podobnimi kreditnimi tveganji ob daljši pričakovani zapadlosti povečuje.

Model pričakovanih kreditnih izgub torej temelji na relativni oceni kreditnega tveganja. To pomeni, da je lahko posojilo z enakimi lastnostmi v družbi A vključeno v skupino 1, v družbi B pa v skupino 2. Še več, ista družba ima lahko razvrščena različna posojila dana istemu dolžniku v različne skupine za potrebe ocenjevanja oslabitev, odvisno od kreditnega tveganja posameznega posojila ob začetnem pripoznanju (PwC, 2014b, str. 3).

V odsotnosti natančnih kriterijev je določitev pomembnega povečanja kreditnega tveganja zagotovo precej subjektivna, ob čemer so za različne vrste finančnih instrumentov primerni različni indikatorji. Posledično lahko najverjetneje pričakujemo, da se bodo v praksi razvili raznovrstni pristopi in bodo med družbami obstajale razlike v višini pripoznanih pričakovanih kreditnih izgub za podobna finančna sredstva. To je neizogibna posledica v prihodnost usmerjenega modela pričakovanih kreditnih izgub (BDO, 2014, str. 13).

Standard navaja precej obširen seznam indikatorjev, ki bi lahko bili relevantni za presojo pomembnega povečanja kreditnega tveganja (IASB, 2014b, str. 114) in nekatere od njih povzemam v nadaljevanju.

Eno izmed vprašanj, ki naj si jih družba zastavi ob presoji spremembe kreditnega tveganja je, ali bi bili **kreditni pogoji** pri posameznem posojilu pomembno drugačni ob obstoječih, če bi bilo to ali podobno posojilo odobreno na današnji dan. Če bi v skladu z interno cenovno politiko v tem trenutku zahtevali bistveno višji pribitek k obrestni meri, to nakazuje na povečanje kreditnega tveganja. Prav tako tudi ostali pogoji, ki bi bili v tem trenutku morda strožji kot v času odobritve (na primer strožje kreditne zaveze, več in kvalitetnejše zavarovanje ali zahtevano višje pokritje obresti s prihodki).

Družba si lahko pomaga tudi z **zunanji indikatorji kreditnega tveganja**, kot so zahtevani kreditni pribitki na trgu in cene poslov kreditnih zamenjav za dolžnika. Indikator pomembnega povečanja kreditnega tveganja je lahko tudi pomembno ali dolgotrajno znižanje poštene vrednosti finančnega sredstva pod njegovo odplačno vrednost.

Pomemben indikator spremembe kreditnega tveganja je **bonitetna ocena** posameznega dolžnika, bodisi interna, bodisi zunanja. Dejansko ali pričakovano znižanje bonitetne ocene nakazuje na povečanje kreditnega tveganja, potrebno pa se je še opredeliti, ali je to povečanje pomembno. Za oceno tveganja se lahko uporabijo tudi razni točkovni modeli, ki ocenjujejo vedenje posameznega dolžnika. Vendar standard opozarja, da je uporaba internih bonitetnih ocen in modelov točkovanja veliko zanesljivejša v primerih, ko je vezana na zunanje bonitetne ocene ali pa podkrepljena z ustreznimi analizami neplačil.

Seveda so tudi **poslovni rezultati** dolžnika pomembna informacija pri presoji kreditnega tveganja. Primeri, ki jih v povezavi s tem navaja standard in nakazujejo na povečano kreditno tveganje, so: dejansko ali pričakovano znižanje prihodkov ali marž, povečano operativno tveganje, pomanjkanje obratnega kapitala, slabšanje kvalitete sredstev, povečan vzvod, težave z uravnavanjem likvidnosti ali spremembe v obsegu poslovanja, kot na primer prenehanje določenega segmenta poslovanja. V takšnih primerih bi lahko imel dolžnik težave z odplačevanjem svojih obveznosti.

Poleg vsega navedenega je pomembno upoštevati tudi **okolje**, v katerem posluje dolžnik. Negativne spremembe poslovnih, finančnih in ekonomskih pogojev lahko povzročijo pomembno

spremembo zmožnosti dolžnika za poplačilo njegovih dolgov. Prav tako lahko na to vplivajo spremembe v zakonodajnem ali tehnološkem okolju, v katerem dolžnik posluje.

Glede na to, da MSRP 9 navaja kar 16 primerov različnih dejavnikov, ki nakazujejo na spremembo kreditnega tveganja in ob tem celo navaja, da seznam ni dokončen, se EY sprašuje, ali IASB dejansko pričakuje, da se prav vsi ti dejavniki upoštevajo takoj, ko so na razpolago oziroma se zgodijo, ne glede na to, da morda niso v celoti integrirani s sistem upravljanja s tveganji in s tem povezane procese (EY, 2014a, str. 35-36). Ob tem ugotavlja naslednje:

- Mnoge finančne institucije bi že sedaj morale imeti v svojih sistemih in procesih upravljanja s kreditnim tveganjem na razpolago informacije o cenovni politiki in pogojih za različne vrste posojil, odobrenih posameznim skupinam strank. Vendar je v realnosti te informacije težko uporabiti, saj spremembe v cenovni politiki ali pogojih niso nujno povezane s spremembo kreditnega tveganja, saj imajo vpliv tudi drugi, bolj komercialni dejavniki (na primer spremembe v pripravljenosti sprejemanja tveganja, spremembe v pristopu posloводства ali pa spremenjeni standardi za odobravanje naložb). Zato je zelo težko neposredno povezati proces določanja cen z upravljanjem s kreditnim tveganjem.
- Posamezni indikatorji so relevantni le za določanje pomembnega poslabšanja na individualni, ne pa tudi skupinski osnovi (na primer sprememba zunanjih kazalnikov kreditnega tveganja, vključno s pribitki, cenami poslov kreditnih zamenjav in spremljanjem poštenih vrednosti). Ne glede na to pa velja omeniti, da so tržne informacije, razpoložljive za kotirajoče instrumente, dobrodošla informacija pri presoji ostalih, nekotirajočih instrumentov istega izdajatelja ali pa izdajatelja, ki deluje v isti dejavnosti.
- Nekateri dejavniki so usmerjeni zelo naprej v prihodnost, kot na primer napovedi negativnih sprememb v poslovnih, finančnih ali ekonomskih pogojih, ki naj bi po pričakovanjih v prihodnje povzročili pomembne težave dolžnika z odplačilom njegovega dolga.
- Večina posojilodajalcev, ki so izpostavljeni do podjetij, z mnogimi v prihodnost usmerjenimi informacijami že razpolaga na individualnem nivoju in jih morda že sedaj vključujejo v svoje ocene tveganj. Vendar pa bo zagotovitev skladnosti z MSRP 9 morda zahtevala pogostejše posodabljanje teh informacij, kot se to izvaja trenutno. Nasprotno pa posojilodajalci za fizične osebe s temi informacijami običajno ne razpolagajo in je veliko verjetneje, da bodo morali uporabiti skupinsko ocenjevanje.

Dejavnikov, ki jih navaja standard, se v svoji študiji o pomembnosti MSRP 9 za finančno stabilnost in nadzorniška pravila dotakne tudi Novotni-Farkas (2015, str. 16). Ugotavlja, da imajo vsi navedeni indikatorji pomembno pojasnjevalno moč za pričakovane kreditne izgube, vendar so hkrati tudi močno medsebojno korelirani. Po njegovem mnenju bi moral dober model pričakovanih kreditnih izgub upoštevati le izbrano podmnožico vseh relevantnih dejavnikov, saj lahko vključitev prevelikega števila spremenljivk poslabša napovedovalne sposobnosti razvitega modela.

Ena izmed s standardom dovoljenih poenostavitev je **uporaba predpostavke nizkega kreditnega tveganja**. Lastnosti finančnih instrumentov z nizkim kreditnim tveganjem so, da ima dolžnik visoko zmogljivost za izpolnjevanje svojih obveznosti v bližnji prihodnosti, negativne spremembe v ekonomskih ali poslovnih pogojih bi na dolgi rok lahko, ne pa nujno poslabšale njegovo plačilno sposobnost, zunanja bonitetna ocena je na nivoju tako imenovanega naložbenega razreda (angl. *investment grade*) ali pa ima instrument interno bonitetno oceno primerljivo z naložbenim razredom. Sredstvo mora biti ocenjeno kot nizko tvegano z vidika tržnega udeleženca. V kolikor so ti pogoji izpolnjeni, družba lahko presodi, da ni prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja in za tako finančni sredstvo pripozna 12-mesečne pričakovane kreditne izgube (BDO, 2014, str. 17).

Takšna poenostavitev je zagotovo dobrodošla, vendar še zdaleč ne pomeni, da je zaradi nje določitev pomembnega povečanja kreditnega tveganja enostavna. Po mnenju KMPG (2014, str. 74) bo to poenostavitev še posebej težko uporabiti na portfeljih kreditov fizičnim osebam. Po začetni odobritvi namreč posojilodajalci običajno nimajo dovolj ažurnih in podrobnih informacij o kreditnem tveganju posameznega dolžnika, tako da morda ne bodo sposobni dokazati, da je predpostavka nizkega kreditnega tveganja izpolnjena. Nekoliko lažje bo najverjetneje na portfeljih kreditov gospodarskim družbam, kjer bodo družbe lahko uporabile bonitetne razrede, ki jih uporabljajo za svoje notranje potrebe. Bo pa ta izjema zagotovo najbolj dobrodošla in koristna poenostavitev za portfelje obveznic z zunanjo bonitetno oceno.

Opis nizkega kreditnega tveganja se približno ujema z bonitetnimi ocenami Standard and Poor BBB- ali boljše, Moody's Baa3 ali boljše in Fitch BBB- ali boljše. Družbe lahko svoje interne bonitetne ocene povežejo z bonitetnimi ocenami največjih bonitetnih agencij in na ta način določijo nivo, ki še zagotavlja nizko kreditno tveganje. Vendar pa pregled zgodovinskih podatkov o verjetnostih neplačila pokaže, da so le-te za posojila bonitete BBB- približno trikratnik verjetnosti neplačila za posojila bonitete A. Zato se bodo morda določene družbe odločile, da dovoljene poenostavitve ne bodo uporabile in bodo poslabšanje bonitetne ocene iz A v BBB upoštevale kot pomembno povečanje kreditnega tveganja, ne glede na to, da se ocena BBB šteje za naložbeni razred. Možnost izbire uporabe te poenostavitve bo v praksi najverjetneje povzročila razlike v implementaciji (EY, 2014a, str. 41-43).

Pri presoji, ali se je kreditno tveganje pomembno povečalo, je potrebno upoštevati spremembo tveganja neplačila skozi celotno dobo trajanja finančnega sredstva. Ne glede na to pa je v določenih primerih **uporaba 12-mesečnega tveganja neplačila ustrezen približek za tveganje neplačila skozi celotno dobo trajanja finančnega sredstva**. Primeri, ko to ni ustrezno, so predvsem finančna sredstva s pomembnimi plačili v obdobju po preteku 12 mesecev. Prav tako uporaba te poenostavitve ni primerna, kadar se spremembe v makroekonomskih ali drugih dejavnikih ne odražajo ustrezno v 12-mesečnem tveganju neplačila, ali pa imajo spremembe v dejavnikih, povezanih s kreditnim tveganjem, večji vpliv v obdobju, daljšem od 12 mesecev (EY, 2015d, str. 3).

O tej temi je skupina ITG razpravljala na sestanku septembra 2015 (IASB, 2015b, str. 5). Izrazili so pričakovanje, da družba pred pričetkom uporabe te predpostavke oziroma poenostavitve izvede analizo, s katero dokaže, da je uporaba 12-mesečnega tveganja neplačila ustrezna. Kako poglobljena bo ta analiza, je odvisno od vrste finančnih instrumentov. V nekaterih primerih bo morda zadostovala že kvalitativna analiza, v drugih pa bo treba izvesti kvantitativno analizo. Seveda pa zgolj predhodna analiza ne bo dovolj – tudi v bodoče se je potrebno prepričati, da predpostavka še vedno drži. Člani ITG skupine so kot enega izmed možnih pristopov predlagali izvedbo naslednjih korakov:

- identifikacija ključnih dejavnikov, ki bi vplivali na primernost uporabe 12-mesečnega tveganja neplačila kot približek tveganju neplačila skozi celotno dobo instrumenta,
- redno spremljanje teh dejavnikov kot del kvalitativnega pregleda okoliščin in
- presoja, ali kakršnekoli spremembe teh dejavnikov nakazujejo, da uporaba 12-mesečnega tveganja neplačila ni več primerna.

Člani ITG skupine so poudarili, da se uporaba 12-mesečnega tveganja neplačila nanaša le na oceno pomembnega povečanja kreditnega tveganja, ne pa na merjenje pričakovanih kreditnih izgub. Če družba ugotovi, da je prišlo do povečanega kreditnega tveganja, morajo pričakovane kreditne izgube vedno odražati vseživljenjsko tveganje neplačila.

Slovenske banke bodo pri opredelitvi pomembnega povečanja kreditnega tveganja najverjetneje kot osnovo upoštevale določbe Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic (Ur. l. RS, št. 50/2015 in Ur. l. RS, št. 96/2015), ki zahteva razvrščanje finančnih sredstev in prevzetih obveznosti glede na boniteto dolžnika v skupine od A do E. Pri tem so v skupino A uvrščena najbolj kvalitetna sredstva in za njih po mojem mnenju lahko potegnemo vzporednico z naložbenim razredom in bodo vse banke izračunavale 12-mesečne pričakovane kreditne izgube. Pri terjatvah, razvrščenih v skupino B, pa se bodo najverjetneje pojavile različne interpretacije. Ta skupina namreč vključuje finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov, za katere se ocenjuje, da bodo poravnali dospele obveznosti, vendar je njihovo finančno stanje trenutno šibko, ne kaže pa, da bi se v bodoče bistveno poslabšalo in ki plačujejo obveznosti z zamudo do 30 dni. V tej skupini torej še ni dosežena zamuda nad 30 dni, ki jo standard določa kot ovrgljivo predpostavko za povečanje kreditnega tveganja, vendar je teh 30 dni določenih zgolj kot zadnji trenutek, ko je sredstvo potrebno prenesti v skupino 2 za potrebe izračunavanja pričakovanih kreditnih izgub. Banka lahko v svoji metodologiji določi, da začne z izračunavanjem vseživljenjskih pričakovanih kreditnih izgub že pred tem. V kolikor je bilo posojilo odobreno, ko je bil komitent razvrščen v skupino A, je možno, da bodo banke presodile, da je pri določenih posojilih v skupini B prišlo do povečanega kreditnega tveganja.

V skupino C se razvrstijo finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov:

- ki plačujejo obveznosti z zamudo do 90 dni,
- katerim se je zaradi spremembe makroekonomskih pogojev poslovanja ali drugih razlogov bistveno poslabšal finančni položaj, vendar banka ni utrpela oziroma ocenjuje, da ne bo utrpela pomembne ekonomske izgube v zvezi s finančnimi sredstvi,
- katerim banka ob restrukturiranju ni odpustila oziroma ni verjetno, da bi jim odpustila pomemben del finančne obveznosti.

Ti komitenti torej zamujajo že več kot 30 dni, zato bo za njih potrebno pripoznavanje vseživljenjskih pričakovanih kreditnih izgub, razen v primerih, ko bo banka uspela dokazati, da zamuda nad 30 dni ne pomeni pomembnega povečanja kreditnega tveganja. Pričakuje se, da bodo takšni primeri zelo redki oziroma da jih skoraj ne bo. V primeru, da bo banka komitentu v C skupini odobrila novo posojilo, pa bo takšno posojilo razvrščeno v skupino 1, saj se najverjetneje nobena banka ne bo opredelila, da so sredstva v skupini C že kreditno oslabljena.

Za finančna sredstva oziroma prevzete obveznosti po zunajbilančnih postavkah do dolžnikov v skupinah D in E pa bodo banke po mojem mnenju morale upoštevati, da gre za kreditno oslabljena finančna sredstva in jih uvrstiti v skupino 3. Poleg ostalih kriterijev, ki kažejo na slab finančni položaj dolžnikov, ti dolžniki plačujejo obveznosti z zamudo nad 90 do 360 dni v skupini D oziroma z zamudo nad 360 v skupini E in je torej tudi s tega vidika izpolnjena predpostavka v MSRP 9, ki velja kot zadnji trenutek za prerazvrstitev med kreditno oslabljenimi finančnimi sredstvi.

Razvrščanje v skupine od A do E je zagotovo dobra osnova za določanje pomembnega povečanja kreditnega tveganja, vendar menim, da je zgolj 5 razredov premalo, da bi lahko banke razvile ustrezno metodologijo prehodov med skupinami. Zato bodo morale, če tega še nimajo, znotraj skupin, določenih s Sklepom o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic, oblikovati ustrezne podskupine. Eno izmed večjih težav predstavlja dejstvo, da je kreditno tveganje na dan merjenja potrebno primerjati s kreditnim tveganjem ob začetnem pripoznanju. Torej tudi če banke v tem trenutku interno razširijo skupine na več kot 5, bo zelo težko določiti ustrezno podskupino za posojila, odobrena v obdobjih, ko te podskupine v posamezni banki še niso bile implementirane. Še dodatno težavo pa povzroča razpoložljivost podatkov. Seveda banka za vsako naložbo razpolaga z informacijami glede kreditne sposobnosti in bonitetne ocene komitenta ob odobritvi naložbe, vendar ni nujno, da so te informacije vključene v informacijski sistem banke na način, ki omogoča enostavno primerjavo s kreditnim tveganjem na današnji dan. V kolikor so podatki na razpolago le v kreditnih mapah, bo primerjava s kreditnim tveganjem na dan začetnega pripoznanja izredno zahtevna oziroma bo potrebno predhodno vse podatke vnesti v informacijski sistem.

Za spremljanje kreditnega tveganja posameznih dolžnikov je brez dvoma dobrodošla tudi informacija o zadolženosti in korektnosti poslovanja pri ostalih bankah oziroma drugih finančnih institucijah, predvsem pa tudi informacija o morebitnih zamudah pri izpolnjevanju obveznosti. Trenutno v Sloveniji sistem izmenjave informacij o zadolženosti pravnih oseb ne obstaja,

vzpostavljen je le kreditni register za fizične osebe. Banka Slovenije je 1. januarja 2016 v upravljanje prevzela sistem izmenjave informacij o boniteti strank in tako postala upravljavec sistema in zbirke podatkov SISBON. V skladu z Zakonom o bančništvu (Ur. l. RS, št. 25/2015) se morajo v ta sistem vključiti vse banke in hranilnice katerih glavni sedež ali sedež registrirane podružnice se nahaja v Republiki Sloveniji ter družbe registrirane za opravljanje storitev finančnega zakupa, ki izpolnjujejo zakonske kriterije za vključitev. Vendar pa ta sistem pri opredelitvi pomembnega povečanja kreditnega tveganja bankam žal ne bo v pomoč, saj se morebitne zamude poročajo šele, ko je obdobje zamude daljše od 90 dni. Poleg tega je vpogled v SISBON omejen in dovoljen le v primerih, ko gre za sklepanje novega posla s komitentom, izterjavo zapadlih obveznosti, reklamacije komitenta, posodabljanje njegovih matičnih podatkov in revizijo.

Menim, da lahko slovenske banke ob prehodu na MSRP 9 največje povečanje oslabitev pričakujejo pri komitentih v skupini C, saj se bo najbrž večina bank opredelila, da prehod iz skupine A ali B v C predstavlja pomembno povečanje kreditnega tveganja. Za terjatve v skupinah A in B banke že sedaj izračunavajo oslabitve na skupinski osnovi in če predvidevamo, da bodo za ta sredstva po MSRP 9 pripoznavale 12-mesečne pričakovane kreditne izgube, v tem segmentu bistvenega vpliva ne bi smelo biti (z izjemo izpostavljenosti do države in bank, kjer je po MRS 39 običajno, da so oslabitve 0 %, kar po MSRP 9 ni sprejemljivo). Prav tako naj ne bi bilo učinka na višino oslabitev pri D in E komitentih, saj so to kreditno oslABLJENE terjatve, pri katerih se je dogodek neplačila že zgodil in je torej PD = 100 %.

Pri opredelitvi pomembnega povečanja kreditnega tveganja je smiselno, da banke izhajajo iz modelov, ki jih že sedaj uporabljajo za merjenje in spremljanje kreditnih tveganj. Ti modeli sicer niso neposredno uporabljivi za MSRP 9, saj jih je na primer potrebno prilagoditi za upoštevanje predvidevanj o prihodnosti. Temeljijo pa na uporabi istih podatkov, pa tudi osnovi koncepti so precej podobni, razlike so le v posameznih podrobnostih (na primer uporaba PIT ali TTC PD). Prav tako predlagam, da banke, ki za regulatorne namene še ne uporabljajo pristopa na osnovi notranjih bonitetnih ocen (angl. *Internal Ratings Based Approach*, v nadaljevanju IRB), razmislijo o njegovi implementaciji sočasno z implementacijo MSRP 9, saj je novi standard konceptualno bližje IRB, kot pa standardnemu pristopu.

2.2.2 Vključitev makroekonomskih dejavnikov v model pričakovanih kreditnih izgub

MSRP 9 zahteva pripoznavanje **pričakovanih** kreditnih izgub, kar posledično pomeni, da je potrebno poleg informacij o preteklosti in sedanjosti upoštevati tudi **predvidevanja glede prihodnosti**. Makroekonomske napovedi se upoštevajo tako pri oceni, ali je prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja, kakor tudi pri merjenju pričakovanih kreditnih izgub. Ob tem se poraja mnogo vprašanj, od tega kaj je dovolj zanesljiv vir za predvidevanja o prihodnosti, do tega, na kakšen način pridobljene informacije vključiti v model pričakovanih kreditnih izgub.

Ne glede na to, da pričakovane kreditne izgube odražajo družbina lastna predvidevanja o prihodnjih izgubah, standard zahteva, da se upoštevajo tudi informacije o kreditnem tveganju posameznega finančnega instrumenta, ki so na razpolago na trgu. Družbe z lastnimi ekonomskimi oddelki bodo zagotovo želele uporabiti svoje ekonomske napovedi, vendar pri tem vendarle ne bodo smele ignorirati informacij s trga (EY, 2015a, str. 3482).

MSRP 9 zahteva širšo in veliko bolj kompleksno uporabo presoje, kot MRS 39. V skladu z modelom pripoznavanja izgub, do katerih je že prišlo, se pričakovani denarni tokovi iz naslova finančnega sredstva ocenijo šele, ko sredstvo kaže objektivne znake oslabitve. Na drugi strani pa MSRP 9 zahteva oceno za vsa finančna sredstva. Za sredstva, ki zapadejo v srednje ali dolgoročnem obdobju, lahko te ocene vključujejo predvidevanja glede sprememb ekonomskih pogojev daleč v prihodnosti in v vsakem danem trenutku je možnih več mnenj glede prihodnjih ekonomskih pogojev, ki so lahko vsi enako možni, vendar medsebojno izključujoči. Torej mora poslovodstvo razviti dovolj zanesljive metodologije, ki bodo zagotovile, da bodo njihovi sklepi razumni in jih bo moč podpreti ter da bo v svojem presojanju konsistentno (KPMG, 2014, str. 86).

Pri merjenju pričakovanih kreditnih izgub mora družba upoštevati razumne in dokazljive informacije o preteklih dogodkih, trenutnih razmerah in pričakovanih glede prihodnjih ekonomskih razmer, ki so na razpolago brez nepotrebnih stroškov in naporov. Ob tem se neizogibno postavlja vprašanje, **kako za informacijo o prihodnosti presoditi, ali je razumna in dokazljiva** in kot taka primerna za vključitev v model za določanje oslabitev. O tem so razpravljali člani skupine ITG na svojem srečanju v septembru 2015 (IASB, 2015b, str. 6-8) in potrdili, da je to nedvomno zahtevno področje. V realnosti bo vedno obstajala množica informacij, usmerjenih v prihodnost, od katerih bodo nekatere razumne in dokazljive, druge pa ne bodo imele nobene osnove, na kateri bi jih bilo moč potrditi. Odločitev, katere informacije uporabiti in kakšen bo njihov vpliv na oceno pomembnega povečanja kreditnega tveganja in merjenje pričakovanih kreditnih izgub, bo zahtevala visoko stopnjo presoje. Kot so poudarili člani skupine, je še posebej zahtevno oceniti ekonomske posledice nekaterih negotovih prihodnjih dogodkov. Možno je na primer oceniti verjetnost nastanka določenega dogodka, veliko težje pa je določiti in dokazati, kakšen vpliv bo ta dogodek imel na kreditno tveganje in kreditne izgube.

Člani ITG skupine so poudarili, da je namen standarda meriti pričakovane kreditne izgube na podlagi tehtanih verjetnosti posameznih dogodkov. To pomeni, da družba ne sme informacije zanemariti zgolj zato, ker je malo verjetno, da bo do dogodka prišlo ali ker je vpliv tega dogodka na kreditno tveganje in pričakovane kreditne izgube negotov. Tudi v tem primeru je potrebno z vso skrbnostjo pripraviti najboljšo možno oceno. Pa vendar je nujno, kot navaja EY (2015d, str. 4), najti pravo ravnotežje med tem, da se nepravilno izključijo relevantne informacije in med tem, da se upoštevajo prav vsi možni razpleti v prihodnosti, tudi tisti, ki so po svoji naravi špekulativni in nedokazljivi. PwC pa še dodaja (2015d, str. 5), da bodo družbe morale razviti ustrezne postopke upravljanja in nadzora v povezavi s procesi odločanja, katere dogodke

upoštevati in katerih ne. To vključuje tudi dobro dokumentiranje utemeljitev za posamezno odločitev in ustrezna razkritja v računovodskih izkazih.

V Sloveniji je ena izmed ključnih institucij, ki napoveduje gospodarska gibanja, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju UMAR). V Tabeli 6 so prikazane njihove napovedi glede realne stopnje rasti bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP), stopnje registrirane brezposelnosti, stopnje brezposelnosti po anketi ter inflacije za leta 2014, 2015 in 2016, objavljene marca, septembra in decembra 2014.

Tabela 6: Napovedi gospodarskih gibanj za leta 2014, 2015 in 2016, objavljene marca, septembra in decembra 2014

	2014			2015			2016		
	Mar.	Sept.	Dec.	Mar.	Sept.	Dec.	Mar.	Sept.	Dec.
Realna stopnja rasti BDP	0,5	2,0	2,5	0,7	1,6	2,0	1,3	1,6	1,7
Stopnja registrirane brezposelnosti	13,6	13,1	13,1	13,5	13,0	12,6	13,1	12,7	12,2
Stopnja brezposelnosti po anketi	10,2	10,0	9,7	10,0	9,9	9,3	9,7	9,4	8,9
Inflacija	0,3	0,3	0,2	1,1	0,6	0,0	1,5	1,2	0,6

Vir: UMAR, Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2014; Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2014; Pregled uresničevanja Jesenske napovedi gospodarskih gibanj 2014.

Iz tabele je razvidno, kako močno so se gospodarske napovedi spremenile zgolj v devetih mesecih, od marca do decembra 2014. Še marca je bila za leto 2014 napovedana zelo skromna gospodarska rast (0,5 %), ob koncu leta pa je bila za celi dve odstotni točki višja. Tudi napovedi za leto 2015 so se v tem obdobju precej izboljšale, nekoliko manjša pa je razlika pri napovedih za leto 2016. V kolikor bi banke že v letu 2014 za računovodenje finančnih instrumentov upoštevale MSRP 9 in bi kot podlago za vključitev makroekonomskih dejavnikov v model pričakovanih kreditnih izgub upoštevale gospodarske napovedi UMAR-ja, bi torej marca (ob ostalih nespremenjenih dejavnikih) pripoznale višje pričakovane kreditne izgube kot decembra, kar bi posledično povzročilo volatilitnost njihovega poslovnega izida (oblikovanje dodatnih oslabitev v času slabših gospodarskih napovedi in sproščanje v času izboljšanih napovedi).

Težava pa ni le ve tem, da se spreminjajo napovedi pri posamezni instituciji, temveč isti gospodarski kazalec napovedujejo različne institucije. V Tabeli 7 so napovedi za Slovenijo za stopnjo rasti BDP in za inflacijo, ki so jo objavile različne institucije konec leta 2013 ali v začetku leta 2014.

Na preprostem primeru dveh makroekonomskih kazalnikov je lepo razvidno, kako se lahko napovedi, narejene v razmaku zgolj nekaj mesecev, medsebojno močno razlikujejo. Poslovodstvo se bo moralo odločiti, kateri vir upoštevati v svojih modelih pričakovanih kreditnih

izgub in se le-tega držati oziroma morebitna odstopanja natančno dokumentirati in utemeljiti. V nasprotnem primeru lahko dajejo občutek, da izbirajo vir, ki jim v danem trenutku zagotavlja želeni rezultat.

Tabela 7: Primerjava napovedi letne rasti BDP in inflacije za Slovenijo in razlike s predhodnimi napovedmi

	Objava nove / prejšnje napovedi	Letna rast BDP v %				Inflacija			
		2014		2015		2014		2015	
		Nova	Razlika	Nova	Razlika	Nova	Razlika	Nova	Razlika
Banka Slovenije	april 2014 / oktober 2013	0,6	1,3	1,4	0,0	0,5	-1,2	1,1	-0,4
UMAR	marec 2014 / september 2013	0,5	1,3	0,7	0,3	0,3	-1,6	1,1	-0,3
Consensus Forecast	marec 2014 / februar 2014	-0,6	0,1	0,9	0,0	1,5	-0,2	1,8	-0,2
Evropska komisija	februar 2014 / november 2013	-0,1	0,9	1,3	0,6	0,8	-1,1	1,3	-0,2
OECD	november 2013 / maj 2013	-0,9	-1,0	0,6	...	1,7	0,5	1,3	...
MDS	oktober 2013 / april 2013	-1,4	-2,9	0,9	-1,0	1,8	-0,1	2,1	0,1

Vir: Banka Slovenije, Makroekonomska gibanja in projekcije, april 2014.

Po odločitvi, katere vire za oceno prihodnjih makroekonomskih dejavnikov bo poslovodstvo izbralo, se takoj porodi naslednje vprašanje – **ali se pri izračunu pričakovanih kreditnih izgub uporabi le en v prihodnost usmerjen ekonomski scenarij ali jih je potrebno upoštevati več.** Dilema je bila podrobneje obravnavana na sestanku ITG skupine v decembru 2015, na katerem so udeleženci presojali štiri možne pristope, pojasnjene v nadaljevanju (IASB, 2015c, str. 14).

- Pristop 1: uporabi se le en v prihodnost usmerjen ekonomski scenarij in sicer tisti, ki je izmed vseh obravnavanih scenarijev najbolj verjeten.
- Pristop 2: uporabi se le en v prihodnost usmerjen ekonomski scenarij in sicer tisti, ki predstavlja tehtano povprečje vseh obravnavanih scenarijev, kot utež pa se uporabijo verjetnosti posameznih scenarijev.
- Pristop 3: uporabi se tehtano povprečje ugotovljenih kreditnih izgub za vsak posamezen scenarij, kot utež pa se uporabijo verjetnosti posameznih scenarijev.
- Pristop 4: uporabi se scenarij, ki je najbolj verjeten (pristop 1), nato pa se aplicira naknadna prilagoditev, ki odraža manj verjetne scenarije.

Udeleženci sestanka so se strinjali, da je namen MSRP 9 nepristranska izmera pričakovanih kreditnih izgub, ki naj temelji na tehtanih verjetnostih posameznih možnih izidov. Izrazili so zaskrbljenost glede uporabe prvih dveh predlaganih pristopov, saj ne odražata spreminjajočih se kreditnih izgub, povezanih z različnimi scenariji. Glavni razlog za neprimernost teh dveh pristopov je nelinearnost pričakovanih kreditnih izgub, saj je povečanje kreditnih izgub v primeru slabšega makroekonomskega scenarija z določeno verjetnostjo nastanka običajno večje, kot zmanjšanje kreditnih izgub v primeru boljšega makroekonomskega scenarija z isto verjetnostjo nastanka. Prisotni člani IASB so potrdili, da MSRP 9 ne predpisuje enotnega pristopa, da pa mora biti nelinearnost pričakovanih kreditnih izgub zagotovo upoštevana pri implementaciji modela oslabitev. Tudi pri integraciji različnih makroekonomskih scenarijev bo potrebna uporaba presoje, predvsem za določanje verjetnosti posameznih scenarijev. Pomembne predpostavke, vključno z viri, ki bodo osnova za predvidevanja, bo potrebno podrobno razkriti v računovodskih izkazih (EY, 2015e, str. 4-5).

Uporabljene v prihodnost usmerjene informacije in metode za izračun pričakovanih kreditnih izgub ter oceno pomembnega povečanja kreditnega tveganja se bodo razlikovale glede na sofisticiranost poročevalske enote, njenih sistemov ter lastnosti posameznih finančnih instrumentov in portfeljev, vključno z njihovo zapadlostjo. Po mnenju PwC sta tako tretji, kot tudi četrti predlagani pristop primerna za vključitev v prihodnost usmerjenih informacij v izračun pričakovanih kreditnih izgub. Hkrati pa opozarja, da morajo biti makroekonomski scenariji uporabljeni konsistentno in skladni z ostalimi viri podatkov, kot so na primer tisti, uporabljeni za proces planiranja poslovnih rezultatov, izračune poštenih vrednosti in presojo oslabitve dobrega imena. Morebitne razlike mora družba razumeti in jih znati pojasniti (PwC, 2015e, str. 3-4).

EY ugotavlja (2015e, str. 6), da do sedaj večina bank v svojih načrtih za implementacijo MSRP 9 ni predvidevala uporabe več makroekonomskih scenarijev. Po njihovih izkušnjah so banke nameravale uporabiti le en scenarij za večino makroekonomskih spremenljivk, kar je konsistentno z dosedanjo uporabo za potrebe planiranja in napovedovanja rezultatov. Uporaba scenarijev, temelječih na tehtanih verjetnostih, bo zahtevala pomembno in nujno pozornost v večini bank.

Zadnja izmed dilem, ki jih proučujem v okviru tega sklopa, je **upoštevanje dogodkov, do katerih pride po oblikovanju predvidevanj glede prihodnjih ekonomskih razmer**. V tem primeru gre predvsem za vprašanje izvedljivosti, saj bodo v praksi banke najverjetneje svoja makroekonomska predvidevanja oblikovale pred dejanskim poročevalskim datumom in s tem zagotovile pravočasno pripravo in objavo računovodskih izkazov. To temo je ITG skupina obravnavala na svojem prvem sestanku v aprilu 2015 in sicer je bilo vprašanje umeščeno v okvir spodaj navedenega scenarija (IASB, 2015a, str. 7).

Banka s poslovnim letom, ki se zaključi konec decembra, posamezne komponente tveganja (verjetnost neplačila, izguba ob neplačilu in izpostavljenost ob neplačilu) v skladu z zahtevami MSRP 9 prilagodi na način, da vključi učinke predvidevanj glede prihodnjih ekonomskih

pogojev. V kolikor je potrebno, poslovodstvo dodatno upošteva učinek dogodkov, ki jih bodisi ni možno vključiti v model, ali pa trenutno še niso upoštevani v procesu modeliranja. Enotno, usklajeno in konsistentno ekonomsko napoved, ki upošteva tudi eksterne oblikovane napovedi, na podlagi svoje strokovne presoje razvije odbor, katerega člani so strokovnjaki s področja ekonomije, poslovanja in tveganj. Prilagoditve komponent tveganja temeljijo na korelacijah, ki so potrjene kot utemeljene preko ustreznega procesa upravljanja. Z namenom pravočasnega poročanja ob zaključku poslovnega leta se za opisan postopek uporabijo predpostavke, razvite v novembru. Po prilagoditvi posameznih komponent tveganja lahko pride do dogodkov, ki so popolnoma nepričakovani in kot taki niso vključeni v osnovno napoved (na primer naravna katastrofa), ali pa se spremenijo pričakovanja glede prihodnjih ekonomskih pogojev, ki so bili sicer vključeni v napoved, vendar se v povezavi z njimi pojavijo nove informacije. Ti dogodki se lahko zgodijo v obdobju do poročevalskega datuma, ali pa v obdobju med poročevalskim datumom in datumom, ko so računovodski izkazi podpisani. Pojavlja se vprašanje, kakšna je pravilna obravnava teh dogodkov.

MSRP 9 zahteva, da se uporabijo razumne in dokazljive informacije o preteklih dogodkih, trenutnih razmerah in pričakovanih glede prihodnosti, ki so na razpolago brez nepotrebnih stroškov ali napora na dan poročanja. Posledično se morajo informacije, ki postanejo razpoložljive po datumu merjenja (na primer novembra), vendar pred poročevalskim datumom (na primer decembra), ob upoštevanju materialnosti odraziti v oceni pomembnega povečanja kreditnega tveganja in v merjenju pričakovanih kreditnih izgub.

Nekoliko manj očitno pa je odgovor na drugo vprašanje, torej kako upoštevati dogodke, do katerih pride po poročevalskem datumu, vendar pred odobritvijo računovodskih izkazov za objavo. V tem primeru je potrebno presoditi, ali gre za popravljalne ali nepopravljalne dogodke po datumu bilance stanja, kot so definirani v MRS 10 – Dogodki po datumu bilance stanja. Kot navaja EY (2015c, str. 2), je bila večina članov ITG skupine mnenja, da sprememba makroekonomskih predvidevanj po datumu poročanja ni popravljalni dogodek. PwC pa meni (2015c, str. 3), da je dilema, ki bo potrebovala presojo poslovodstva, precej podobna obstoječi dilemi, ali posodobiti vrednotenje finančnih instrumentov, ki so v skladu s hierarhijo poštenih vrednosti uvrščeni v nivo 3.

Spomnimo se 15. januarja 2015, ko je švicarska centralna banka odpravila omejitev tečaja 1,20 švicarskega franka za 1 evro in je zgolj v nekaj sekundah evro glede na švicarski frank izgubil več kot 20 % prvotne vrednosti. V kolikor bi banke MSRP 9 uporabljale že za leto 2014 – ali bi ta dogodek, ki se je zgodil preden so bili računovodski izkazi velike večine bank odobreni za objavo, banke morale upoštevati pri oceni kreditnega tveganja in pričakovanih kreditnih izgub na dan 31. december 2014? Banke s pomembnim deležem sredstev, nominiranih v švicarskih frankih, bi najverjetneje že v svojih osnovnih napovedih morale upoštevati možnost, da se švicarska centralna banka odloči za tak korak. Seveda pa bi tej možnosti, glede na informacije, ki so bile javnosti znane ob koncu leta 2014, zagotovo pripisale zelo majhno verjetnost. V tem primeru gre po mojem mnenju za nepopravljalni dogodek po datumu bilance stanja, saj takšna

odločitev švicarske centralne banke 31. decembra 2014 ni bila pričakovana. To pomeni, da bi tudi tiste dolžnike, pri katerih se je 15. januarja 2015 kreditno tveganje pomembno povečalo zaradi njihove izpostavljenosti v švicarskih frankih, 31. decembra 2014 banka še vedno razvrstila v skupino 1 (če ne bi bilo drugih indikatorjev pomembnega povečanja kreditnega tveganja) in za njih pripoznala 12-mesečne pričakovane kreditne izgube, s pripoznavanjem vseživljenjskih kreditnih izgub pa bi pričela v januarju 2015.

2.2.3 Obdobje za oceno pričakovanih kreditnih izgub

V skladu s trenutno veljavnimi računovodskimi standardi banke izgube, ki se nanašajo na posojilne zaveze in finančne garancije, pripoznavajo skladno z MRS 37. To jim v praksi večkrat povzroča težave, saj za potrebe upravljanja s kreditnim tveganjem te instrumente obravnavajo na enak način, kot dana posojila in ostale dolžniške instrumente, medtem ko morajo za računovodske namene slediti različnim pravilom. Poleg tega za namene upravljanja s kreditnim tveganjem obnovljive kreditne instrumente (angl. *revolving credit facilities*) banke pogosto obravnavajo na nivoju instrumenta in ne ločeno črpani del (bilančno izpostavljenost) in nečrpani del (zunajbilančno izpostavljenost). Skladno z MSRP 9 pa veljajo enotna pravila glede oslabitev za vse finančne instrumente, ki niso merjeni po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida. To bo po eni strani poenostavilo zahteve in jih približalo dejanskim načinom upravljanja s kreditnim tveganjem, ki ga uporabljajo banke, kljub temu pa se bodo najverjetneje v praksi pojavile razlike med izračuni, ki jih banke uporabljajo za interne potrebe in specifičnimi zahtevami MSRP 9 (KPMG, 2014, str. 59).

Vključitev instrumentov, za katere se trenutno uporablja MRS 37, v enoten model merjenja pričakovanih kreditnih izgub vnaša dodatne specifike. Prvo izmed vprašanj, ki zahtevajo odgovor je, za kakšno obdobje je potrebno oceniti pričakovane kreditne izgube. Osnovno vodilo standarda je, da se pričakovane kreditne izgube ocenijo za maksimalno pogodbeno določeno obdobje (vključujoč možnosti podaljšanj), v okviru katerega je družba izpostavljena kreditnemu tveganju. To velja tudi v primerih, ko je sicer daljše obdobje konsistentno s poslovno prakso. Določeni finančni instrumenti pa vključujejo dve komponenti, posojilo in nečrpani del zaveze, in pogodbeno pravico posojilodajalca, da zahteva poplačilo in prekliče nečrpani del zaveze ne omejuje njegove izpostavljenosti kreditnemu tveganju le na pogodbeno dogovorjen odpovedni rok. Primer takega instrumenta so obnovljivi kreditni instrumenti, kot na primer kreditne kartice ali limiti na transakcijskem računu. Te instrumente lahko posojilodajalec odpove v zelo kratkem obdobju, na primer v enem dnevu. Vendar pa v praksi posojilodajalci tega ne izvajajo in odpovejo instrument le v primeru, ko se zavejo neugodnih sprememb v kreditnem tveganju dolžnika, kar pa je lahko že prepozno, da bi posojilodajalec preprečil pričakovane kreditne izgube. Za takšne instrumente (in le za takšne) družba meri pričakovane kreditne izgube za obdobje, v katerem je izpostavljena kreditnemu tveganju in za katerega z ukrepi upravljanja s kreditnim tveganjem pričakovane kreditne izgube ne bodo ublažene – tudi, če je takšno obdobje daljše kot maksimalno pogodbeno določeno obdobje (IASB, 2014b, str. 29 in 120-121).

Osnutek standarda iz leta 2013 je vseboval predlog, da bi se pričakovane kreditne izgube za vse instrumente, brez izjeme, merile za obdobje, v katerem je družba pogodbeno zavezana za odobritev črpanja. Vendar pri določenih vrstah instrumentov, pri katerih ima posojilodajalec sicer pravico ustaviti nadaljnje črpanje ali pa zahtevati takojšnje poplačilo že porabljenih sredstev, leta običajno nima vseh potrebnih informacij o tem, kdaj bi bilo to priporočljivo storiti. Posojilodajalci takšne instrumente pogosto spremljajo predvsem na podlagi informacij o zamudah in ko do tega pride, so se kreditne izgube najverjetneje že zgodile. Poleg tega so pogodbene zapadlosti velikokrat določene zgolj iz zaščitnih razlogov in jih družbe ne uveljavljajo v okviru svojega običajnega upravljanja s kreditnim tveganjem. Na podlagi razprav je IASB ugotovil, da za takšne instrumente pogodbeno pravica zahtevati poplačilo in ukiniti nečrpani del zaveze ne pomeni nujno, da družba svoje kreditno tveganje lahko omeji na pogodbeno določen odpovedni rok. Upoštevanje izpostavljenosti zgolj v tem obdobju ne bi odrazilo dejanskih pričakovanih izgub, prav tako pa tudi ne načina, na katerega so ti instrumenti upravljanji z vidika kreditnega tveganja. Zato so se odločili, da v standardu dovolijo izjemo od splošnega pravila in za instrumente, ki izpolnjujejo določene pogoje, obdobje za oceno pričakovanih kreditnih izgub ni omejeno na pogodbeno določeno obdobje (KPMG, 2014, str. 83).

Ne glede na vključitev izjeme v standard pa upoštevanje posameznih pogojev ni povsem jasno in bo najverjetneje zahtevalo določen nivo presoje. Ena od dilem, o kateri se sprašuje PwC (2015g, str. 38) je, ali mora imeti instrument na dan merjenja tako črpani, kot tudi nečrpani del, da lahko družba uporabi to izjemo. Po njihovem mnenju to ni potrebno. Možno je, da finančni instrument na dan merjenja ni črpan, vendar je njegova narava takšna, da bo imel tekom svojega življenjskega obdobja najverjetneje obe komponenti, pri čemer se bo znesek črpanega dela gibal med nič in pogodbeno dogovorjenim limitom. Tudi za te instrumente morajo biti pričakovane kreditne izgube pripoznane na enak način kot za instrumente, ki imajo na dan merjenja črpani in nečrpani del. Na primer tudi za kreditno kartico, ki je bila izdana tik pred poročevalskim dnem in še ni bila uporabljena, bo potrebno pripoznati pričakovane kreditne izgube.

O problematiki določitve maksimalnega obdobja za oceno pričakovanih kreditnih izgub obnovljivih kreditnih instrumentov je skupina ITG razpravljala že na svojem prvem sestanku v aprilu 2015, vendar se glede dokončnega odgovora niso mogli uskladiti. Med člani sta se pojavila dva različna pogleda: prvi zagovarja precej krajše obdobje s pomembno možnostjo ublažitve kreditnega tveganja, drugi pa meni, da je primernejša uporaba zgodovinskih informacij o obnašanju finančnega instrumenta. Glede na to, da je bilo na sestanku izpostavljenih mnogo različnih pogledov in vprašanj, so člani ITG skupine ugotovili, da bi potrebovali več primerov v povezavi z obnovljivimi kreditnimi instrumenti. Ti primeri bi morali pojasniti, kako so predpostavke in aktivnosti upravljanja s kreditnim tveganjem povezane z določitvijo ustreznega obdobja za določitev pričakovanih kreditnih izgub in kako se ta ocena pri sredstvih z 12-mesečnimi pričakovanimi kreditnimi izgubami razlikuje od ocene pri sredstvih z vseživljenjskimi pričakovanimi kreditnimi izgubami (EY, 2015c, str. 3).

Tema glede določitve maksimalnega obdobja za oceno pričakovanih kreditnih izgub je bila na dnevnem redu ITG skupine tudi v decembru 2015. Kot povzema PwC (2015e, str. 6), so si člani izmenjali poglede glede stališč, kaj se šteje kot začetek tega obdobja in kaj kot konec. Glede prvega ni nobenih dvomov, kot začetek obdobja za merjenje pričakovanih kreditnih izgub se upošteva poročevalski dan. Pri določitvi končnega datuma pa je potrebno imeti v mislih naslednje:

- Družba mora upoštevati svoje običajne pričakovane ukrepe upravljanja s kreditnim tveganjem, ne pa vseh možnosti, ki so sicer pravno in izvedbeno razpoložljive. Določitev teh ukrepov je odvisna od procesov družbe in razumnih ter dokazljivih informacij o pretekli, sedanji in pričakovani prihodnji običajni praksi upravljanja s kreditnim tveganjem.
- Obdobje merjenja ne sme biti podaljšano zaradi prihodnjih dejanj v pristojnosti posojilodajalca, če lahko le-ta že pred izvedbo teh dejanj ublaži pričakovane kreditne izgube z ukrepi upravljanja s kreditnim tveganjem. V kolikor je na primer banka stranki, pri kateri je prišlo do dogodka neplačila, omejila limit, pri določitvi obdobja merjenja ne upošteva, da bo morebiti tej stranki limit ponovno povečala v prihodnosti, ko stranka ne bo več v težavah.
- Ukrepi upravljanja s kreditnim tveganjem z namenom ublažitve kreditnih izgub niso omejeni na ukrepe, ki prekinajo izpostavljenost kreditnemu tveganju.
- Nekatere družbe periodično izvajajo preglede, ki so vsaj tako temeljiti, kot tisti ob odobritvi finančnega instrumenta in na podlagi teh pregledov kot del svoje običajne poslovne prakse določijo potrebne ukrepe za upravljanje s kreditnim tveganjem. V takšnih primerih je ustrezno, da maksimalno obdobje merjenja ni daljše kot do naslednjega rednega pregleda.

Za obnovljive kreditne instrumente, ki vključujejo tako bilančno kot zunajbilančno izpostavljenost, posojilodajalec pa ne glede na pogodbene pravice z ukrepi upravljanja s kreditnim tveganjem ne more omejiti svoje izpostavljenosti kreditnemu tveganju le na pogodbeno dogovorjen odpovedni rok, standard torej dovoljuje izjemo. Za vse ostale instrumente pa ta izjema ne velja. Za posojilne zaveze in finančne garancije je potrebno upoštevati obdobje do pogodbeno določene zapadlosti, tudi če to morda ni konsistentno s poslovno prakso. BDO (2014, str. 25) navaja primer banke A, ki je odobrila posojilo stranki C. Banka lahko nečrpani del posojila kadarkoli odpove v roku enega dneva. Finančno stanje stranke C je slabo in se še poslabšuje in obstaja tveganje, da se bo situacija zaključila z bankrotom. V takšnem primeru mora zaradi svoje pogodbene pravice do odpovedi črpanja banka A izračunavati pričakovane kreditne izgube le za en dan, tudi če morda zaradi poslovnih razlogov pogodbe ne bo odpovedala.

Določitev obdobja za oceno pričakovanih kreditnih izgub je še eno področje, na katerega se bodo morale banke ustrezno pripraviti in preveriti, ali v svojih sistemih sploh razpolagajo z vsemi potrebnimi informacijami. Če se vrnemo na primer iz prejšnjega odstavka, ima banka A v svojem sistemu zagotovo informacijo o končni zapadlosti posojila, bolj vprašljivo pa je, ali je sistemsko zagotovljena tudi informacija, da lahko banka nečrpani del posojila kadarkoli odpove v roku

enega dneva. Če tovrstnih informacij v sistemu ni, so banke pred novim izzivom, kako jih zagotoviti še pred preходом na MSRP 9.

2.2.4 Merjenje pričakovanih kreditnih izgub za zunajbilančne izpostavljenosti

Po določitvi ustreznega obdobja za oceno pričakovanih kreditnih izgub je za zunajbilančne izpostavljenosti naslednji korak razvoj modelov za oceno izpostavljenosti banke v trenutku, ko bo prišlo do neplačila (kolikšen del zunajbilančnih izpostavljenosti se bo torej do takrat pretvoril v bilančne izpostavljenosti). Ocena pričakovanih kreditnih izgub za posojilne zaveze mora biti konsistentna s pričakovanji posloводства glede njihovega črpanja. Pri oceni 12-mesečnih pričakovanih kreditnih izgub je potrebno upoštevati tisti del nečrpanega posojila, za katerega se pričakuje črpanje v obdobju naslednjega leta, pri oceni vseživljenjskih pričakovanih kreditnih izgub pa vsa pričakovana črpanja do končne zapadlosti posojilne zaveze. V primeru finančnih garancij pa je banka zavezana k izplačilu le v primeru, če dolžnik ne plača obveznosti skladno z določbami instrumenta, v zvezi s katerim je bila garancija izdana. Skladno s tem so denarni primanjkljaji definirani kor pričakovana izplačila upravičencu finančne garancije, znižana za vsa morebitna povračila s strani upravičenca, dolžnika ali tretjih oseb. Če je sredstvo, na katerega se finančna garancija nanaša v celoti zavarovano, je lahko ocena pričakovanih denarnih primanjkljajev za finančno garancijo konsistentna z oceno pričakovanih denarnih primanjkljajev za to sredstvo (PwC, 2014, str. 12).

IASB se zaveda, da zahteva po oceni prihodnjih črpanj posojilnih zavez povzroča dodatno kompleksnost zaradi negotovosti ocenjenega obnašanja komitentov, sploh na dolgi rok. V postopku sprejema MSRP 9 so razmišljali tudi sledečih alternativah za merjenje prihodnjih črpanj, ki pa so jih v končni fazi zavrnilo (IASB, 2014c, str. 144):

- Omejitev pričakovanih črpanj na obdobje naslednjih 12 mesecev. S tem bi se zmanjšala kompleksnost, vendar tak pristop ne bi bil konsistenten z ocenjevanjem vseživljenjskih kreditnih izgub.
- Ocena prihodnjih črpanj zgolj na osnovi zgodovinskih informacij. Seveda bi tudi takšen pristop zmanjšal kompleksnost, ne bi pa bil konsistenten z modelom pričakovanih kreditnih izgub, usmerjenim v prihodnost. Zgodovinski podatki so lahko dober indikator prihodnjih črpanj, vendar jih je potrebno za oceno pričakovanih kreditnih izgub prilagoditi trenutnim in prihodnjim pričakovanjem.
- Uporaba kreditnih konverzijskih faktorjev, ki jih zagotovijo regulatorji. Regulatorji običajno zagotavljajo konverzijske faktorje le za 12-mesečno obdobje, poleg tega največkrat niso usmerjeni v prihodnost. Njihova uporaba torej ne bi bila konsistentna s splošnim konceptom MSRP 9, prav tako pa ne bi rešila težav za družbe, ki niso podvržene tovrstni regulativi.

Mnoge finančne institucije že sedaj podobne informacije, kot bodo potrebne za oceno pričakovanih črpanj, zagotavljajo svojim regulatorjem in jih uporabljajo za potrebe upravljanja s

kreditnim tveganjem. Vendar bo najverjetneje potrebno obstoječe informacije, pa tudi procese in sisteme, prilagoditi na način, da bodo odražali zahteve MSRP 9.

Za obveznosti iz naslova finančnih garancij MSRP 9 zahteva, da se po začetnem pripoznanju merijo v višini rezervacij za pričakovane kreditne izgube ali v znesku začetnega pripoznanja, znižanem za znesek pripoznanih prihodkov v skladu z MSRP 15: Prihodki iz pogodb s kupci. Upošteva se vrednost, ki je višja. Ob tem KPMG ugotavlja (2014, str. 90), da v primeru celotnega vnaprejšnjega plačila premije oblikovanje rezervacij najverjetneje ne bo potrebno, razen če bo prišlo do nepričakovanega poslabšanja razmer. Razloga za to sta dva:

- znesek začetnega pripoznanja, torej poštena vrednost finančne garancije, bo odražal pričakovane kreditne izgube v tistem trenutku in
- pričakovane kreditne izgube instrumenta dobre kreditne kvalitete se bodo običajno zniževale skozi čas, torej bo predvidoma znesek pričakovanih kreditnih izgub po MSRP 9 nižji od obeh zneskov, ki jih je pri finančnih garancijah potrebno upoštevati.

Nasprotna situacija pa bo v primerih, ko izdajatelj garancije prejema nadomestilo periodično in ne v celoti ob izdaji garancije. V tem primeru bo poštena vrednost garancije ob začetnem pripoznanju verjetno nič. Čeprav definicija denarnih primanjkljajev v primeru finančnih garancij vključuje zneske, ki jih bo družba dobila povrnjene, ni jasno, ali to vključuje tudi prejem nadomestil. Če so nadomestila izključena, potem je verjetno, da bo znesek rezervacij v skladu z MSRP 9 vedno višji od poštene vrednosti ob začetnem pripoznanju, torej bo potrebno pripoznati pričakovane kreditne izgube že takoj ob odobritvi finančne garancije. Iz navedenega je torej razvidno, da bodo v primeru finančnih garancij pričakovane kreditne izgube odvisne od načina zaračunavanja nadomestil (KPMG, 2014, str. 89-90).

O merjenju pričakovanih kreditnih izgub za zunajbilančne izpostavljenosti so na vseh treh svojih srečanjih obširno razpravljali tudi člani ITG skupine, kar kaže na zahtevnost problematike in pa predvsem na dejstvo, da obstaja še veliko nejasnosti glede praktične implementacije zahtev novega standarda. Na septembrski seji je bila identificirana potencialna težava v zvezi z obnovljivimi kreditnimi instrumenti. Pošiljatelj vprašanja pojasnjuje, da so v praksi limiti na tovrstnih instrumentih pogosto preseženi, ko pride do neplačila. Če poraba, ki presega maksimalni pogodbeno določen limit ni upoštevana pri izračunu pričakovanih kreditnih izgub, potem je po mnenju pošiljatelja iz ocene izključen eden izmed ključnih elementov izpostavljenosti, temelječe na obnašanju komitenta. MSRP 9 dovoljuje določene izjeme za obnovljive kreditne instrumente v povezavi z obdobjem, za katerega se izračunavajo pričakovane kreditne izgube, ni pa nobenih usmeritev glede morebitnega povečanja zneska nad tistim, določenim v pogodbi. Posledično se pošiljatelj vprašanja sprašuje, ali bi morale biti pri obnovljivih kreditnih instrumentih za oceno izpostavljenosti ob neplačilu vključene tudi izpostavljenosti nad pogodbeno določenim limitom, če je na podlagi zgodovinskega vzorca razvidno, da ima družba navado svojim komitentom dovoljevati prekoračitve pogodbeno dogovorjenih limitov (IASB, 2015d, str. 4-5).

Člani ITG skupine so ugotovili, da izjema za obnovljive kreditne instrumente velja le v primeru podaljšanja pogodbenega obdobja, ne pa tudi za višino limita. Standard je torej jasen in ne bi bilo primerno upoštevati zneska nad pogodbenim limitom. Vendar pa je večje število članov izpostavilo, da sta v praksi ročnost in znesek obnovljivih kreditnih instrumentov neločljivo povezana, saj banke ne le dovoljujejo podaljšanje limita, temveč komitentom večkrat dovolijo tudi preseganje pogodbeno dogovorjenih zneskov. Posledično bo upoštevanje določb standarda povzročilo neskladje med računovodsko obravnavo in obravnavo za potrebe upravljanja s tveganji. Sprejet je bil dogovor, da o tem neskladju obvestijo IASB (IASB, 2015b, str. 6).

2.2.5 Smernice Baselskega odbora za bančni nadzor glede kreditnega tveganja in obračunavanja pričakovanih kreditnih izgub

Decembra 2015 je Baselski odbor za bančni nadzor (v nadaljevanju Odbor) izdal Smernice glede kreditnega tveganja in obračunavanja pričakovanih kreditnih izgub (v nadaljevanju Smernice). Vsebujejo 11 načel, s katerimi Odbor predstavlja nadzorniška pričakovanja glede dobrih praks pri implementaciji in uporabi računovodskih okvirov, ki zahtevajo obračunavanje pričakovanih kreditnih izgub. Osem smernic se nanaša na obračunavanje pričakovanih kreditnih izgub in so v prvi vrsti namenjene bankam, tri pa so namenjene regulatorjem v povezavi z njihovo oceno postopkov v zvezi s kreditnim tveganjem, obračunavanjem pričakovanih kreditnih izgub, in kapitalsko ustreznostjo. Dokument se ne omejuje zgolj na določen računovodski okvir, vsebuje pa dodatek, namenjen bankam, ki uporabljajo Mednarodne standarde računovodskega poročanja. Pred končno izdajo so ga pregledali tudi člani IASB, ki niso identificirali področij, ki bi bila v nasprotju z MSRP 9. Ob tem pa je potrebno poudariti, da Smernice veljajo le za izpostavljenosti iz naslova posojil, posojilnih zavez in finančnih garancij. Kot pojasnjuje PwC (2016, str. 3), je torej področje uporabe Smernic ožje kot MSRP 9, saj izključuje na primer dolžniške vrednostne papirje, ki so običajne v likvidnostnih portfeljih bank. Zdi se torej, da bi banke za te portfelje morda lahko uporabile določene poenostavitve, katerim Smernice sicer niso naklonjene, kot je na primer uporaba predpostavke nizkega kreditnega tveganja pri opredelitvi pomembnega povečanja kreditnega tveganja. PwC predlaga, da banke preverijo pri lokalnih nadzornikih, za katera finančna sredstva pričakujejo, da se bodo predstavljene Smernice upoštevale.

Odbor je poudaril svoja pričakovanja, da bodo mednarodno aktivne banke zagotovile visoko kvalitetno implementacijo računovodskega okvira, ki zahteva obračunavanje pričakovanih kreditnih izgub. Obseg, v katerem bodo Smernicam morale slediti manj sofisticirane banke, pa bo v največji meri odvisen od lokalnih regulatorjev. Le-ti naj bi razvili proporcionalni pristop, ki bo relevanten tako za manj sofisticirane banke, kot tudi za mednarodno aktivne v manj pomembnih segmentih. Ključna sporočila Smernic povzema EY (2016, str. 3-4):

- Odbor poudarja odgovornost uprave in višjega posloводства ter izpostavlja potrebo po učinkovitem sistemu notranjih kontrol v povezavi z ocenjevanjem kreditnega tveganja in

merjenjem pričakovanih kreditnih izgub, vključno z ustrezno dokumentiranimi usmeritvami in neodvisno presojo s strani notranje revizije.

- Postopki ocenjevanja kreditnega tveganja in merjenja pričakovanih izgub naj bodo, kjer je to možno, integrirani s postopki ostalih funkcij upravljanja s kreditnim tveganjem (na primer uporaba skupnih sistemov, orodij in podatkov). Povsod v banki se mora uporabljati enotna terminologija.
- Pri merjenju pričakovanih kreditnih izgub Smernice dajejo velik poudarek uporabi ustreznih v prihodnost usmerjenih informacij, vključno z makroekonomskimi dejavniki, relevantnimi za ocenjevanje kreditnega tveganja in merjenje pričakovanih kreditnih izgub. Razlogi za uporabo posameznih metod morajo biti dokumentirani, vključno z vhodi v model, podatki in predpostavkami. Prav tako je potrebno dokumentirati morebitne prilagoditve zgodovinskih izkustvenih izgub, ki morajo biti neodvisno potrjene in preizkušene za nazaj (angl. *back-tested*). Za izračun pričakovanih kreditnih izgub se upoštevajo različni scenariji in banka mora oceniti in dokumentirati, kakšna bi bila sprememba pričakovanih kreditnih izgub v primeru spremenjenih scenarijev.
- V obsegu, kot bi lahko vplivali na sposobnost banke da dobi povrnjene dolgovane zneske, mora banka upoštevati tudi dejavnike, kot so konkurenca in zakonodajne zahteve, celotni obseg kreditiranja banke, profil tveganosti, kreditna koncentracija ter kvaliteta sistemov.
- Banke morajo imeti učinkovit sistem določanja bonitetnih ocen, ki jim omogoča spremljanje sprememb kreditnega tveganja, vključno z jasnimi definicijami, dodeljenimi odgovornostmi in neodvisno funkcijo pregleda. Po začetni presoji je potrebno bonitetno oceno preveriti vedno, ko banka prejme novo informacijo oziroma najmanj enkrat letno.
- Kadar v prihodnost usmerjenih informacij in makroekonomskih dejavnikov ni možno uporabiti na nivoju posamezne izpostavljenosti, je potrebno te izpostavljenosti združiti v skupine s podobnimi lastnostmi kreditnega tveganja in jih oceniti skupinsko. Smernice pravijo, da uporaba individualne ali skupinske ocene ne bi smela povzročiti pomembno drugačnih ocen pričakovanih kreditnih izgub. Vendar pa Smernice ne povejo, na kakšen način naj banka dokaže skladnost s to zahtevo, če že v osnovi informacij ni možno uporabiti na nivoju posamezne izpostavljenosti.
- Združevanje izpostavljenosti v skupine s podobnimi lastnostmi kreditnega tveganja mora biti dovolj podrobno, da zagotovi, da spremembe v enem delu portfelja ne bodo zakrite z učinki portfelja kot celote. Banke morajo redno izvajati ponovno ovrednotenje primernosti oblikovanja skupin.
- Če banka ne more pravočasno prilagoditi segmentacije portfelja ali pa je očitno, da pomembni dejavniki tveganja, dogodki ali okoliščine niso bili upoštevanju pri določanju bonitetne ocene ali v procesu modeliranja, lahko banka uporabi prilagoditev. Vendar so takšne prilagoditve, ki predstavljajo nevarnost pristranske ocene, lahko le začasne in je potrebno procese v najkrajšem možnem času ustrezno prilagoditi. Za izvajanje začasnih prilagoditev je treba zagotoviti ustrezne postopke upravljanja in nadzora.
- Modeli morajo biti ustrezno potrjeni ob njihovem začetnem razvoju in tudi kasneje v rednih intervalih (na primer letno). Potrditev morajo izvesti osebe z ustreznimi izkušnjami in

znanjem, ki pri samem razvoju modelov niso sodelovale. Metode potrditve in izvedene procedure morajo biti celovito dokumentirane.

Smernice vsebujejo dodatek, namenjen bankam, ki uporabljajo Mednarodne standarde računovodskega poročanja (Basel Committee on Banking Supervision, 2015, str. 23-33) in daje usmeritve v zvezi z določenimi vidiki MSRP 9, ki niso skupni z ostalimi računovodskimi okviri, ki prav tako zahtevajo obračunavanje pričakovanih kreditnih izgub. Osredotoča se na merjenje 12-mesečnih pričakovanih kreditnih izgub, presojo pomembnega povečanja kreditnega tveganja in uporabo praktičnih poenostavitev. Predvsem zadnja točka je precej omejujoča za mednarodno aktivne banke, saj Odbor pričakuje, da bodo poenostavitve uporabne le v redkih primerih, ki jih morajo ustrezno utemeljiti in jasno dokumentirati. Regulatorji bodo uporabljene poenostavitve pregledali z namenom preveritve primernosti. V nadaljevanju navajam tri primere poenostavitev, za katere Odbor meni, da se jih vsaj mednarodno aktivne banke ne bi smele posluževati, ne glede na to, da jih MSRP 9 dovoljuje.

MSRP 9 določa, da naj družbe upoštevajo razumne in dokazljive informacije, ki so na razpolago **brez nepotrebnih stroškov in napora** in da ni potrebno izvesti izčrpnega iskanja informacij. Vendar Odbor pričakuje, da banke teh določb ne bodo brale restriktivno in da bodo razvile sisteme in procese, ki bodo upoštevali vse razumne in dokazljive informacije, ki so relevantne za skupinske ali individualne izpostavljenosti ter potrebne za doseg visoko kvalitetnega, robustnega in konsistentnega pristopa. To lahko zahteva visoke začetne investicije v nove sisteme in procese, vendar Odbor meni, da dolgoročne koristi visoko kvalitetne implementacije daleč presegajo s tem povezane stroške, ki tako ne smejo biti opredeljeni kot nepotrebni.

Standard dovoljuje uporabo tako imenovane **predpostavke nizkega kreditnega tveganja**, v skladu s katero lahko za finančna sredstva, ki imajo na dan merjenja nizko kreditno tveganje, družba presodi, da ni prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja. Odbor pričakuje, da bo uporaba te predpostavke omejena, saj po njihovem mnenju takšna poenostavitev pomeni nekvalitetno implementacijo modela pričakovanih kreditnih izgub in lahko povzroči nepravočasno pripoznavanje vseživljenjskih kreditnih izgub. Kakršnakoli uporaba te predpostavke mora biti pospremljena z jasnim dokazom, da je kreditno tveganje na dan merjenja zadosti nizko, da ni možno, da bi prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja od začetnega pripoznanja. Tudi za izpostavljenosti do dolžnikov z zunanjo bonitetno oceno naložbenega razreda banke ne smejo avtomatično določiti, da ni prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja. Odbor pričakuje, da se bodo banke opirale predvsem na svoje lastne ocene kreditnega tveganja, seveda pa pri tem bonitetnih ocen zunanjih agencij ne smejo zanemariti.

Odbor se strinja z vidikom, zapisanim v MSRP 9, da so podatki o zamudah prepozen indikator pomembnega povečanja kreditnega tveganja, saj morajo imeti banke razvite procese, ki jim omogočijo zaznavo povečanega kreditnega tveganja veliko prej, preden dolжник začne zamujati. Zato Odbor pričakuje, da banke ne bodo uporabile **predpostavke o zamudi nad 30 dni** kot

primarni indikator za pričetek pripoznavanja vseživljenjskih pričakovanih kreditnih izgub. V primeru, da bodo to predpostavko celo ovrgle, pa morajo imeti izdelano podrobno analizo, ki jasno dokazuje, da 30 dnevna zamuda ni povezana s pomembnim povečanjem kreditnega tveganja. Takšna analiza mora vsebovati informacijo o trenutnih razmerah, pa tudi o prihodnjih pričakovanjih, ki bi lahko povzročili izpad denarnih tokov, ki bi se razlikoval od zgodovinskih vzorcev.

Bančnim regulatorjem so namenjena tri načela Smernic (Basel Committee on Banking Supervision, str. 20-22):

- Bančni regulatorji naj periodično ocenijo učinkovitost ukrepov upravljanja s kreditnim tveganjem v posamezni banki.
- Bančni regulatorji morajo pridobiti zadostno potrditev o ustreznosti metod, ki jih banka uporablja za merjenje pričakovanih kreditnih izgub v skladu z veljavnim računovodskim okvirom.
- Bančni regulatorji naj pri oceni kapitalske ustreznosti posamezne banke upoštevajo tudi njene ukrepe za upravljanje s kreditnim tveganjem.

V povezavi z zadnjim načelom Odbor pričakuje, da bodo v primeru ugotovljenih pomembnih ali dolgotrajnih pomanjkljivosti pri ocenjevanju kreditnega tveganja ali pri merjenju pričakovanih kreditnih izgub regulatorji presodili, ali naj se te pomanjkljivosti odrazijo v višji kapitalski zahtevi v okviru drugega stebra baselskega kapitalskega okvira.

Banke, ki so v procesu implementacije pričakovanih kreditnih izgub, se morajo čim prej seznaniti z zahtevami Odbora, proučiti njihov vpliv in po potrebi spremeniti projektne načrte. To velja predvsem za mednarodno aktivne banke, katerim so smernice v osnovi namenjene. Manjše banke in tiste, ki delujejo predvsem na lokalnih trgih, pa so v tem trenutku v precej nevhvaležnem položaju. Smernice za njih sicer ne veljajo, vendar bodo najverjetneje tudi lokalni nadzorniki pripravili podobne dokumente, vprašanje je le, na kakšen način bodo implementirali princip proporcionalnosti, da ne bi po nepotrebnem preveč obremenili manjših bank. Po informacijah, ki jih je na konferenci decembra 2015 podal Tony Clifford iz družbe EY (Clifford, 2015), o podobnih usmeritvah razmišlja tudi EBA, ki pa jih najverjetneje ne bo izdala pred drugo polovico leta 2016. Jasno je torej, da bodo tudi tiste banke, za katere Smernice Odbora ne veljajo, slej ko prej dobile usmeritve svojih nadzornikov glede implementacije pričakovanih kreditnih izgub in upati je, da do tega pride pravočasno, da bodo banke lahko morebitne potrebne spremembe vključile v svoje projektne plane brez pretiranih dodatnih stroškov.

3 RAZKRITJA

Ob uvedbi MSRP 9 se posledično spreminjajo oziroma dopolnjujejo tudi nekateri drugi standardi in prepričljivo najdaljši seznam sprememb se nanaša na MSRP 7 – Finančni instrumenti: Razkritja (v nadaljevanju MSRP 7). Ob že tako obsežnih razkritjih, se zahtevajo še dodatna,

predvsem v povezavi s kreditnim tveganjem in pričakovanimi kreditnimi izgubami. Kot opozarja PwC (2015b), identifikacija informacij in podatkov, potrebnih za pripravo teh razkritij ni enostavna in zahteva podrobno analizo. Zato je ključno, da se zahteve glede razkritij upoštevajo že v začetni fazi implementacije MSRP 9.

Razširitev zahtevanih razkritij pozdravlja Evropski organ za vrednostne papirje in trge (angl. *European Securities and Markets Authority*, v nadaljevanju ESMA), ki verjame, da se bo z dodatnimi razkritji izboljšalo razumevanje kreditnega tveganja, kateremu je izpostavljen izdajatelj, in s tem omogočilo sprejemanje bolj informiranih investicijskih odločitev. Zaradi informacijske asimetrije med poslovodstvom izdajatelja in uporabniki finančnih informacij je razumljivo, da lahko poslovodstvo bolje kot investitorji oceni pričakovane kreditne izgube. Vključitev teh pričakovanih povečuje ustreznost računovodskih izkazov, z vidika zaščite investitorjev pa so pomembna zadostna razkritja uporabljenih predpostavk. Z zahtevo po podrobnih razkritjih MSRP 9 prispeva k transparentnosti finančnih informacij in izboljšuje zaščito investitorjev (ESMA, 2015, str. 6-7).

Zahteve glede razkritij lahko v grobem razdelimo v tri sklope. Prvi se nanaša na razkritja ob prehodu na MSRP 9, torej na dan 1. januar 2018. Ta razkritja so obsežna in bodo predvsem od bank in ostalih finančnih institucij zahtevala veliko napora, vendar pa so po drugi strani zgolj enkratna. To pomeni, da bo vse zahtevane informacije sicer potrebno zagotoviti, ne bo pa potrebno postopka v celoti avtomatizirati in se nekatera razkritja lahko izdelajo tudi z nekoliko več operativnega dela ob prehodu. Drugi sklop predstavljajo razkritja, ki jih bo potrebno periodično zagotavljati od prehoda dalje, vse do odprave pripoznanja posameznega finančnega instrumenta. S tehnološkega vidika je ta skupina razkritij izjemno pomembna, saj se je treba zahtev zavedati že od začetka projekta in jih ustrezno vključiti v zahtevke za spremembo aplikativne podpore. Z vidika odnosov z javnostjo pa je v tem trenutku morda najpomembnejši tretji sklop, ki se nanaša na razkritja pred prehodom na MSRP 9. Banke so v tem trenutku zelo zadržane glede razkrivanja pričakovanih učinkov ob prehodu, kar je razumljivo. Metodologije, predvsem za ocenjevanje pričakovanih kreditnih izgub, še niso razvite in testirane, portfelji finančnih instrumentov bodo na dan prehoda lahko precej drugačni kot trenutno, makroekonomske napovedi čez dve leti se bodo razlikovale od trenutnih in podobno. Torej tudi najboljša ocena glede na trenutne okoliščine ne bo enaka dejanskim učinkom ob prehodu na MSRP 9. Kljub temu pa je komuniciranje z analitiki in investitorji izjemnega pomena. Kot je v decembru 2015 pojasnila Hilary Eastman iz družbe PwC (Eastman, 2015), le-ti želijo od bank odgovore predvsem na naslednja vprašanja:

- Kakšen bi bil danes vpliv oslabitev po MSRP 9 na vaš portfelj posojil? Kaj pa ob upoštevanju predvidevanj glede rasti?
- Kakšna je občutljivost oslabitev na makroekonomske dejavnike, kot na primer obrestne mere in cene nepremičnin?
- Kakšen je vpliv sprememb na regulatorni kapital?
- Na kakšen način nadzorujete prehod na MSRP 9?

- Izjemnega pomena je jasnost glede pričakovanj, na kak način bodo posojila prehajala med posameznimi skupinami za potrebe izračuna pričakovanih kreditnih izgub in kaj to pomeni za posamezen portfelj posojil.
- Ločene informacije glede tega, kaj se je že zgodilo in kaj se pričakuje, da se bo zgodilo v prihodnje.

Tudi če banke odgovorov na ta vprašanja še nimajo, je po njenem mnenju ključno, da kljub temu komunicirajo z javnostjo, sicer bodo udeleženci za trgu sami delali določene zaključke, ki najverjetneje ne bodo pravilni. Predstavila je primer, na kakšen način želijo nekateri analitiki ugotoviti, v kakšnem obsegu se bodo pri posameznih bankah ob prehodu na MSRP 9 povečale oslabitve. V raziskavi, ki jo je oktobra 2015 objavil Autonomous, so predvidevali, da bo največje povišanje oslabitev v izbranem vzorcu bank pri banki Monte del Paschi di Siena in sicer za več kot 25 %. Isto banko so analizirali tudi v Barclays Equity Research, kjer pa se je glede na rezultate, objavljene septembra 2015, znašla povsem na dnu lestvice, s pričakovanih povečanjem oslabitev za manj kot 2 %. Ključno je torej, kot je zaključil Colin Martin iz družbe KPMG (Martin, 2015), da najdejo banke ustrezno ravnotežje med zanesljivostjo izračunanih učinkov in potrebo udeležencev na trgu, da te učinke poznajo. Na splošno pa meni, da najverjetneje pred letom 2017 banke ne bodo javno razkrile nobenih pričakovanih učinkov.

3.1 Prehod na MSRP 9

Uporaba MSRP 9 je obvezna za obdobja, ki se začnejo 1. januarja 2018 ali kasneje, dovoljena pa je tudi predčasna implementacija. V svojem priporočilu EK glede uporabe MSRP 9 v EU, izdanem septembra 2015, EFRAG svetuje, da naj se ta možnost ohrani tudi za pripravljavce računovodskih izkazov v EU (EFRAG, 2015, str. 4 in 58). Vendar pa zaradi dolgotrajnosti postopkov dvomim, da bo katera družba, sploh pa ne banka, pravočasno pripravljena. Predčasna implementacija bi namreč pomenila uvedbo v letu 2017, torej že čez nekaj mesecev. Enoten datum pričetka uporabe MSRP 9 v EU je tudi v interesu EBA (2015a, str. 9-10), saj bi različni datumi otežili primerljivost finančnega položaja bank in nadzorniško spremljanje, ker bi poročanje temeljilo na dveh različnih računovodskih standardih.

Prehod na MSRP 9 bo izveden retrospektivno, kar pomeni, da je skladno z MRS 8 potrebno zahteve standarda upoštevati, kot da bi se le-ta že ves čas uporabljal. Kljub temu pa MSRP 9 vključuje nekaj izjem od tega splošnega pravila, kar bo vsaj nekoliko olajšalo implementacijo. Ena izmed bistvenih poenostavitev je ta, da ob prehodu ni potrebno prilagoditi primerjalnih podatkov. To pomeni, da bodo banke v letnem poročilu za leto 2018 prikazale v skladu z MSRP 9 le podatke za tekoče leto, primerjalni podatki za leto 2017 pa lahko ostanejo prikazani v skladu z MRS 39. Standard sicer dovoljuje tudi prilagoditev primerjalnih podatkov, vendar le pod pogojem, da družba to lahko stori brez uporabe vedenja, kaj se je zgodilo v letu 2018. Dejansko to pomeni, da bi morala biti takšna družba popolnoma pripravljena na MSRP 9 že 1. januarja 2017. Zato je izjema od tega splošnega pravila za večino bank zelo dobrodošla in bo bistveno pripomogla k lažjemu prehodu na MSRP 9.

Za potrebe določitve ustrezne skupine merjenja finančnih sredstev je potrebno poslovni model oceniti glede na dejstva in okoliščine, ki bodo obstajale na dan prehoda. Ustrezen poslovni model se nato aplicira retrospektivno, kot da bi banka že vseskozi uporabljala tak model, ne glede na morebitne druge poslovne modele v predhodnih obdobjih. Nasprotno pa se ocena pogodbenih lastnosti denarnih tokov izvede glede na dejstva in okoliščine, ki so obstajale ob začetnem pripoznanju finančnega sredstva. Razlike, ki bodo izhajale iz spremenjenega načina merjenja na dan prehoda, se bodo pripoznale 1. januarja 2018 kot sprememba v otvoritvenem prenesenem čistem poslovnem izidu ali v drugem vseobsegajočem donosu.

V nadaljevanju so povzeta ključna razkritja, ki so v povezavi z razvrščanjem in merjenjem finančnih instrumentov zahtevana ob prehodu na MSRP 9 (PwC, 2014a, str. 18-19). Banka mora zagotoviti dovolj podrobne informacije, ki bodo uporabnikom računovodskih izkazov omogočile razumeti vpliv prehoda na MSRP 9, kot na primer:

- za vsak razred finančnih sredstev in obveznosti kategorijo merjenja in knjigovodsko vrednost po MRS 39 in novo kategorijo merjenja ter knjigovodsko vrednost po MSRP 9,
- znesek finančnih sredstev in obveznosti, ki so bili po MRS 39 pripoznani po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida in po MSRP 9 niso več, pri čemer se ločeno prikažejo obvezne prerazvrstitve in tiste, ki so bile izvedene prostovoljno,
- informacije, ki uporabnikom omogočijo razumeti, na kak način so bile upoštevane zahteve novega standarda in razloge za spremembe v merjenju po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida,
- informacije, ki uporabnikom omogočijo razumeti spremembe knjigovodskih vrednosti.

Oktobra 2008 je začela veljati sprememba MRS 39, ki je omogočila, da se pod določenimi pogoji finančna sredstva lahko prerazvrstijo in skupine sredstev, namenjenih trgovanju, med posojila in terjatve. Po MRS 39 so torej takšna sredstva merjena po odplačni vrednosti in v kolikor so del portfelja, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov in le-ti predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti, bodo po odplačni vrednosti merjena tudi po MSRP 9. Vendar pa, kot opozarja PwC (2015f, str. 62), ti dve odplačni vrednosti nista enaki. Ob prerazvrstitvi iz skupine finančnih sredstev, namenjenih trgovanju, je namreč poštena vrednost na dan prerazvrstitve postala nova odplačna vrednost prerazvrščenega sredstva. Ob prvi uporabi MSRP 9 pa se je potrebno vrniti v čas začetnega pripoznanja in izračunati odplačno vrednost na dan prehoda, kot da bi bilo sredstvo že od začetka merjeno po odplačni vrednosti. Kot je razvidno iz letnega poročila NLB za leto 2015 (str. 138), je banka v letu 2009 prerazvrstila določene obveznice iz skupine finančnih sredstev, namenjenih trgovanju, v skupino posojil in terjatev. Knjigovodska vrednost teh obveznic na dan 31. decembra 2015 je znašala 85,0 milijonov EUR, njihova poštena vrednost pa 76,3 milijonov EUR. V kolikor bo banka te obveznice še vedno imela v portfelju 1. januarja 2018 in bodo izpolnjevale pogoje za merjenje po odplačni vrednosti, bo torej NLB morala izvesti preračun odplačne vrednosti in razliko pripoznati v otvoritvenem prenesenem čistem poslovnem izidu.

Na dan prehoda se bodo izvedle tudi prerazvrstitve iz skupine merjenja po MRS 39 v skupine merjenja po MSRP 9 in potrebno bo razkriti učinke, kot so prikazani v Tabeli 8.

Tabela 8: Razkritje učinkov prerazvrstitev finančnih instrumentov ob prehodu na MSRP 9

Vrsta prerazvrstitve ob prehodu na MSRP 9	Razkritja
Finančna sredstva in finančne obveznosti, prerazvrščeni iz skupine instrumentov, merjenih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida ali skozi drugi vseobsegajoči donos v skupino, merjeno po odplačni vrednosti	Poštena vrednost finančnega sredstva ali finančne obveznosti na dan poročanja. Dobiček ali izguba iz naslova merjenja po pošteni vrednosti, ki bi bila v poročevalskem obdobju pripoznana v izkazu poslovnega izida ali v drugem vseobsegajočem donosu, če finančno sredstvo ali finančna obveznost ne bi bila prerazvrščena.
Finančna sredstva prerazvrščena iz skupine merjenja po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida v skupino merjenja po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos	
Finančna sredstva in finančne obveznosti, prerazvrščeni iz skupine instrumentov, merjenih po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida v katero koli drugo skupino merjenja	Efektivna obrestna mera, določena na dan začetka uporabe MSRP 9 in obrestni prihodki oziroma odhodki pripoznani v obdobju poročanja. V določenih primerih je ta razkritja potrebno zagotavljati do odprave pripoznanja finančnega instrumenta.

Vir: KPMG, First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments, 2014a, str. 127.

Tudi zahteve glede oslabitev je potrebno implementirati retrospektivno. Največji izziv pri tem je, da morajo banke kreditno tveganje na dan prehoda na MSRP 9 primerjati s kreditnim tveganjem na dan začetnega pripoznanja. V kolikor je prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja, je za takšna finančna sredstva treba pripoznati vseživljenjske kreditne izgube, v nasprotnem primeru pa 12-mesečne (razen, če je bilo sredstvo kreditno oslabiljeno že ob začetnem pripoznanju). Tudi te razlike v primerjavi s popravki vrednosti in rezervacijami po MRS 39 in MRS 37 se bodo na dan prehoda pripoznale v otvoritvenem prenesenem čistem poslovnem izidu. Vendarle pa standard ob prvi uporabi MSRP 9 dovoljuje nekatere poenostavitve. Dovoljeno je uporabiti predpostavko, da ni prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja, če je le-to na dan prehoda nizko, prav tako pa je dovoljeno uporabiti tudi ovrgljivo predpostavko zamude 30 dni za določitev prehoda v skupino 2. V kolikor ob prehodu določitev kreditnega tveganja na dan začetnega pripoznanja zahtevala nepotrebne stroške in napor, se lahko za vsa finančna sredstva, pri katerih kreditno tveganje na dan posameznega merjenja ni nizko, izračunavajo vseživljenjske kreditne izgube do odprave pripoznanja takega sredstva. To je operativna poenostavitev, ki pa ima seveda nezaželene posledice v višjem znesku pripoznanih pričakovanih kreditnih izgub.

Razkritja, ki jih za področje oslabitev zahteva MSRP 7, so izjemno obsežna in so predstavljena v poglavju 3.2. Poleg teh rednih razkritij pa je treba ob prehodu na MSRP 9 prikazati tudi uskladitev višine popravkov vrednosti po MRS 39 in rezervacij po MRS 37 na zadnji dan pred

prehodom na nov standard z otvoritvenim stanjem pričakovanih kreditnih izgub po MSRP 9. Uskladitev se zahteva za vsako kategorijo merjenja po MRS 39 in MSRP 9. Slovenske banke bodo tako morale primerjati popravke vrednosti in rezervacije na dan 31. decembra 2017 s stanjem pričakovanih kreditnih izgub na dan 1. januarja 2018.

Kot že omenjeno, so specifična razkritja ob prehodu zgolj enkratne narave, zato popolna avtomatizacija ni nujna, je pa seveda zaželena v čim večjem obsegu. Se bodo pa banke zelo kmalu v letu 2018 soočile z dilemo, kdaj razkriti učinke prehoda na MSRP 9, predvsem njihov vpliv na regulatorni kapital. Kot je na konferenci decembra 2015 poudaril Colin Martin iz družbe KPMG (Martin, 2015), je odločno prepozno, da bi banke s popolnimi razkritji čakale celo leto in jih predstavile šele v letnem poročilu za leto 2018, torej v začetku leta 2019. Strinjal se je s predlogom Odbora za izboljšana razkritja (angl. *Enhanced Disclosure Task Force*, v nadaljevanju EDTF), da se vsa razkritja glede prehoda razkrijejo že v prvem javno objavljenem medletnem poročilu v letu 2018. Za tiste banke, ki poročajo četrtno, to pomeni že v poročilu za obdobje od 1. januarja do 31. marca 2018. To priporočilo je brez dvoma smiselno, saj se pričakujejo relativno pomembni učinki na kapital bank. Bo pa njegova uresničitev predstavljala dodaten napor za banke, ki bodo morale v začetku leta 2018 pripraviti letno poročilo za leto 2017, operativno izvesti vse potrebne aktivnosti prehoda na MSRP 9 z dnem 1. januar 2018, dodatno pa pripraviti celoten sklop razkritij že za prvo četrtno poročilo. Ne glede na to, pa se temu najverjetneje ne bodo mogle izogniti, saj je potreba uporabnikov računovodskih izkazov po čim hitrejši informiranosti povsem razumljiva.

3.2 Spremembe MSRP 7 zaradi sprejetja MSRP 9

Ob sprejetju MSRP 9 se je pomembno spremenil tudi MSRP 7, ki k že tako obsežnim poročevalskim zahtevam dodaja še nove, predvsem v povezavi s kreditnim tveganjem in pričakovanimi kreditnimi izgubami. Zbiranje informacij in podatkov, potrebnih za razkritja, bo zahtevalo podrobno analizo in kot ugotavlja PwC (2015b, str. 1), najverjetneje ne bo enostavno. Banke ne smejo zgolj replicirati ilustrativnih razkritij iz standarda, saj s tem tvegajo preveliko poenostavitev in neupoštevanje kompleksnosti posameznih portfeljev. Za odločitev, kaj javno razkriti, bo običajno potrebna podrobna analiza. Pričakovati je tudi prekrivanje med podatki, zahtevanimi za razkritja in podatki, ki jih banke potrebujejo za zadovoljevanje potreb ostalih deležnikov, kot na primer:

- poročanje poslovodstvu – kateri dejavniki so največ pripomogli k spremembi pričakovanih kreditnih izgub,
- planiranje in napovedovanje poslovanja – kako se bodo predvidoma v prihodnje spreminjale pričakovane kreditne izgube, na kaj so le-te najbolj občutljive,
- vprašanja s strani investorjev in analitikov – kakšen vpliv so imele spremembe makroekonomskih predpostavk in ostali dejavniki na višino pričakovanih kreditnih izgub,
- zahteve regulatorjev – zahteve po razkritjih, kot na primer s strani EDTF, v letnih poročilih ter poročanje regulatorjem.

Razumevanje potrebnih podatkov in sistemov za vse zgoraj navedene namene je ključnega pomena pri ustrezni izvedbi projekta implementacije MSRP 9. Neustrezno načrtovanje v začetni fazi ima lahko za posledico nenačrtovane spremembe in zamude v kasnejših fazah, kar bo morda povzročilo dodatne stroške in ogrozilo celotno časovnico projekta. Kompleksnost razkritij je razvidna že iz zgolj ene same izmed mnogih zahtev. Člen 35H (IASB, 2014b, str. 189) zahteva, da mora banka za vsak razred finančnih sredstev v tabeli prikazati uskladitev otvoritvenega stanja pričakovanih kreditnih izgub z njihovim končnim stanjem. Pri tem je potrebno tabelarično prikazati spremembe ločeno za:

- 12-mesečne pričakovane kreditne izgube,
- vseživljenjske pričakovane kreditne izgube in sicer:
  - za finančna sredstva, pri katerih je prišlo do pomembnega povečanja kreditnega tveganja, vendar niso kreditno oslabljena,
  - za finančna sredstva, ki so na dan poročanja kreditno oslabljena (vendar niso bila kreditno oslabljena že ob začetnem pripoznanju),
  - za poslovne terjatve, pogodbeno sredstva in terjatve iz naslova najemov, za katere se uporablja poenostavljen pristop,
- finančna sredstva, ki so bila oslabljena že ob začetnem pripoznanju.

Standard vsebuje ilustrativno razkritje za gibanje popravkov vrednosti stanovanjskih posojil, ki je prikazano v Sliki 4.

Slika 4: Ilustrativno razkritje za gibanje popravkov vrednosti stanovanjskih posojil

Stanovanjska posojila – popravki vrednosti	12-mesečne pričakovane kreditne izgube	Vseživljenjske pričakovane kreditne izgube (skupinska ocena)	Vseživljenjske pričakovane kreditne izgube (individualna ocena)	Kreditno oslabljena finančna sredstva
Stanje popravkov vrednosti 1. januarja	X	X	X	X
Spremembe zaradi finančnih instrumentov, ki so bili v stanju 1. januarja:	X	-	(X)	-
- prenos med vseživljenjske pričakovane kreditne izgube	(X)	X	X	-
- prenos med kreditno oslabljena finančna sredstva	(X)	-	(X)	X
- prenos med 12-mesečne pričakovane kreditne izgube	X	(X)	(X)	-
- odprava pripoznanja finančnih sredstev	(X)	(X)	(X)	(X)
Nova finančna sredstva	X	-	-	-
Odpisi	-	-	(X)	(X)
Spremembe v modelih/parametrih tveganja	X	X	X	X
Tečajne razlike in ostala gibanja	X	X	X	X
Stanje popravkov vrednosti 31. decembra	X	X	X	X

Vir: IASB, IFRS 9 Financial Instruments, Implementation Guidance, str. 107.

Zahtevano razkritje in ilustrativni primer je podrobno proučil PwC (2015b, str. 2-4). Ugotavlja, da sicer predstavlja dobro osnovo, kljub temu pa ne vsebuje mnogih elementov, ki so potrebni za ustrezno razumevanje. Le-te je smiselno dodati kot ločene vrstice ali pa jih ustrezno obrazložiti v tekstu. PwC navaja nekaj primerov:

- **Modeli/parametri tveganja:** v ilustrativnem primeru je vpliv sprememb modelov in parametrov tveganja prikazan v eni sami vrstici. Dejansko ta učinek vsebuje učinke različnih dejavnikov, kot so na primer spremembe v bonitetnih ocenah, spremembe predpostavk modela ali spremembe v makroekonomskih predvidevanjih. Nekateri od teh dejavnikov so lahko individualno pomembni in bi bilo zato primerno ločeno razkritje.
- **Potek časa:** čas lahko vpliva na pričakovane kreditne izgube na več načinov. Že sedaj je v razkritja nekaterih bank vključen učinek diskontiranja, ko se znesek popravkov vrednosti znižuje s približevanjem pričakovanemu poplačilu finančnega sredstva (angl. *unwinding*). Po MSRP 9 pa del vpliva izhaja tudi iz finančnih sredstev, ki imajo preostalo zapadlost manj kot eno leto. Tudi pri teh se pričakovane kreditne izgube znižujejo, saj se običajno verjetnost neplačila izračuna po formuli (12-mesečna verjetnost neplačila x število dni do zapadlosti / 365).
- **Prenos med vseživljenjske pričakovane kreditne izgube:** ilustrativni primer vključuje vrstico, ki prikazuje prenose iz 12-mesečnih pričakovanih kreditnih izgub med vseživljenjske pričakovane kreditne izgube, ko finančno sredstvo preide iz skupne 1 v skupino 2 ali 3. Ob tem prehodu se bo v veliko primerih višina popravkov vrednosti pomembno povečala. Ta sprememba v ilustrativnem primeru ni ločeno prikazana, bo pa uporabnike računovodskih izkazov zagotovo zanimala.
- **Odprava pripoznanja sredstva:** smiselno je, da vrstica „odprava pripoznanja finančnih sredstev“ poleg dokončnih odprav pripoznanja vključuje tudi delne, kot je na primer plačilo mesečne anuitete stanovanjskega posojila. Vendar pa bo vpliv delnih poplačil najverjetneje izjemno težko izračunati, če banka nima že danes zanesljive in jasne povezave med plačilnimi sistemi, računovodstvom in sistemi za upravljanje s tveganji.
- **Spremembe oziroma modifikacije posojil:** v skladu z MSRP 9 se bo sprememba posojilnih pogojev, ki ima za posledico nižjo sedanjo vrednost pogodbenih denarnih tokov, običajno v izkazu poslovnega izida pripoznala kot izguba iz naslova modifikacije (na primer v primeru prestrukturiranja). Posledično se bo znesek popravkov vrednosti znižal, kar v ilustrativnem primeru ni ločeno razkrito, bo pa najverjetneje s strani uporabnikov zaželeno.
- **Pridobitev ali odobritev kreditno oslabljenih finančnih sredstev:** ta vpliv je iz ilustrativnega razkritja izvzet, v praksi pa se lahko reši z vključitvijo dodatnega stolpca v tabelo.

Dodatno k gibanju popravkov vrednosti je potrebno dodati tudi razkritje, kako spremembe bruto izpostavljenosti vplivajo na spremembe pričakovanih kreditnih izgub. V osnutku standarda je bilo predvideno, da naj bi bilo tudi to razkritje predstavljeno v obliki tabele, vendar je IASB prejel povratno informacijo od več pripravljavcev računovodskih izkazov, da bi to povzročilo nesorazmerno visoke stroške. Vendar pa, kot navaja KPMG (2014, str. 113), so uporabniki

računovodskih izkazov stalno in odločno izražali svoje mnenje, da bi takšno razkritje izboljšalo transparentnost poročanja. Kot kompromis med obema pogledoma se je IASB odločil, da zahteva razkritje zgolj ključnih dejavnikov sprememb bruto izpostavljenosti, ki najpomembneje prispevajo k spremembi pričakovanih kreditnih izgub.

Zgolj na primeru enega razkritja je torej razvidno, kako kompleksne zahteve uvaja dopolnjen MSRP 7. Osnovno vodilo oziroma cilj je, da morajo biti razkritja zadostna, da uporabnikom računovodskih izkazov omogočijo razumeti vpliv kreditnega tveganja na znesek, čas in negotovost prihodnjih denarnih tokov. Potrebno bo presoditi, kako podrobna naj bodo razkritja, koliko poudarka naj bo danega posamezni zahtevi, kakšen nivo združevanja podatkov je primeren in na koncu – ali uporabniki računovodskih izkazov potrebujejo še kakršnakoli dodatna pojasnila za razumevanje predstavljenih kvantitativnih razkritij. V kolikor bodo razkritja preveč podrobna, to lahko vodi do precejšnjega povečanja že tako ali tako obsežnih letnih poročil. Družbe bodo morale presoditi, na kakšen način vključiti nove zahteve, da jih ne bo težko najti in razumeti. To pomeni, da mora biti razkritjem dan ustrezen pomen in da se je že v relativno zgodnji fazi projekta potrebno odločiti, na kakšen način bodo uresničeni cilji razkritij (KPMG, 2014, str. 110).

3.3 Poročilo EDTF glede vpliva pričakovanih kreditnih izgub na razkritja bank

Pomena razkritij bank se zaveda tudi Odbor za finančno stabilnost (angl. *Financial Stability Board*, v nadaljevanju FSB), ki je zato maja 2012 ustanovil Odbor za izboljšana razkritja (angl. *Enhanced Disclosure Task Force*, v nadaljevanju EDTF). V času finančne krize se je namreč zaupanje v finančne institucije porušilo in FSB je kot enega izmed korakov k povrnitvi v zaupanja videl tudi izboljšana razkritja, predvsem v povezavi s tveganji. Ob ustanovitvi si je EDTF za svoje osnovne cilje zadal (EDTF, 2012, str. 2):

- oblikovanje osnovnih načel za izboljšana razkritja glede tveganj,
- priporočila za izboljšanje obstoječih razkritij glede tveganj, vključno z izboljšanjem njihove primerljivosti in
- identificiranje primerov najboljših praks razkritij glede tveganj s strani globalnih finančnih institucij.

Člani EDTF prihajajo iz različnih geografskih področij in vključujejo vodilne izvršne direktorje družb za upravljanje, investitorjev, analitikov, globalnih bank, bonitetnih družb in zunanjih revizorjev. Načela, ki so jih izdali oktobra 2012, so sicer primerna za vse banke, vendarle pa so namenjena predvsem velikim mednarodnim bankam ter bankam z dostopom do virov na delniških in dolžniških trgih. V letu 2015 je EDTF izdal svoje četrto poročilo o implementaciji priporočil iz leta 2012 (EDTF, 2015a), ki je sestavljeno iz dveh delov: samoocene 40 sodelujočih bank iz Evrope, Severne Amerike, Azije in Avstralije ter ocene izbranih razkritij, opravljene s

strani uporabnikov računovodskih izkazov, članov EDTF. Banke ocenjujejo, da so v letnih poročilih za leto 2014 v celoti implementirale 82 % priporočil, medtem ko investitorji menijo, da je ta odstotek nižji in znaša 62 %, dodatno pa je 35 % razkritij delno implementiranih. Uporabniki so se načeloma strinjali s samooceno bank glede razkritij, povezanih s posojilnimi aktivnostmi, ki se odražajo v bilanci stanja, pomembno razhajanje pa obstaja predvsem pri oceni razkritij v povezavi z izvedenimi finančnimi instrumenti in zunajbilančnimi izpostavljenostmi. Po mnenju uporabnikov je večina bank zagotovila informacije, ki omogočajo razumevanje kreditnega tveganja v njihovih bančnih knjigah in investicijskih portfeljih (koncentracija po panogah, geografska razčlenitev, primerjava izpostavljenosti glede na vrednost zavarovanj, interni bonitetni sistem ipd.), manj kot polovica bank pa je zagotovila kvantitativna razkritja glede prestrukturiranih posojil, kreditnega tveganja nasprotne stranke v primeru izvedenih finančnih instrumentov in podrobnosti o sestavi prejetih zavarovanj. Različno mnenje glede teh razkritij je glavni razlog za odstopanje med samooceno bank in oceno investitorjev. Poleg tega pa so uporabniki še posebej opozorili, da prinaša prihajajoči koncept pričakovanih kreditnih izgub nove izzive, saj bo imel pomemben vpliv na poročanje bank o kreditnem tveganju v naslednjih letih.

Sprememb, ki jih bankam prinaša koncept pričakovanih kreditnih izgub, se zaveda tudi FSB, ki je zato zaprosil EDTF za presojo, katera razkritja bi bila potrebna za razumevanje sprememb zaradi uporabe koncepta pričakovanih kreditnih izgub. V skladu z novim modelom bodo namreč izračuni oslabitev vključevali še večjo stopnjo presoje posloводства kot do sedaj, modeli bodo inherentno kompleksni, poleg tega pa so zahteve za izračunavanje oslabitev v skladu z MSRP 9 drugačne, kot za izračun pričakovanih kreditnih izgub za regulatorne potrebe za namene kapitalске ustreznosti. Vse to pomeni, da se posledično še povečuje pomembnost kvalitetnih razkritij.

V svojem poročilu EDTF ugotavlja (2015b, str. 3), da imajo kreditne izgube ključni vpliv na uspešnost poslovanja bank, zato uporabniki želijo razumeti specifične razloge za spremembe ob prehodu na nov standard, kot tudi ključne dejavnike, ki bodo v prihodnje povzročali spremenljivost v višini kreditnih izgub. Ključna področja, ki zanimajo uporabnike, so:

- koncepti, interpretacije in usmeritve, razviti za implementacijo modela pričakovanih kreditnih izgub, vključno z oceno pomembnega povečanja kreditnega tveganja, kot je zahtevana z MSRP 9,
- konkretne metodologije in razvite tehnike ocenjevanja,
- vpliv prehoda od koncepta pripoznavanja kreditnih izgub, ki so se že zgodile, na koncept pričakovanih kreditnih izgub,
- razumevanje dinamike sprememb kreditnih izgub in njihova občutljivost na pomembne predpostavke, vključno z makroekonomskimi predvidevanji,
- morebitne spremembe v upravljanju procesa finančnega poročanja in kako so te spremembe povezane z obstoječim upravljanjem ostalih področij, vključno z upravljanjem s tveganji in regulatornim poročanjem ter

- razumevanje razlik med pričakovanimi kreditnimi izgubami za računovodske namene in tistimi za namene regulatornega kapitala.

EDTD poudarja pomen razkritij v obdobju pred uporabo MSRP 9. Glede na to, da bo nov koncept najverjetneje zahteval pomembne spremembe v uporabi podatkov, sistemih in procesih, je smiseln postopen in fazni pristop. To pomeni, da banke najdejo ustrezno ravnotežje med pravočasnostjo in zanesljivostjo objavljenih informacij, ter da se bosta narava in obseg razkritij razvijala skozi čas. Začetni poudarek naj bo na kvalitativnih razkritjih – banke naj že v letnem poročilu za leto 2015 obrazložijo splošni koncept pričakovanih kreditnih izgub, opišejo trenutne pristope merjenja oslabitev in jih primerjajo z novimi pravili ter predstavijo strategijo implementacije MSRP 9 (vključno s predvideno časovnico, ključnimi mejniki ter odgovornostmi). Kvantitativna razkritja naj se dodajo takoj, ko bo to praktično in bodo le-ta zanesljiva, vendar ne kasneje kot v letnem poročilu za leto 2017. Ob tem se postavlja vprašanje, v kolikšni meri naj priporočila upoštevajo evropske banke, saj standard še ni potrjen za uporabo v EU. Menim, da je smiselno razkriti trenutni status projekta implementacije, za konkretne opise novih pravil in metodologij pa je najverjetneje še prezgodaj. Ne glede na vsa priporočila pa se EDTF zaveda, da bo priprava primerljivih razkritij med različnimi bankami velik izziv, glede na to, koliko presoje je potrebne za oceno pričakovanih kreditnih izgub, poleg tega pa imajo banke tudi različne poslovne modele, pristope k tveganju in pripravljenost za prevzemanje tveganj. Jasna in dovolj podrobna pojasnila o konceptih in tehnikah ocenjevanja lahko izboljšajo primerljivost, vendar bodo morali uporabniki računovodskih izkazov razumeti in sprejeti dejstvo, da standard, ki zahteva ocenjevanje kreditnih izgub s pogledom v prihodnost, neizbežno prinaša omejitve primerljivosti med posameznimi bankami.

V povezavi z razkritji v obdobjih pred prehodom na MSRP 9 EDTF predlaga, da banke jasno obrazložijo, da so razkritja o ocenjenem vplivu modela pričakovanih kreditnih izgub okvirni prikaz nove metodologije na obstoječih portfeljih, temelječ na trenutno razpoložljivih informacijah, vključno s trenutnimi ekonomskimi razmerami. Ne predstavljajo torej prihodnjega vpliva na dan prehoda. Razkritja morajo vsebovati jasna pojasnila, kateri dejavniki lahko povzročijo pomembno drugačne učinke ob prehodu. Koristno je identificirati posamezne transakcije, kot na primer napovedane prodaje, ki bodo do prehoda na MSRP 9 najverjetneje že zaključene. To priporočilo je relevantno tudi za nekatere slovenske banke, predvsem tiste, ki so prejele državno pomoč. Iz javno objavljenih dokumentov (Sklepi Evropske komisije o državni pomoči NLB, Novi KMB in sedaj združeni Banki Celje/Abanki) je razvidno, da je Republika Slovenija sprejela določene zaveze do EK, iz katerih izhajajo tudi nekatere dezinvesticijske aktivnosti v vseh treh bankah. Načrt prestrukturiranja v NLB in Novi KBM se zaključi 31. decembra 2017, torej je upravičeno pričakovati, da bo portfelj na dan prehoda na MSRP 9 bistveno drugačen od tistega, razkritega v letnih poročilih za leti 2014 in 2015. Posledično je tudi ocena učinkov ob upoštevanju trenutnega portfelja najbrž precej drugačna, kot bodo dejanski učinki ob prehodu. Nekoliko drugačna je situacija v primeru Abanke, pri kateri je kot zaključek prestrukturiranja predviden 31. december 2019, torej bo najverjetneje del portfelja, ki je sicer

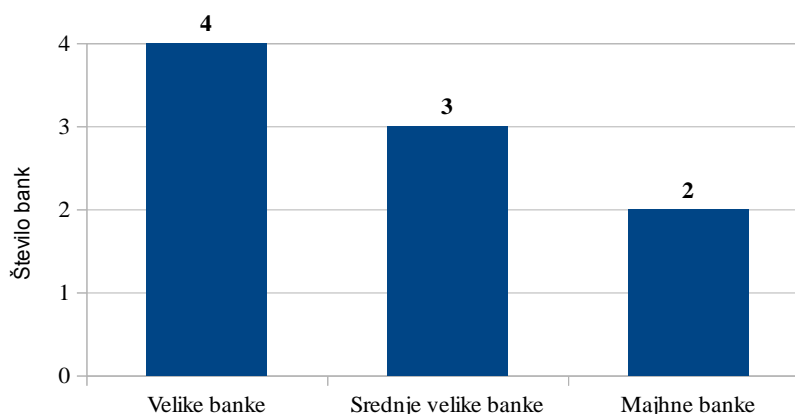
predviden za dezinvestiranje, na dan prehodana MSRP 9 še vedno izkazan v izkazu finančnega položaja.

4 PRIPRAVLJENOST SLOVENSКИH BANK NA MSRP 9

4.1 Rezultati analize, opravljene med slovenskimi bankami

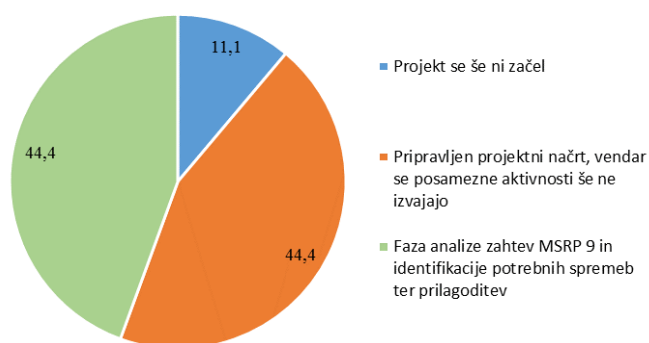
Z namenom preveritve pripravljenosti slovenskih bank na implementacijo MSRP 9 sem v aprilu 2016 izvedla raziskavo s pomočjo vprašalnika, priloženega v Prilogi 2. V raziskavi je sodelovalo 9 bank, kar predstavlja 53 % vseh bank in hranilnic z dovoljenjem Banke Slovenije za opravljanje bančnih, vzajemno priznanih in dodatnih finančnih storitev v tem obdobju. Pri izvedbi raziskave mi je pomagalo Združenje bank Slovenije, s čimer je bila zagotovljena anonimnost sodelujočih bank. Izpolnjeni vprašalniki so bili namreč posredovani njim, tako da mi ni znano, katere banke so se odzvale povabilu na sodelovanje v raziskavi. Znan pa je struktura sodelujočih bank glede na velikost njihove bilančne vsote po stanju na dan 31. decembra 2015 (Slika 5). V nadaljevanju za banke z bilančno vsoto nižjo od 1 milijarde EUR uporabljam izraz majhne banke, za banke z bilančno vsoto med 1 in 2,5 milijarde EUR srednje velike banke in za banke, pri katerih bilančna vsota presega 2,5 milijarde EUR, velike banke. Odzivnost je bila relativno visoka pri velikih (67 %) in srednje velikih bankah (60 %), medtem ko se je med malimi bankami le ena tretjina odzvala povabilu za sodelovanje v raziskavi.

Slika 5: Banke, sodelujoče v raziskavi, glede na njihovo bilančno vsoto po stanju na dan 31. decembra 2015

Vse sodelujoče banke bodo aktivnosti, potrebne za implementacijo MSRP 9, formalno organizirale kot projekt, ki pa se ga več kot polovica še ni intenzivneje lotila (Slika 6). Zgolj v treh velikih bankah in eni srednje veliki so že v fazi analize zahtev novega standarda in identifikacije potrebnih sprememb ter prilagoditev, v ostalih bankah z izvajanjem posameznih aktivnosti še niso pričeli. Glede na zahtevnost projekta je po mojem mnenju to precej zaskrbljujoče in bi banke morale pospešiti aktivnosti na tem področju.

Slika 6: Trenutna faza projekta MSRP 9 v %

Posamezne aktivnosti, potrebne za implementacijo zahtev glede razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov, so banke ocenile z ocenami od 1 do 5, pri čemer ocena 1 pomeni, da aktivnost ne predstavlja bistvenega izziva in jo bodo banke predvidoma brez težav izvedle, ocena 5 pa pomeni izjemno zahteven izziv. Rezultati so predstavljeni v Tabeli 9.

Tabela 9: Izzivi pri razvrščanju in merjenju finančnih instrumentov

Zap. št.	Izziv	Povprečna ocena
1.	Vzpostavitev metodologije za izračunavanje poštene vrednosti tistih finančnih sredstev, ki so po MRS 39 merjena po odplačni vrednosti, po MSRP 9 pa bodo po pošteni	4,00
2.	Prilagoditev analitičnih aplikacij novim zahtevam	4,00
3.	Določitev, ali pogodbeni denarni tokovi predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti	3,78
4.	Definiranje kriterijev za odpravo pripoznanja finančnih sredstev	3,75
5.	Vzpostavitev ustreznih procesov po prehodu na MSRP 9 (za definiranje poslovnega modela in presojo, ali pogodbeni denarni tokovi predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti)	3,67
6.	Presoja, ali v primeru modificiranega elementa časovne vrednosti denarja zadostuje kvalitativna presoja, ali pa je potrebna kvantitativna ocena	3,56
7.	Določitev ustreznega poslovnega modela	2,67
8.	Odločitev, katere kapitalske instrumente meriti po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos	2,56

V segmentu razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov banke očitno bolj kot vsebinske dileme skrbi tehnična izvedba, saj si prvo mesto po ocenjeni zahtevnosti deli prilagoditev analitičnih aplikacij novim zahtevam, kljub temu, da nobena banka ne pričakuje pomembnega povečanja uporabe poštene vrednosti. Pa vendar, tudi če posojil, ki jih bo potrebno meriti po pošteni vrednosti, ne bo veliko, bo kljub temu potrebno prilagoditi podporo, kar banke očitno vidijo kot precejšen izziv. Nekoliko preseneča, da banke kot velik izziv vidijo tudi vzpostavitev metodologije za izračunavanje poštene vrednosti tistih finančnih sredstev, ki so po MRS 39 merjene po odplačni vrednosti, po MSRP 9 pa bodo po pošteni. MSRP 7 namreč že sedaj zahteva

razkritje pošteni vrednosti vseh tistih instrumentov, ki v računovodskih izkazih niso merjeni po pošteni vrednosti, torej morajo imeti banke določene metodologije že razvite. Vendar očitno te metodologije niso na dovolj visoki ravni, da bi jih banke lahko uporabile za dejansko evidentiranje učinkov v poslovnih knjigah in bo na tem področju potreben dodaten napor. Možno tudi, da za potrebe razkritij banke izvedejo le oceno, morda celo na portfeljski osnovi, po prehodu na MSRP 9 pa bo seveda treba zagotoviti natančne izračune za vsako izmed izpostavljenosti. Z vsebinskega vidika bo očitno najbolj težavna izvedba SPPI testa in opredelitev, ali pogodbeni denarni tokovi predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti. Najmanj težav pa banke pričakujejo pri odločitvi, katere kapitalske instrumente meriti po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos. Med bankami ni bilo bistvenih razhajanj pri odgovorih glede na njihovo velikost, razen pri določitvi ustreznega poslovnega modela. Pričakovali bi, da bodo s tem imele več težav večje banke, presenetljivo pa so to aktivnost majhne banke ocenile s težavnostjo 5, velike banke pa le 2,25. Zdi se torej, da imajo velike banke ne glede na večjo kompleksnost njihovega poslovanja že sedaj oblikovane dovolj podrobne skupine finančnih naložb in tudi jasno opredeljene politike naložbenja in upravljanja, da jim določitev poslovnega modela ne bo predstavljala bistvenih težav.

MRSP 9 ohranja zahtevo po pripoznavanju obrestnih prihodkov z uporabo efektivne obrestne mere, ki pa je trenutno prav nobena izmed sodelujočih bank nima integrirane v transakcijskem sistemu. 62,5 % bank nadomestila za odobritev kreditov ter stroške, neposredno povezane s pridobitvijo naložbe linearno razmejuje skozi celotno življenjsko dobo instrumenta, ena jih v celoti pripozna v izkazu poslovnega izida takoj ob začetnem pripoznanju, ostale pa uporabljajo različne rešitve, katerih rezultat je približek efektivne obrestne mere. Zagotavljanje podatka o efektivni obrestni meri bo zagotovo področje, kateremu bo potrebno tekom implementacije zahtev MSRP 9 posvetiti pozornost, se pa večina bank še ni odločila glede morebitne spremembe načina pripoznavanja obrestnih prihodkov.

V povezavi z izvedbo SPPI testa je 5 bank (55,6 % celotnega vzorca) v svojih posojilnih pogodbah že identificiralo določbe, ki bodo povzročile merjenje po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida in sicer se nanašajo na možnost predčasnega poplačila, ki ne ustreza pogojem MSRP 9, pomembno spremenjen element časovne vrednosti denarja (neujemanje referenčne obrestne mere z obdobjem ponovne določitve obrestne mere), konverzijo dela posojila v točno določeno število delnic in diskrecijo dolžnika glede odplačila obresti (možnost odloga, pri čemer se na zadržane obresti ne obračunavajo dodatne obresti). Pojavljajo se tudi določene dileme v povezavi z restrukturiranimi posojili in projektnim financiranjem.

Računovodska obravnava finančnih sredstev se bo torej v slovenskih bankah vsaj delno zagotovo spremenila, na strani finančnih obveznosti pa po drugi strani ni pričakovati bistvenega vpliva. Le ena velika banka (11,1 % celotnega vzorca) v svojih računovodskih izkazih nekatere izmed obveznosti meri po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida in za te obveznosti bodo spremembe poštene vrednosti, ki se nanašajo na spremembo lastnega kreditnega tveganja,

pripoznali v drugem vseobsegajočem donosu. 55,6 % bank na strani finančnih obveznosti ne pričakuje nikakršnih sprememb, tretjina sodelujočih pa te ocene še ni izvedla.

Aktivnosti, povezane z implementacijo modela pričakovanih kreditnih izgub, so banke prav tako ocenile s stopnjo zahtevnosti od 1 do 5, kar je prikazano v Tabeli 10.

Tabela 10: Izzivi pri implementaciji modela pričakovanih kreditnih izgub

Zap. št.	Izziv	Povprečna ocena
1.	Določitev izgub ob neplačilu (LGD) skladno z MSRP 9	4,44
2.	Vključitev predvidevanj o prihodnjih makroekonomskih gibanjih v model pričakovanih kreditnih izgub	4,33
3.	Razpoložljivost kadrov z ustreznimi znanji	4,33
4.	Prilagoditev analitičnih aplikacij in ostalih sistemov novim zahtevam	4,22
5.	Določitev verjetnosti neplačila (PD) skladno z MSRP 9	4,00
6.	Vzpostavitev ustreznih procesov za nadzor nad ocenami pričakovanih kreditnih izgub, ki po MSRP 9 vključujejo še več presoje, kot po MRS 39	3,89
7.	Kvaliteta podatkov	3,67
8.	Razpoložljivost podatkov	3,67
9.	Medsebojno sodelovanje računovodstva, službe upravljanja s tveganji, informacijske tehnologije in ostalih delov banke	3,44
10.	Čas, potreben za vse zahtevane izračune (po prehodu na MSRP 9, z vidika zmogljivosti sistemov)	3,33
11.	Določitev kriterijev za pomembno povečanje kreditnega tveganja (prehod iz skupine 1 v skupino 2)	3,11
12.	Določitev izpostavljenosti ob neplačilu in ročnosti za zunajbilančne postavke	2,89
13.	Določitev kriterijev za kreditno oslABLJENA finančna sredstva (kriterij za prehod v skupino 3)	2,44

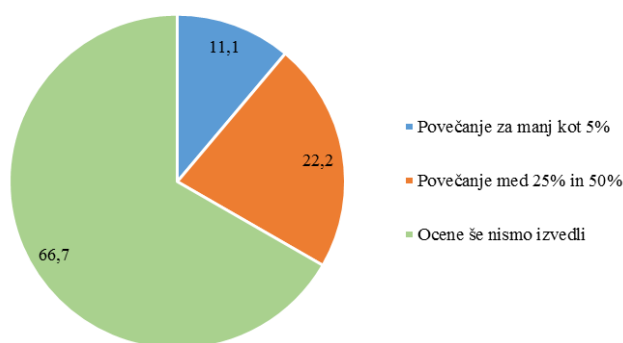
Na področju implementacije novih zahtev v povezavi z pričakovanimi kreditnimi izgubami se pokaže precejšnje razlikovanje med bankami glede na njihovo velikost. Povprečna ocena zahtevnosti posameznih aktivnosti pri velikih bankah je 3,19, pri majhnih pa kar za 1,35 višja, torej 4,54. Ne glede na to, da so tako procesi, kot tudi posamezni instrumenti v velikih bankah precej bolj kompleksni kot pri manjših, pa vendarle slednje očitno pričakujejo več težav pri implementaciji. Delno lahko to morda pripišemo dejstvu, da se velike banke že danes v precejšnji meri srečujejo s podrobnimi zahtevami regulatorjev, tako glede zagotavljanja podatkov, kot tudi glede ustreznosti procesov in imajo posledično že vzpostavljeno dobro osnovo, na kateri bodo lahko dograjevale modele, zahtevane z MSRP 9. Poleg tega imajo na razpolago tudi večje število zaposlenih, med katerimi bodo lažje našle specifična znanja, potrebna za pravilno in pravočasno implementacijo. Nenazadnje razpoložljivost kadrov z

ustreznimi znanji velikih bank očitno ne skrbi pretirano (povprečna ocena 3,50), medtem ko so prav vse majhne in srednje velike banke ta izziv označile z najvišjo možno oceno 5.

Sodelujoče banke kot največji izziv na področju pričakovanih kreditnih izgub vidijo določitev izgub ob neplačilu, ta aktivnost je bila v povprečju ocenjena kar s 4,44 in sicer jo je več kot polovica bank ocenila z najvišjo možno stopnjo zahtevnosti. Pričakovano visoko oceno zahtevnosti ima tudi vključitev predvidevanj o prihodnjih makroekonomskih gibanjih, saj gre za povsem nov element pri ocenjevanju kreditnih izgub, s katerim se banke do sedaj niso srečevale. Tako kot na področju razvrščanja in merjenja, tudi pri oslabitvah banke očitno pričakujejo kar nekaj tehničnih težav, saj so na visokem četrtem mestu med vsemi navedenimi izzivi prilagoditve analitičnih aplikacij in ostalih sistemov. Nepričakovano pa ima zelo nizko oceno zahtevnosti določitev izpostavljenosti ob neplačilu in ročnosti za zunajbilančne postavke, saj je skoraj na dnu lestvice s povprečno oceno 2,89. Vendar pa podrobnejši pregled pokaže, da so ravno pri tem izzivu razlike med bankami največje. Velike banke so mu dodelile povprečno oceno 1,5 (najnižjo med vsemi navedenimi izzivi), srednje velike in majhne pa kar 4,00. Spet lahko zaključimo, da imajo večje banke očitno že dovolj izkušenj z uporabo kreditnih konverzijskih faktorjev, ki jih bodo lahko z manjšimi prilagoditvami uporabile tudi za potrebe MSRP 9. Razpoložljivost in kvaliteta podatkov sta ključna elementa uspešne implementacije modela pričakovanih kreditnih izgub, saj brez ustreznih vhodnih podatkov še tako napreden model ne bo dal pravih rezultatov. V povezavi s tema dvema kriterijema so si banke precej enotne in so ju ocenile s povprečno oceno 3,67. Zagotovitev ustreznih podatkov bo torej po mnenju bank zahteven, pa vendarle se zdi obvladljiv izziv. Presenečajo pa ocene težavnosti medsebojne uskladitve računovodstva, službe upravljanja s tveganji, informacijske tehnologije in ostalih delov banke. Skupno je ta izziv sicer bolj pri dnu lestvice, posamezne ocene pa so precej razpršene. Pri majhnih in srednje velikih bankah je bil ocenjen s povprečno oceno 4,40, pri velikih bankah pa z 2,25. Naj prvi pogled bi pričakovali ravno nasprotni rezultat. Toda očitno so se velike banke v letih poostrelega nadzora, tudi s strani ECB, naučile medsebojno usklajevati različne dele bank, saj jim brez tega ne bi uspelo izpolnjevati vseh obveznosti do nadzornikov. V manjših bankah pa je bila vsaj do sedaj situacija lažje obvladljiva, sistemi niso bili tako prepleteni in medsebojno sodelovanje ne tako pomembno. Najbrž bo v nekaterih bankah treba vzporedno z implementacijo MSRP 9 vsaj delno spremeniti tudi organizacijsko kulturo. Najmanj težav banke vidijo pri določitvi kriterijev za prehod v skupino 3, saj bo večina bank računovodsko definicijo kreditno oslabilnega finančnega sredstva uskladila z definicijo neplačila v 178. členu Uredbe 575/2013 o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja (CRR). Dodatno k aktivnostim, navedenim v vprašalniku, je ena izmed velikih bank kot izziv s stopnjo zahtevnosti 5 dodala tudi aktivnost validacije modelov, tako z vidika vsebinske zahtevnosti, kot tudi časovne komponente.

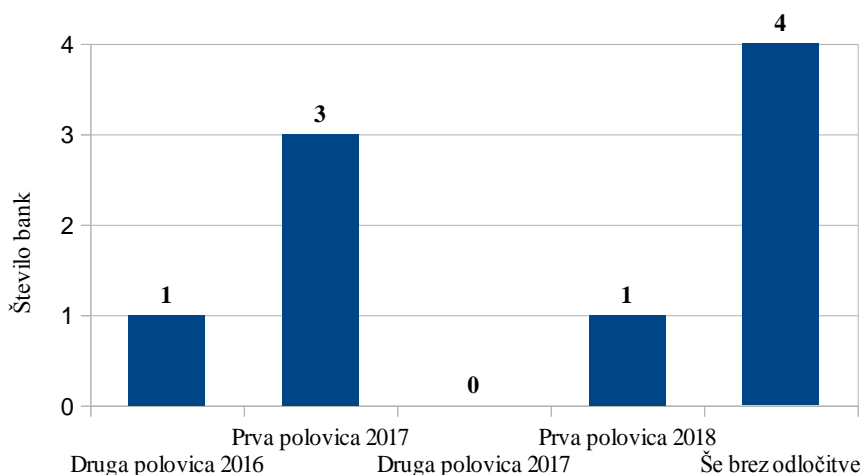
Glede na to, da se v večini bank posamezne aktivnosti projekta še niso začele izvajati, je razumljivo, da še nimajo ocene predvidenega učinka iz naslova pričakovanih kreditnih izgub ob prehodu na MSRP 9. Trenutna situacija je predstavljena na Sliki 7.

Slika 7: Predvideni učinki iz naslova pričakovanih kreditnih izgub ob prehodu na MSRP 9 v %

Dve tretjini bank torej pričakovanega učinka ob prehodu še ni ocenilo, tako da je razumljivo, da se večinoma tudi še niso odločili, kdaj ga bodo prvič javno razkrili (Slika 8). Je pa zanimivo, da ga bo ena banka predvidoma razkrila že v letu 2016, čeprav je ravno ta banka med tistimi, ki učinka v času izvedbe analize še niso ocenile.

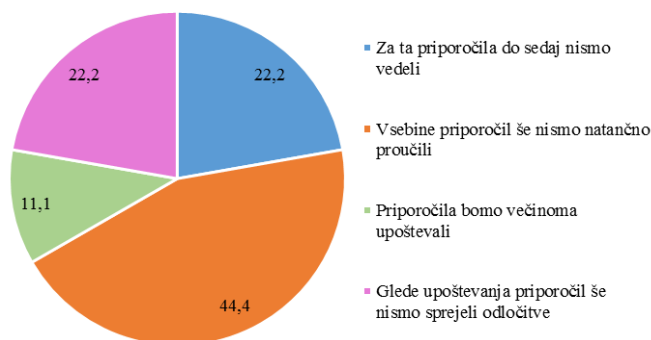
Slika 8: Predvideno obdobje prvega javnega razkritja pričakovanega vpliva prehoda na MSRP 9 na nivo oslabitev in rezervacij

V povezavi z makroekonomskimi dejavniki, ki jih bodo predvidoma upoštevale pri oceni pričakovanih kreditnih izgub, so banke sicer nekatera svoja predvidevanja navedle, vendar večinoma s komentarjem, da te odločitve še niso dokončne – povsem razumljivo, glede na zahtevnost te aktivnosti. Generalno je opaziti, da bodo banke za segment prebivalstva upoštevale vsaj bruto domači proizvod in obrestne mere, za segment podjetij pa bruto domači proizvod in posamezne kazalnike, specifične za individualno panogo. Podrobnejših zaključkov pa v tem trenutku še ni moč oblikovati. Prav tako se kar 66,7 % sodelujočih bank še ni odločilo, katere izmed poenostavitev, ki jih dopušča standard, bodo predvidoma uporabili. So pa pri vseh teh vprašanih banke, ki so kot odvisne družbe del bančne skupine, poudarile, da bo končna odločitev v največji meri odvisna od navodil, prejetih s strani nadrejene banke.

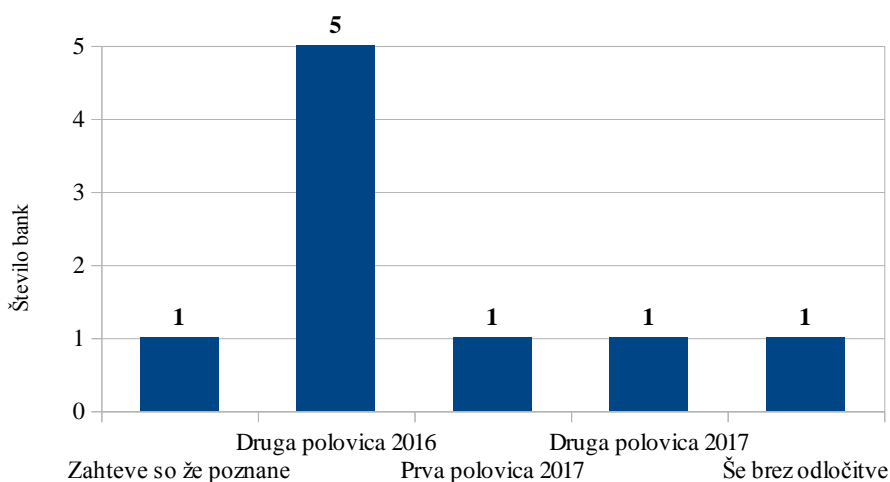
Zanimalo me je tudi, koliko bank pozna priporočila Baselskega odbora za bančni nadzor. Razveseljivo je, da vse sodelujoče velike in srednje velike banke vedo, da ta priporočila obstajajo, vendarle pa je vsebina zaenkrat znana le trem (Slika 9). Manjše banke, katerim ta priporočila tako ali tako v osnovi niso namenjena, s tem dokumentom do sedaj niso bile seznanjene, le ena velika banka pa se je že odločila, da bo priporočila večinoma upoštevala.

Slika 9: Poznavanje Smernic Baselskega odbora za bančni nadzor v %

Področje, za katerega me nekoliko skrbi, da ga banke morda podcenjujejo, so zahtevana razkritja. Zahteve so do tega trenutna znane le eni banki, ostale jih nameravajo proučiti v drugi polovici leta 2016, dve celo šele v 2017, ena pa se o časovnici tega koraka še ni odločila (Slika 10).

Slika 10: Predvidena seznanitev z novimi zahtevami glede razkritij

Glede na to, da iz predhodnih odgovorov izhaja, da se banke zavedajo tehnične zahtevnosti implementacije (prilagoditve sistemov), bi morale upoštevati tudi dejstvo, da bodo morale biti informacije, potrebne za pripravo razkritij, na razpolago v sistemih. Pred pričetkom prilagajanja sistemov je torej treba zahteve po razkritjih natančno poznati, vedeti, na kakšen način bodo pripravljena in katere podatke bo banka morala zagotoviti v svojih sistemih. Zato menim, da je seznanitev z zahtevami glede razkritij šele v letu 2017 prepozna. Za primerjavo naj predstavim

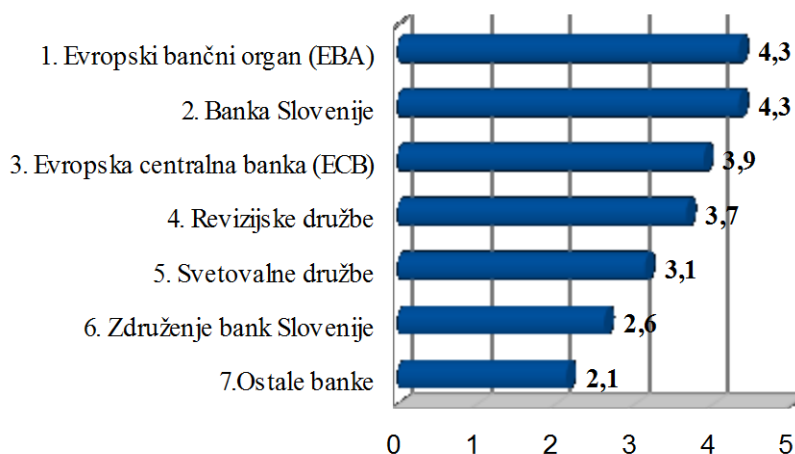
rezultate analize, ki jo je med velikimi svetovnimi bankami (v vzorcu 17 bank je jih je 14 z bilančno vsoto večjo od 200 milijard EUR) junija 2015 izvedla družba EY (2015g, str. 22). 70 % bank je v trenutku izvedbe raziskave že analiziralo zahteve glede razkritij, 18 % jih to imelo v načrtu storiti do konca leta 2015 in le 12 % je to aktivnost načrtovalo v letu 2016.

Obstoj priporočil EDTF v povezavi s pričakovanimi kreditnimi izgubami je poznan le eni tretjini sodelujočih bank, ki pa teh priporočil še niso natančno proučile. Zato ne preseneča dejstvo, da so le tri velike banke v letnem poročilu za leto 2015 predstavile vsaj trenutni status projekta MSRP 9 v njihovi banki, ostale pa so le omenile, da je bil sprejet nov standard, z obvezno uporabo za obdobja, ki se začnejo 1. januarja 2018 ali kasneje. Slovenske banke torej z ostalimi udeleženci na trgu še niso pričele komunicirati v povezavi z MSRP 9.

Pred dejanskim preходом na MSRP 9 v letu 2018 je priporočljiv t.i. vzporedni tek – skladno z zahtevami MRS 39 in MSRP 9. Ena tretjina bank načrtuje vzporedni tek v drugi polovici leta 2017, 22,2 % v zadnjem četrtletju 2017, ena banka vzporednega teka predvidoma ne bo izvedla, ostale (33,3 %) pa te odločitve še niso sprejele. Ob tem se pojavljajo različne interpretacije, kaj vzporedni tek sploh je. Večina bank (83 %) ga razume kot vzporedno izračunavanje učinkov po MSRP 9, vendar brez dejanskega knjiženja in dvojnega delovanja aplikacij. Le ena banka razmišlja o možnosti knjiženja izračunanih učinkov na testni bazi z realnimi podatki, vendar dokončne odločitve še niso sprejeli. Nobena izmed sodelujočih bank pa ne razmišlja, da bi vzpostavila vzporedno produkcijsko delovanje vseh sistemov, tako za izračunavanje oziroma merjenje, kot tudi za knjiženje po MRS 39 in MSRP 9.

MSRP 9 v nekaterih segmentih dopušča precej možnosti za različne interpretacije zahtev, zato me je zanimalo, katere organizacije oziroma institucije bodo imele po mnenju bank najpomembnejši vpliv na te interpretacije (Slika 11). Ni presenetljivo, da banke največji vpliv pričakujejo s strani nadzornikov, podrejene banke pa s opozorile tudi na pomemben vpliv matičnih bank.

Slika 11: Vpliv posameznih organizacij oziroma institucij na interpretacije zahtev MSRP 9

Na podlagi analize prejetih vprašalnikov lahko zaključim, da so slovenske banke šele v začetni fazi implementacije zahtev MSRP 9, ali pa s projektom sploh še niso pričele. Zato menim, da morajo v naslednjih mesecih temu posvetiti zadostno pozornost, ne glede na to, da standard stopi v veljavo šele v letu 2018. Gre namreč za kompleksna nova pravila, ki bodo v prvi fazi zahtevala razjasnitve konceptov in interpretacij ter sprejetje odločitev o načinu implementacije, nato pa bo te odločitve potrebno integrirati tudi v sistem, kar bo prav tako zahtevalo veliko časa in napora, pa tudi stroškov.

4.2 Potrebne tehnološke spremembe in spremembe procesov kot posledica implementacije MSRP 9

Priporočila za uspešno in učinkovito uvedbo MSRP 9 v poslovne procese bank navaja Golubić (2013, str. 72-77), ki jih strne v pet ključnih korakov:

- **Prvi korak:** analiziranje (teoretičnih) razlik med obstoječim MRS 39 in MSRP 9 ter poglobljena analiza zahtevanih sprememb na konkretnem portfelju banke. O spremenjenih zahtevah se morajo izobraziti tudi ostali organizacijski deli banke, kot so sektor za upravljanje s tveganji in poslovni deli, ki bodo spremenjene usmeritve neposredno uporabljali pri svojem delu, pa tudi drugi, na primer sektorji zalednih storitev, sektor za informacijsko tehnologijo, sektor za koordinacijo in ostali. Ta faza vključuje tudi analizo zahtevanih funkcionalnosti informacijskih sistemov in načrtovanje morebitnih sprememb za njihovo prilagoditev, ter preveritev obstoječega obsega informacij.
- **Drugi korak:** priprava računovodskih politik v okvirjih predvidenih sprememb in ocena njihovega vpliva na poslovne rezultate in finančno premoženje bank.
- **Tretji korak:** vključuje aktivnosti, ki se nanašajo na morebitne prilagoditve oziroma spremembe glavne knjige in virnih aplikacij bank, dopolnitve podatkovnih skladišč in drugih baz podatkov, kot so na primer sistemi za zgodnje odkrivanje izgub, spremembe predlog za razkritja in drugo.
- **Četrti korak:** konkretne aktivnosti, ki se nanašajo na glavne cilje uvedbe MSRP 9. Pri tem so mišljene prerazvrstitve finančnih sredstev iz kategorij po MRS 39 na kategorije MSRP 9 ter izračun pričakovanih izgub za finančna sredstva, ki se na datum prehoda na MSRP 9 ne bodo merila po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida. Hkrati morajo banke preučiti vpliv modela pričakovanih izgub in morebitnih pomembnih razlik zaradi prerazvrstitve finančnih sredstev in obveznosti na poslovne politike, strategije trženja, nove poslovne priložnosti, poslovne odnose z dolžniki in drugo.
- **Peti korak:** banke morajo o vplivih implementacije MSRP 9 obvestiti vse zainteresirane ključne udeležence, kot so nadzorni svet, revizijska komisija, zunanji revizorji, centralne banke in drugi vlagatelji ter po potrebi ostalo zainteresirano javnost.

V nadaljevanju predstavljam nekatere izmed potrebnih tehnoloških sprememb in pričakovane spremembe procesov zaradi prehoda na MSRP 9. Ob tem se osredotočam predvsem na obdobje

po samem prehodu in ne na projektno organiziranost. Verjamem namreč, da bodo banke projekt implementacije MSRP 9 uspešno zaključile, vendar ob tem ne smejo pozabiti, da se s 1. januarjem 2018 MSRP 9 ne konča, ampak se takrat vse skupaj šele zares začne. Zato morajo že pred tem dobro razmisliti o organizaciji vseh potrebnih linijskih aktivnosti v prihodnje in jih integrirati v svoje obstoječe procese. Ob tem je po mojem mnenju ključnega pomena, da se jasno določijo **odgovornosti za izvajanje posameznih procesov** – katera organizacijska enota je odgovorna za operativno izvedbo, katere so potrebne kontrolne aktivnosti in na katerem nivoju odločanja se sprejemajo posamezne odločitve. Skozi celotno magistrsko delo namreč omenjam, kako močno se z MSRP 9 povečuje uporaba presoje, tako na področju razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov, kot predvsem na področju oslabitev finančnih sredstev. Če banke ne bodo vzpostavile ustreznih procesov, bo nemogoče zagotoviti izračune, skladne z vsemi zahtevami, predvsem pa bodo imele banke težave z obrazložitvijo učinkov svojim nadzornim svetom, lastnikom, regulatornim nadzornikom, revizorjem računovodskih izkazov in ostalim zainteresiranim deležnikom. Poleg tega pa je prav tako izjemnega pomena ustrezno **dokumentiranje** vseh sprejetih odločitev in opravljenih postopkov, kot so na primer izvedba SPPI testa ali pa vključitev dodatnega makroekonomskega dejavnika v model pričakovanih kreditnih izgub.

Kot pravi Coessens (2015, str. 1-2), velja splošno prepričanje, da je določitev poslovnega modela in pogodbenih lastnosti denarnih tokov preprosta naloga označevanja ustreznih parametrov finančnih instrumentov. Vendar so med pogovori s finančnimi institucijami prišli do zaključka, da to dejansko predstavlja resen operativni izziv z vidika sistemov. Razvrščanje finančnih instrumentov se s tehničnega vidika lahko izvaja na dva načina – bodisi v virnih aplikacijah, v katerih so osnovni transakcijski podatki o pogodbah, ali pa v ločenem, centraliziranem okolju. Na prvi pogled prva rešitev deluje lažje, zato se veliko institucij odloči zanjo. Vendar pa se ob dejanski implementaciji pokažejo težave, kot na primer:

- vpeljava konsistentne, enotne logike med več aplikacijami je izredno težavna,
- naknadne spremembe so drage in zahtevajo veliko časa,
- informacije za starejše pogodbe so še vedno shranjene v sistemih kot sta Microsoft Excel ali Microsoft Access,
- skorajda nemogoče je zagotoviti revizijsko sled, ki vključuje celotno logiko razvrščanja finančnih instrumentov.

Zaradi navedenega Coessens predlaga implementacijo centralne rešitve, nekakšne podatkovne zbirke, v kateri se shranijo vse potrebne transakcijske informacije. V to centralno rešitev naj se integrirajo pravila, ki bodo na osnovi informacij o poslovnem modelu in denarnih tokovih določila ustrezno skupino merjenja za vsak finančni instrument.

Ne glede na to, kje bo informacija o skupini merjenja shranjena, bo potrebno zagotoviti pravilno knjiženje skladno z novimi pravili. Po mojem mnenju na področju vrednostnih papirjev prevelikih težav ne bi smelo biti, saj so kljub spremenjeni logiki razvrščanja načini merjenja

ostali skorajda nespremenjeni, z izjemo skupine kapitalskih instrumentov, merjenih po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos. Tehnično se torej knjiženje ne bo bistveno spremenilo, le razporeditev finančnih instrumentov znotraj posameznih skupin merjenja bo najverjetneje nekoliko drugačna. Seveda bo potrebno prilagoditi tudi kontni plan, vendar to vidim bolj kot izvedbeno aktivnost, ki bo sicer terjala nekaj časa in napora, ne bi pa smela predstavljati prevelikega izziva. Po drugi strani pa se banke trenutno ne soočajo z množičnim merjenjem posojil po pošteni vrednosti, izjema so le določena posojila, za katera se uporabljajo pravila računovodskega obračunavanja varovanj pred tveganji. Tu se torej pričakujejo pomembne spremembe, na kar sta na konferenci o izzivih implementacije MSRP 9 (Infoline, Preparer Panel Session, 2015) opozorili tako Caroy Lynch iz Bank of Ireland, kot Lisa Bomba iz Deutsche Bank. Tudi slovenske banke so v izvedeni raziskavi prilagoditve analitičnih aplikacij novim zahtevam postavile na prvo mesto kot največji izziv, skupaj z vzpostavitvijo metodologije za izračunavanje poštene vrednosti tistih instrumentov, ki so po MRS 39 merjeni po odplačni vrednosti. Jasno je torej, da to področje zahteva precej pozornosti. Pri izračunavanju in knjiženju posojil vidim tri možne rešitve, za katero se bo posamezna banka odločila, pa bo odvisno predvsem od števila analitičnih aplikacij in kompleksnosti celotnega informacijskega sistema:

- integracija metodologije za izračun poštene vrednosti v virne sisteme, ki zagotovijo tudi knjiženje,
- izračunavanje poštene vrednosti v centralnem sistemu, ki nato informacijo o pošteni vrednosti preko vmesnika sporoči virni aplikaciji, ki izvede knjižbe ali
- izračunavanje poštene vrednosti v centralnem sistemu, ki izvede tudi ustrezne knjižbe v glavno knjigo in tako deluje v vlogi pomožne poslovne knjige.

Za zagotovitev ustreznih procesov razvrščanja in merjenja finančnih instrumentov so neizbežne kvalitetno zapisane politike – politike naložbenja, ki bodo zagotovile pravilno določitev poslovnega modela, kot tudi računovodske usmeritve z jasnimi kriteriji, kdaj finančni instrument prestane SPPI test, v katerih primerih mora biti obvezno merjen po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, kateri pa so tisti mejni primeri, ko je potrebna dodatna presoja. Seveda mora biti tudi jasno opredeljeno, kdo to dodatno presojo izvede, na primer poslovni del, centralna podpora služba (angl. *middle office*), sektorji zalednih storitev ali računovodska služba. Priporočljivo je, da se SPPI test v največji možni meri avtomatizira. V celoti to seveda ni možno, lahko pa se na eni strani opredelijo pogodbene klavzule, ki brez dodatnega testa povzročijo merjenje po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida (na primer možnost konverzije v točno določeno število delnic), na drugi strani pa posojila iz standardne ponudbe, za katera lahko brez dodatne presoje določimo, da so skladna z osnovnim posojilnim dogovorom (na primer običajna potrošniška posojila). Za vse ostale pa avtomatizacija ni možna in bo potrebna individualna presoja. Ob tem naj še omenim, da je izredno pomembno sodelovanje računovodske službe že v fazi razvoja novih produktov, saj je potrebno preprečiti situacije, da bi banka šele ob začetku trženja novega produkta ugotovila, da je le-tega potrebno meriti po pošteni vrednosti

skozi izkaz poslovnega izida in da to povzroča nepričakovano volatilnost izkaza poslovnega izida.

V fazi implementacije MSRP 9 bodo banke na podlagi izvedenih postopkov prišle do določenih zaključkov, ki pa jih bo tudi po prehodu na nov standard potrebno redno preverjati. Banka na primer odobrava posojila s 6-mesečnim EURIBOR-jem, z mesečnim obdobjem ponovne določitve obrestne mere. Tekom implementacije bo na podlagi zgodovinskih podatkov in trenutnih napovedi za prihodnja obdobja morda zaključila, da sta 6-mesečni in 1-mesečni EURIBOR močno korelirana in da takšna modifikacija časovne vrednosti denarja ne pomeni pomembno spremenjenih denarnih tokov, torej je instrument ob izpolnitvi kriterija poslovnega modela še vedno lahko merjen po odplačni vrednosti. Ni dovolj, da se ta presoja izvede le ob prehodu na MSRP 9, temveč je treba redno preverjati, ali uporabljene predpostavke še vedno držijo. Tudi te aktivnosti morajo biti ustrezno opredeljene v bančnih politikah.

V povezavi z modelom pričakovanih kreditnih izgub je na londonski konferenci svoje videnje predstavila Carol Lynch iz Bank of Ireland (Lynch, 2015). Za uspešen operativni model oblikovanja oslabitev je po njenem mnenju potrebna medsebojna uskladitev šestih ključnih gradnikov, ki jih na kratko predstavljam v nadaljevanju.

Organizacijska strategija opisuje pristop in načela, potrebna za oblikovanje operativnega modela in določitev medsebojnega sodelovanja posameznih funkcij z namenom doseči skupne cilje. MSRP 9 je priložnost za implementacijo in razvoj vitkejšega procesa, s povečano učinkovitostjo in nižjimi stroški. Ob tem je potrebno zagotoviti zadosten obseg kontrol v celotni organizaciji.

Ljudje so naslednji gradnik uspešnega operativnega modela oslabitev, kar vključuje načine/linije poročanja, zahtevana znanja za izvedbo aktivnosti ter določitev vlog in odgovornosti za vsako aktivnost – v poslovnem delu, računovodstvu in službi upravljanja s tveganji. Ob tem je potrebno ne le medsebojno sodelovanje vseh navedenih organizacijskih delov, temveč tudi razumevanje njihove medsebojne povezanosti. Ne glede na to, da so kreditne izgube po mnenju mnogih zadeva, s katero naj se ukvarja služba upravljanja s tveganji, zaposleni v poslovnih delih pri tem ne smejo biti zanemarjeni, saj se morajo zavedati vpliva MSRP 9 na poslovni izid, ki ga ustvarjajo s svojim delovanjem. V nekaterih bankah bo morda primerno spremeniti tudi organizacijsko strukturo.

Procesi določajo, kako so posamezni izvedbeni koraki povezani s funkcijami oziroma organizacijskimi enotami, ki te korake izvajajo, ter katere politike in navodila je pri tem potrebno upoštevati. Razmisliti je treba o celotnem procesu, od začetka do konca in ta proces na osnovi izkušenj in upoštevanja najboljših praks neprestano izboljševati. Procesi morajo biti natančno popisani, izvedba posameznih korakov dokumentirana in ustrezno arhivirana. Z implementacijo modela pričakovanih kreditnih izgub se bo spremenila časovnica zaključnih knjiženj, saj bo potrebno izvesti dodatne kompleksne izračune, jih pregledati in odobriti, nato pa seveda te

učinke tudi knjižiti, vse znotraj obdobja, razpoložljivega za zaključevanje poslovnih knjig posameznega meseca. Posledično bo morda katere izmed predhodnih korakov potrebno ustrezno skrajšati, saj ima večina bank omejen čas, v katerem je treba vse aktivnosti zaključiti – bodisi zaradi poročanja nadrejenim bankam, ali pa zaradi poročanja nadzornikom.

Tehnologija in podatki morajo zagotoviti aplikacije, potrebne za izvedbo procesov, zagotovitev skladnosti, notranje kontroliranje in pripravo poročil. Ob tem je treba pozornost posvetiti čim večji stopnji avtomatizacije, razmisliti o ustreznem računalniškem okolju, ki bo v prihodnje omogočalo tudi dodaten razvoj in možnosti za rast ter katere so najbolj primerne aplikacije za posamezne procese. Poudarjen je tudi pomen ustreznega lastništva podatkov, saj le pravilni vhodni podatki lahko zagotovijo izhode/izračune, ki jim je moč zaupati. Vpliv MSRP 9 se bo čutil predvsem pri razvoju naprednih sistemov, ki bodo omogočali razvrščanje finančnih sredstev v ustrezno skupino glede na spremembo kreditnega tveganja od začetnega pripoznanja, zagotavljanje potrebnih zgodovinskih podatkov (na primer zgodovinske stopnje izgube) ter izračun pričakovanih kreditnih izgub. Zaradi velike količine podatkov, ki jih bo potrebno analizirati, mora biti zmogljivost sistemov zadostna, da bo omogočila optimalne procese. Pomembna funkcionalnost novih sistemov mora biti možnost raznih analiz, kot je na primer analiza občutljivost pričakovanih kreditnih izgub na spremembo posameznih vhodnih podatkov.

Pomemben gradnik uspešnega operativnega modela je tudi **poročanje**. Zadostiti mora poročevalskim zahtevam, kot so priprava računovodskih izkazov, poročanje poslovodstvu in izračunavanje ključnih kazalnikov uspešnosti, pri čemer je ključna transparentnost rezultatov. Kot poudarja Carol Lynch, je ne glede na zapletenost MSRP 9 in s tem povezanih modelov, na koncu treba zagotoviti preprostost in razumljivost – če poslovodstvo predstavljenih informacij ne bo razumelo, jih tudi ne bo potrdilo. Prav tako ne-transparentno predstavljene informacije s premalo ali z neustreznimi razkritji ne bodo koristile uporabnikom računovodskih izkazov. Poleg transparentnosti morajo biti informacije tudi pravočasne in dovolj natančne za sprejemanje poslovnih odločitev, skladne z računovodskimi in regulatornimi pravili ter prilagojene potrebam uporabnikov.

Zadnji gradnik, brez katerega ni uspešnega operativnega modela oslabitev, je **nadzor oziroma kontrole**. Na tej točki je treba identificirati natančno določene kontrolne aktivnosti in odbore, vzpostavljene z namenom preprečitve procesnih, finančnih ali operativnih napak med izvajanjem procesa. Pri tem je ključno:

- implementacija nadzora oziroma kontrol skozi celoten proces od začetka do konca, predvsem s poudarkom na področjih poslovanja, tveganj in računovodstva, ki vplivajo na zunanje poročanje in razkritja,
- čim večja integracija kontrol v sisteme,
- odgovorni za sprejemanje odločitev morajo imeti jasen vpogled v vsakokratni status procesa in
- določitev lastništva in odgovornosti za pravilno regulatorno in finančno poročanje.

Tako kot pri implementaciji zahtev za razvrščanje in merjenje, bodo tudi pri implementaciji pričakovanih kreditnih izgub banke sprejele določene odločitve/zaključke, ki jih bo treba redno preverjati tudi po izteku projektnega dela – banka se bo na primer opredelila, da 12-mesečno tveganje neplačila predstavlja primeren približek vseživljenjskemu tveganju neplačila za potrebe presoje pomembnega povečanja kreditnega tveganja. Takšno predpostavko je potrebno redno preverjati in ne kar predpostaviti, da še vedno velja. Po mojem mnenju najpomembnejša pa je **validacija modelov**. Banke bodo tekom projekta razvile modele izračunavanja pričakovanih kreditnih izgub po svojih najboljših močeh, zagotovo pa bo te modele po dejanskem prehodu na MSRP 9 moč še izboljšati – na podlagi pridobljenih izkušenj, testiranj za nazaj, opravljenih prvih revizij računovodskih izkazov po novih pravilih in izmenjave najboljših praks med bankami. Tako kot za vse ostale procese, morajo tudi za spremembe modelov obstajati jasna pravila – kdo je odgovoren za razvoj, kdo za testiranje in kateri je tisti organ, ki model na koncu potrdi. Glede na pomembnost, bo v večini bank to najverjetneje najvišje poslovodstvo.

Deloitte (2015, str. 16) navaja nekatere izmed revizijskih izzivov, ki so bankam prav tako lahko v pomoč, kot neke vrste opomnik, na kaj morajo biti pri implementaciji MSRP 9 in vzpostavitvi ustreznih procesov pozorne. Zaradi vključitve pričakovanih kreditnih izgub v računovodske izkaze bodo revizorji primorani razviti nove metode revidiranja, ki jih bodo izvajali člani revizijskih skupin s primernimi izkušnjami. Revidiranje ocen, temelječih na gospodarskih napovedih, sicer ni novo, vendar MSRP 9 to področje močno širi. Zato bo ključni del revizije ocena robustnosti presoj, uporabljenih pri oceni pričakovanih kreditnih izgub, vključno s spremljajočimi postopki nadzora in kontrole. Merjenje pričakovanih kreditnih izgub bo moralo upoštevati zgodovinske in trenutne informacije ter pričakovanja o prihodnosti. Zato bodo revizorji zagotovo preverili tudi politike, procese in kontrole, ki zagotavljajo, da je banka uporabila vse razumne in dokazljive informacije. Revizorji bodo igrali eno izmed ključnih vlog pri učinkoviti implementaciji MSRP 9, k čemer lahko v veliki meri pripomorejo s konsistentnim revizijskim pristopom v različnih državah. Seveda pa bodo za banke vendarle ključne zahteve lokalnih regulatorjev, ki se bodo najverjetneje nekoliko razlikovale od države do države. Upati je, da te razlike ne bodo prevelike in bodo bankam omogočale enotno implementacijo zahtev tudi v primeru večjih mednarodnih bančnih skupin.

5 PREVERITEV OBSTOJEČE ZAKONODAJE V LUČI SPREMEMB, KI JIH PRINAŠA MSRP 9

MSRP 9 je računovodski standard, ki pa bo imel precej več kot zgolj računovodski vpliv. Zato je smiselno preveriti, ali so morebiti vzporedno z implementacijo novega standarda potrebne tudi spremembe obstoječe zakonodaje v Sloveniji. Računovodstvo je tesno povezano predvsem z davki, saj so računovodske evidence osnova za pripravo davčnih obračunov. Zato v nadaljevanju proučujem obračunavanje davka od dohodkov pravnih oseb, preverila pa bom tudi ustreznost Zakona o gospodarskih družbah, pri čemer se bom osredotočila na osmo poglavje – poslovne knjige in letno poročilo.

5.1 Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb

V Sloveniji sistem plačevanja davka od dohodkov pravnih oseb ureja Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (v nadaljevanju: ZDDPO-2), v skladu s katerim so predmet obdavčitve dobiček rezidenta in nerezidenta, dosežen z opravljanjem dejavnosti oziroma poslov v poslovni enoti ali preko poslovne enote, ki se nahaja v Sloveniji ter dohodki rezidenta in nerezidenta, za katere je določena obveznost davčnega odtegljaja. Za ugotavljanje dobička se priznajo prihodki in odhodki, ugotovljeni v izkazu poslovnega izida, razen če ZDDPO-2 ne določa drugače.

5.1.1 Razmislek o ustreznosti trenutnega Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb

ZDDPO-2 generalno upošteva le prvi del izkaza vseobsegajočega donosa in za davčne namene učinkov v drugem vseobsegajočem donosu ne priznava. Takšen koncept je lahko ustrezen pri postavkah, ki se v določenih okoliščinah prerazvrstijo v poslovni izid, kot na primer merjenje vrednostnih papirjev, razpoložljivih za prodajo, po pošteni vrednosti. Sledenje splošnemu konceptu ZDDPO-2 pomeni, da takšne postavke ob evidentiranju v drugem vseobsegajočem donosu niso upoštevane kot obdavčljivi prihodki ali davčno priznani odhodki, bodo pa v davčni obračun vključene v obdobju, ko bodo realizirane in prenesene v izkaz poslovnega izida. Takšna obravnava torej povzroči le začasne razlike, zaradi katerih je potrebno oblikovati odložene davke.

V primeru postavk, ki ne bodo prerazvrščene v poslovni izid, pa takšna obravnava ni več ustrezna, saj povzroči, da določeni pozitivni učinki ne bodo nikoli obdavčljivi, negativni pa ne bodo znižali davčne osnove. To se je pokazalo kot neustrezno ob spremembi MRS 19 – Zaslužki zaposlenec, ki je stopila v veljavo v letu 2013. V skladu s to spremembo se namreč aktuarski dobički ali izgube iz naslova sprememb aktuarskih predpostavk in izkustvene prilagoditve pripoznajo v drugem vseobsegajočem donosu. Ti učinki niso nikoli prerazvrščeni v izkaz poslovnega izida, lahko pa se prerazvrstijo znotraj posameznih sestavin kapitala. ZDDPO-2 se je temu prilagodil v letu 2015 (Ur. list RS, št. 82/15 z dne 3. november 2015) z dodanim 15.a členom. Le-ta določa, da se pri ugotavljanju davčne osnove zneski ponovnih meritev čistih obveznosti za pozaposliltvene zasluge zaposlenih, ki sodijo pod programe z določenimi zasluzki in ki se ne pripoznajo v izkazu poslovnega izida, temveč v izkazu drugega vseobsegajočega donosa, vključijo v davčno osnovo ob smiselni uporabi pogojev, ki sicer veljajo za rezervacije. Podobno rešitev bo v ZDDPO-2 potrebno uvesti tudi za kapitalske instrumente, za katere bodo družbe izkoristile možnost merjenja skozi drugi vseobsegajoči donos. Tudi ti učinki ne bodo nikoli prerazvrščeni v izkaz poslovnega izida, zato bo zakonodaja morala opredeliti, v katerem obdobju bodo posamezni učinki vključeni v davčni obračun. Najverjetneje je najbolj smiselna rešitev, da se to izvede v obdobju odprave pripoznanja, torej takrat, ko družba realizira ekonomski dobiček ali izgubo (ne glede na to, da ni pripoznana v izkazu poslovnega izida). Podobna dilema velja tudi za finančne obveznosti, pripoznane po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida, za katere se sprememba poštene vrednosti, ki je posledica spremembe lastnega kreditnega tveganja, pripozna v drugem vseobsegajočem donosu.

Trenutni ZDDPO-2 v 22. členu določa davčno obravnavo prevrednotenja finančnih naložb:

- Pri ugotavljanju davčne osnove se odhodki zaradi prevrednotenja kot posledica oslabitve kratkoročnih in dolgoročnih finančnih naložb oziroma finančnih instrumentov ne priznajo.
- Odprava oslabitve iz prejšnje točke se upošteva na način, da se prihodki iz odprave oslabitve, ki ni bila priznana kot odhodek, izvzemajo iz davčne osnove.
- Ne glede na prvo točko se odhodki zaradi prevrednotenja finančnih naložb oziroma finančnih instrumentov, izmerjenih po pošteni vrednosti prek poslovnega izida priznajo kot odhodek v obračunanih zneskih.
- Odhodki zaradi prevrednotenja kot posledica oslabitve, ki se po prvi točki ne priznajo in ki niso bili odpravljeni na način iz druge točke, se priznajo ob odtujitvi, zamenjavi ali drugačni poravnavi oziroma odpravi finančne naložbe oziroma finančnega instrumenta.
- Ne glede na določbe prve točke, se odhodki iz prevrednotenja zaradi oslabitve posojil, vrednotenjih po metodi odplačne vrednosti, pri banki priznajo kot odhodek, vendar največ do višine, ki jo določa zakon, ki ureja bančništvo.

Ob prehodu na MSRP 9 bo potrebno o celotnem 22. členu ZDDPO-2 ponovno razmisliti in ga po potrebi spremeniti. Kot minimum bo potrebno dodati vsaj določbe glede obdavčitve kapitalskih instrumentov, merjenih skozi drugi vseobsegajoči donosa, smiselno pa je razmisliti tudi o ostalih skupinah finančnih sredstev, saj se koncept MSRP 9 precej razlikuje od MRS 39. V nadaljevanju podajam svoje razmišljanje glede prevrednotenja finančnih naložb, pri čemer se osredotočam na banke, ki se srečujejo z najbolj obsežnimi portfelji finančnih instrumentov.

Finančna sredstva, merjena po odplačni vrednosti

V skladu z MRS 39 so po odplačni vrednosti merjeni finančni instrumenti v skupini posojil in terjatev ter v skupini v posesti do zapadlosti, oslabitve pa so davčno priznane le pri posojilih. Po novem bodo po odplačni vrednosti izkazana finančna sredstva znotraj poslovnega modela, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov, hkrati pa ti denarni tokovi predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti. Standard torej ne ločuje med posojili in ostalimi dolžniškimi instrumenti, temveč se osredotoča le na poslovni model in lastnosti pogodbenih denarnih tokov. Zakonodajalec se bo moral odločiti, ali bodo oslabitve vseh teh finančnih sredstev pri bankah davčno priznan odhodek, ali pa bo ta določba tudi v prihodnje omejena zgolj na posojila. Najbrž bi bilo smiselno, da za celotno skupino finančnih instrumentov veljajo enaka pravila. Za vsa ta sredstva namreč velja enak poslovni model, poleg tega so pogodbeni denarni tokovi skladni z osnovnim posojilnim dogovorom in kot taki zadovoljijo kriterije za merjenje po odplačni vrednosti. Drugo vprašanje, ki se ob tem poraja pa je, ali davčno priznati vse oslabitve. Po MRS 39 se v izkazu poslovnega izida pripoznajo izgube, do katerih je že prišlo in ker je kreditiranje osnovna dejavnost bank, je razumljivo, da so ti odhodki davčno priznani že ob oblikovanju in ne šele ob odpravi pripoznanja finančnega sredstva. Po novem pa se bodo pripoznale pričakovane kreditne izgube, torej bo vsaj minimalen odhodek izkazan že ob začetnem pripoznanju. Ob tem se lahko pojavijo razmišljanja, da te izgube, vsaj v skupini 1, še niso „prave“ in torej ne bi smele

biti davčno priznane. Vendar sama menim, da bi ločevanje davčne obravnave glede na skupino, v kateri se nahaja posamezno finančno sredstvo, povzročilo precejšnje operativne težave in je bolj smiselno, da se vse oblikovane oslabitve obravnavajo enotno.

Finančna sredstva, merjena po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos

Kot že omenjeno, se bodo skozi drugi vseobsegajoči donos merili določeni kapitalski instrumenti, za katere se bo banka tako odločila ob začetnem pripoznanju. Ker učinki merjenja ne bodo nikoli prerazvrščeni v izkaz poslovnega izida, je najbolj smiselno, da se v davčni obračun vključijo ob odpravi pripoznanja. Nekoliko bolj kompleksna pa je situacija v primeru dolžniških finančnih sredstev, razvrščenih v to skupino. To so sredstva znotraj poslovnega modela, katerega namen je zbiranje pogodbenih denarnih pokov in prodaja, denarni tokovi pa predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti. Za izračunavanje višine oslabitev za ta finančna sredstva veljajo povsem enaka pravila, kot za sredstva merjena po odplačni vrednosti, knjigovodsko evidentiranje pa je drugačno. V tej skupini se oslabitve pripoznajo v izkazu poslovnega izida, protipostavka pa je povečanje drugega vseobsegajočega donosa. Oblikovanje pričakovanih kreditnih izgub torej ne spremeni knjigovodske vrednosti sredstva v izkazu finančnega položaja (sredstvo je izkazano po pošteni vrednosti), prav tako pa ne vpliva na skupno višino kapitala. Le-ta se sicer zmanjša zaradi odhodka iz naslova oslabitve, vendar se v istem znesku poveča tudi presežek iz prevrednotenja. Zato bi bilo morda na prvi pogled smiselno, da te oslabitve niso davčno priznane, saj ne vplivajo na skupno višino kapitala. Vendar pa podroben razmislek pokaže, da temu ni tako. Lastnosti pogodbenih denarnih tokov sredstev v tej skupini so namreč enake kot pri sredstvih, merjenih po odplačni vrednosti, torej so skladni z osnovnim posojilnim dogovorom. Menim, da ne bi bilo upravičeno, da bi se te oslabitve obravnavale drugače le zato, ker za sredstva velja drug poslovni model. Takšna obravnava bi bila kritična predvsem pri finančnih sredstvih, za katera se obračunavajo vseživljenjske kreditne izgube, saj pri njih kreditno tveganje prevladujoče vpliva na pošteno vrednost. Zato je po mojem mnenju smiselno, da se tudi te oslabitve pri bankah vključijo v davčni obračun v letu oblikovanja, ostali učinki, pripoznani v drugem vseobsegajočem donosu (na primer sprememba poštene vrednosti zaradi spremembe tržnih obrestnih mer), pa v letu realizacije, ko se prenesejo v izkaz poslovnega izida. Drugačna obravnava bi bila lahko problematična tudi ob samem prehodu na MSRP 9, če bodo banke takrat imele identificirane portfelje problematičnih posojil, ki jih bodo morda prodale. Kot že ugotovljeno, bodo v tem primeru takšna posojila morale meriti po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos in če oslabitve v tej skupini merjenja ne bodo davčno priznane, bi to bankam ob prehodu lahko pomembno povečalo davčno osnovo in negativno vplivalo na njihovo kapitalsko ustreznost.

Finančna sredstva, merjena po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida

Učinki merjenja finančnih instrumentov po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida se v skladu z ZDDPO-2 v celoti vključujejo v davčni obračun v letu oblikovanja. Po MRS 39 so v tej skupini zgolj finančni instrumenti, namenjeni trgovanju in tisti, za katere se je ob izpolnjevanju

določenih pogojev tako odločila banka ob njihovem začetnem pripoznanju. Po novem pa to postaja rezidualna skupina, v katero bodo razvrščeni vsi instrumenti, ki ne izpolnjujejo pogojev za ostale načine merjenja. Po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida se bodo merila tudi tista finančna sredstva, ki so sicer vključena v poslovni model, katerega namen je zbiranje pogodbenih denarnih tokov ali pa v model s ciljem zbiranja pogodbenih denarnih tokov in prodaje, vendar pa pogodbeni denarni tokovi ne predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti. Zakonodajalec se bo moral odločiti, ali tudi za ta finančna sredstva vse učinke merjenja upoštevati v davčnem obračunu v letu oblikovanja, ne glede na to, da bodo ta sredstva v portfeljih bank morda še vrsto let. Sama menim, da mora biti davčna zakonodaja relativno preprosta za implementacijo in v čim večji meri slediti računovodskim pravilom, zato predlagam, da se obdrži obstoječi koncept in se učinki merjenja finančnih sredstev po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida vključijo v davčni obračun v višini obračunanih zneskov. Poleg tega za morebitna posojila v tej skupini velja enaka utemeljitev kot pri tistih, merjenih skozi drugi vseobsegajoči donos, namreč da v primeru povečanega kreditnega tveganja le-to predstavlja bistven vpliv na višino poštene vrednosti.

Glede na podana razmišljanja torej menim, da je najbolj smiselno prilagoditi ZDDPO-2 na način, da so pri bankah učinki merjenja po pošteni vrednosti in učinki oslabitev vključeni v davčni obračun v obdobju, ko so pripoznani v izkazu poslovnega izida, ne glede na siceršnji poslovni model in pogodbene lastnosti denarnih tokov. Izjema so le kapitalski instrumenti, merjeni skozi drugi vseobsegajoči donos, pri katerih učinki nikoli niso preneseni v izkaz poslovnega izida. Ti učinki naj bodo v davčni obračun vključeni v obdobju realizacije. Podobno rešitev je v svojo davčno zakonodajo v letu 2015 vpeljala Velika Britanija. Seveda obstajajo argumenti tudi za drugačno obravnavo, kot je na primer neupoštevanje oslabitev v skupini 1 ali pa razlikovanje med oslabitvami posojil in oslabitvami drugih dolžniških finančnih sredstev, na primer obveznic. Vendar kot že rečeno, bi vpeljava takšnih izjem povzročila težave pri razumevanju, implementaciji in nenazadnje tudi pri davčnih inšpekcijah bank. Ne glede na to, kakšna bo odločitev zakonodajalca, pa mora biti le-ta sprejeta čim prej, da bodo banke lahko ustrezno ocenile davčni vpliv prehoda na MSRP 9 na višino kapitala in nenazadnje, da bodo tekom projekta pri spremembah aplikativne podpore ustrezno razvile tudi evidentiranje odloženih davkov.

Prehod na MSRP 9

Prehodu na nov standard je v ZDDPO-2 namenjen le 14. člen, ki pravi, da se pri ugotavljanju davčne osnove oziroma pripoznavanju prihodkov in odhodkov zavezanca zneski, ki predstavljajo razlike zaradi sprememb računovodskih usmeritev, pri obdavčljivih prihodkih in davčno priznanih odhodkih, za katere se preračunajo preneseni čisti poslovni izid ali druge sestavine kapitala, v obdobju spremembe računovodske usmeritve vključijo v davčno osnovo, in sicer tako, da povečujejo oziroma zmanjšujejo davčno osnovo. Ne glede na to, da gre za relativno kratko pojasnilo menim, da je jasno in ob uvedbi MSRP 9 ne potrebuje dodatnih obrazložitev (seveda pod pogojem, da bodo pravočasno razrešene predhodno navedene dileme). V

nadaljevanju prikazujem učinke, ki jih bo potrebno kot posledico prehoda na MSRP 9 vključiti v davčni obračun za leto 2018. Ob tem predpostavljam, da bodo učinki merjenja finančnih instrumentov po pošteni vrednosti, ki bodo pripoznani v izkazu poslovnega izida za davčne namene priznani v letu oblikovanja, učinki pripoznani v drugem vseobsegajočem donosu pa v letu odprave pripoznanja. Učinkov sprememb v višini oslabitev v tej fazi ne upoštevam, saj obstaja še preveč nejasnosti glede njihove davčne obravnave.

Prerazvrstitev med odplačno vrednostjo in merjenjem po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos: sprememba knjigovodske vrednosti bo pripoznana v drugem vseobsegajočem donosu, ki se ne vključuje v davčni obračun, torej takšna prerazvrstitev ne bo imela davčnega učinka ob prehodu. Treba pa bo ustrezno prilagoditi višino odloženih davkov.

Prerazvrstitev med odplačno vrednostjo in merjenjem po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida: sprememba knjigovodske vrednosti bo pripoznana v prenesenem čistem poslovnem izidu. Ker je merjenje po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida obdavčljiv prihodek oziroma davčno priznan odhodek in predvidevam, da bo tako tudi po prehodu na MSRP 9, bo potrebno znesek, pripoznan v kapitalu, vključiti v davčni obračun. Odloženih davkov v tem primeru ne bo, saj ne bo začasnih razlik.

Prerazvrstitev med merjenjem po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos in merjenjem po pošteni vrednosti skozi izkaz poslovnega izida: ne glede na to, da se knjigovodska vrednost finančnega sredstva ne bo spremenila (ostane merjeno po pošteni vrednosti), bo imela prerazvrstitev ob prehodu na MSRP 9 davčni učinek. Izvesti bo namreč treba ustrezno preknjižbo med učinkom, pripoznanim v drugem vseobsegajočem donosu (se ne vključuje v davčni obračun) in prenesenim čistim poslovnim izidom (vključeno v davčni obračun). Ustrezno bo potrebno prilagoditi tudi višino odloženih davkov.

Za določene pripravljavce računovodskih izkazov, tudi za banke, je s 1. januarjem 2006 postala obvezna uporaba Mednarodnih standardov računovodskega poročanja. Ob tem se je zaradi visokih učinkov ob prehodu, predvsem v povezavi z oslabitvami in rezervacijami, prilagodil tudi ZDDPO-2. Davčnim zavezancem je bilo omogočeno, da učinke vključijo v davčno osnovo v treh davčnih obdobjih, in sicer v prvem letu najmanj eno tretjino. Ob prehodu na MSRP 9 sicer ne gre za spremenjen način sestavljanja računovodskih izkazov oziroma za drug računovodski okvir, kljub temu pa nekateri pričakujejo materialne učinke, tokrat znižanje davčne osnove zaradi višjih oslabitev in rezervacij. Zato je smiselno, da zakonodajalec tudi v tem primeru razmisli o morebitnem prehodnem obdobju. Najverjetneje pa bo dokončna odločitev odvisna od predvidenih učinkov, ki pa jih banke še kar nekaj časa ne bodo sposobne zanesljivo oceniti. Vendarle pa nedorečenost davčne obravnave prehoda na MSRP 9 ni le slovenska posebnost, saj je v Deloittovi raziskavi (2015, str. 34) kar 86 % sodelujočih odvrnilo, da jim je še ni poznano, kako bodo njihove davčne uprave obravnavale spremembe, evidentirane ob prehodu.

5.1.2 Primer angleške ureditve davčne zakonodaje ob prehodu na MSRP 9

Davčno obravnavo učinkov ob prehodu na MSRP 9 so že uredili v Veliki Britaniji s spremembo zakonodaje v letu 2015. Kot pojasnjuje britanska finančna uprava (HMRC, 2015), zakon, ki ureja obdavčitev pravnih oseb (angl. *Corporation Tax Act 2009*), določa splošna pravila ob spremembi računovodskih usmeritev. Razlike, ki ob tem nastanejo, se v davčni obračun ne vključijo v celoti v letu spremembe, temveč se razmejijo skozi obdobje desetih let, razen za sredstva z zapadlostjo v tekočem letu. Za njih se razlika upošteva v davčnem obračunu obdobja, v katerem se spremeni računovodska usmeritev in se ne razmejuje. S spremembo v letu 2015 pa je bila uvedena izjema k temu splošnemu pravilu in sicer za razlike, ki bodo nastale zaradi spremenjenih kreditnih izgub, izračunanih skladno z MSRP 9. Te razlike bodo vse razmejene skozi obdobje desetih let, ne glede na datum zapadlosti dolga. HMRC se je za takšno izjemo odločila zaradi pričakovanega pomembnega povečanja obsega kreditnih izgub (predvsem v bančnem sektorju), ki bodo za družbe predstavljale znižanje davčne osnove. V kolikor bi del teh dodatnih izgub banke lahko v celoti vključile že v davčni obračun v letu prehoda, bi to lahko pomenilo visok izpad prilivov v državni proračun. Zato so se odločili za navedeno spremembo zakonodaje in ocenjujejo, da bo posledično za leto 2018 davčni priliv kar za 240 milijonov britanskih funtov višji, kot bi bil sicer (HMRC, 2015). Pričakujejo, da se bo sprememba dotaknila približno 15.000 gospodarskih družb, ki pa s samo implementacijo davčnih sprememb ne bodo imele pomembnih stroškov, saj gre za enostavno razmejevanje skozi deset let. Bo pa sprememba odložila uveljavljanje davčno priznanih odhodkov na kasnejše obdobje, kar bo vplivalo na njihov denarni tok.

Ilustrativna primera izračuna davčnih učinkov ob prehodu na MSRP 9 je na londonski konferenci o izzivih implementacije MSRP 9 decembra 2015 predstavil Rob Harvey iz HMRC (Harvey, 2015).

Davčni vpliv prerazvrstitve finančnih instrumentov v skladu z angleško davčno ureditvijo:

V skladu z MRS 39 je bilo posojilo merjeno po odplačni vrednosti in njegova knjigovodska vrednost na dan 31. decembra 2017 je znašala 11,3 milijonov d.e. Skladno z MSRP 9 se posojilo meri po pošteni vrednosti, ki 1. januarja 2018 znaša 9,7 milijonov d.e. Razlika 1,6 milijonov d.e. se vključi v davčni obračun za leto 2018, če posojilo v tem letu zapade v plačilo, sicer pa se v davčni obračun za leto 2018 (in za naslednjih devet let) vključi 160.000 d.e. odhodkov. V tem primeru je razmejevanje neodvisno od tega, kdaj posojilo zapade v plačilo (tudi če je zapadlost v letu 2019, se davčni učinki, nastali ob prehodu, razmejujejo do vključno leta 2027).

Davčni vpliv spremenjene višine kreditnih izgub v skladu z angleško davčno ureditvijo:

Ob prehodu na MSRP 9 ima banka v portfelju posojilo z nominalno vrednostjo 1.000 d.e., za katerega je v skladu z MRS 39 na dan 31. decembra 2017 oblikovala 50 d.e. popravkov vrednosti. Ob prehodu na nov standard se višina potrebnih popravkov vrednosti poveča za 25 d.e. in tako 1. januarja 2018 znaša 75 d.e. Tekom leta 2018 banka v izkazu poslovnega izida pripozna dodatnih 20 d.e. odhodkov iz naslova pričakovanih kreditnih izgub. Ne glede na

zapadlost posojila (tudi če je v letu 2018) banka v davčni obračun za leto 2018 vključi le eno desetino razlike, ugotovljene ob prehodu. V tem letu torej kot davčno priznane odhodke upošteva znesek 22,5.

Iz predstavljenega je razvidno, da je HMRC vpeljala relativno preprosto davčno zakonodajo v povezavi s prehodom na MSRP 9, ki jo je enostavno implementirati in tudi spremljati. Razmejevanje učinkov skozi deset let je sicer po mojem mnenju nekoliko predolgo obdobje, vsekakor pa gre za pragmatično rešitev. Upati je, da bo svojo, prav tako pragmatično rešitev, v čim krajšem času predstavila tudi Finančna uprava Republike Slovenije.

5.2 Zakon o gospodarskih družbah

Naj se ob koncu dotaknem še vpliva MSRP 9 na Zakon o gospodarskih družbah (Ur. l. RS št. 55/2015, v nadaljevanju ZGD-1). ZGD-1 določa splošna pravila vrednotenja postavk v računovodskih izkazih in je večinoma dovolj splošen, da spremembe zakona niso potrebne ob vsaki spremembi bodisi Slovenskih računovodskih standardov ali pa Mednarodnih standardov računovodskega poročanja. Tokratna sprememba pa bo vendarle zahtevala nekaj sprememb. S terminološkega vidika se ZGD-1 le v četrtem odstavku 67. člena sklicuje na finančna sredstva razpoložljiva za prodajo, torej bo potrebno izrazoslovje prilagoditi novim skupinam razvrščanja finančnih sredstev. V nadaljevanju istega odstavka zakon navaja, da se rezerva, nastala zaradi vrednotenja po pošteni vrednosti, prilagaja zaradi sprememb poštene vrednosti in oslabitev ter se odpravi preko poslovnega izida v skladu s Slovenskimi računovodskimi standardi oziroma Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja. Po MSRP 9 navedeno nič več ne velja, saj se v primeru odprave pripoznanja kapitalskih instrumentov, pri katerih se je družba odločila za merjenje po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, učinek merjenja po pošteni vrednosti ne prenese v izkaz poslovnega izida, temveč se lahko prerazporedi le znotraj posameznih sestavin kapitala. Poleg tega tudi sam naziv postavke kapitala „rezerve, nastale zaradi vrednotenja po pošteni vrednosti“ po MSRP 9 ni več ustrezen in bi ga veljalo spremeniti. Pri dolžniških finančnih sredstvih, merjenih po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, namreč znesek v kapitalu ne predstavlja razlike med nabavno in pošteno vrednostjo, kot to velja po MRS 39, temveč je v kapitalu izkazana razlika med odplačno in pošteno vrednostjo, saj se tudi oblikovane pričakovane kreditne izgube pripoznajo v kapitalu.

Spremembe, navedene v prejšnjem odstavku, so pretežno terminološke narave. Poleg tega pa bo moral ZGD-1 konceptualno opredeliti, v katero postavko kapitala se lahko prenesejo zneski, pripoznani v drugem vseobsegajočem donosu, ob odpravi pripoznanja kapitalskega instrumenta, merjenega skozi drugi vseobsegajoči donos. Sama menim, da bi bila najbolj primerna postavka preneseni čisti poslovni izid, pa čeprav gre za učinek tekočega in ne preteklih let. Takšna rešitev bi smiselno sledila obravnavi revalorizacijske rezerve v primeru merjenja opredmetenih osnovnih sredstev po revaloriziranih zneskih, saj ZGD-1 v drugem odstavku 67. člena določa:

„V primeru merjenja opredmetenih osnovnih sredstev po revaloriziranih zneskih se znesek razlike med meritvami na podlagi izvirne vrednosti in merjenjem na podlagi revalorizacije izkaže kot revalorizacijska rezerva v bilanci stanja. Revalorizacijska rezerva se lahko kadarkoli v celoti ali delno preoblikuje v osnovi kapital po določbah tega zakona. Revalorizacijska rezerva se odpravi v **preneseni poslovni izid**, ko je pripoznanje revaloriziranega opredmetenega sredstva odpravljeno. Noben del revalorizacijske rezerve se ne sme razdeliti niti neposredno niti posredno, razen če pomeni dejansko ustvarjen dobiček; to je razlika med doseženimi prihodki od odtujitve sredstva in čisto knjigovodsko vrednostjo.“

S takšno obravnavo bi dosegli, da se pred realizacijo ekonomskega dobička (torej pred dejansko prodajo in s tem realizirano razliko med prodajno in nabavno vrednostjo finančnega sredstva) zneski, pripoznani v drugem vseobsegajočem donosu, ne bi smeli razdeliti, ob odpravi pripoznanja pa bi se prenesli v preneseni poslovni izid in na ta način povečali ali zmanjšali bilančni dobiček, o uporabi katerega odloča skupščina. S tem bi izenačili kapitalske instrumente z dolžniškimi finančnimi sredstvi, pri katerih se ob odpravi pripoznanja znesek iz drugega vseobsegajočega donosa prenese v izkaz poslovnega izida in prav tako postane del bilančnega dobička ali izgube. Gre namreč za identično ekonomsko vsebino, le računovodska obravnava je drugačna.

SKLEP

Projekt priprave novega standarda za računovodenje finančnih instrumentov je bil dolgotrajen, vključeval je veliko vmesnih osnutkov, množične izmenjave mnenj in občasno tudi spremembe nekaterih že predstavljenih in sprejetih konceptov. Morda bi pričakovali, da smo po več kot desetletju priprav dobili popoln standard, pa vendar se ugotavlja, da na nekaterih področjih zahteve niso povsem jasne ali pa so izjemno težke za implementacijo. Ne glede na to pa prevladuje mnenje, da je MSRP 9 korak naprej v primerjavi z MRS 39, saj na ustreznejši način prikazuje finančni položaj in rezultate poslovanja predvsem finančnih institucij.

Ključna kriterija za razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov postajata poslovni model in pogodbene lastnosti denarnih tokov, kar bo predvidoma omogočilo, da bo računovodska obravnava bolj odražala ekonomsko vsebino poslovanja. Banke bodo morale vpeljati postopke za identifikacijo ustreznega poslovnega modela in presojo, ali denarni tokovi predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti. Ker standard v mnogih segmentih ne daje jasnih ločnic, kot je na primer pri presoji, ali modificiran element časovne vrednosti denarja pomembno spreminja pogodbene denarne tokove, bodo morale banke razviti svoje lastne usmeritve in jim konsistentno slediti. Posledično to neizbežno pomeni, da bodo v nekaterih primerih enako ekonomsko vsebino banke obravnavale na različne načine. Pri merjenju vrednostnih papirjev je v skladu z MRS 39 povsem običajno, da se precejšen del portfelja meri po pošteni vrednosti, saj so pretežno razvrščeni kot finančna sredstva, razpoložljiva za prodajo ali pa finančna sredstva, namenjena trgovanju. Precej manj množično pa so po pošteni vrednosti merjena posojila. To se z MSRP 9 spreminja, saj bo merjenje po pošteni vrednosti zahtevano tudi za posojila, če ne bodo znotraj

poslovnega modela, katerega cilj je zbiranje pogodbenih denarnih tokov oziroma če ne bodo prestala SPPI testa. Banke bodo torej morale razviti ustrezne metodologije za merjenje poštene vrednosti posojil, prilagoditi pa bo treba tudi analitične aplikacije. To se je v praksi izkazalo za precejšen izziv.

Največ pozornosti v celotnem MSRP 9 je že od vsega začetka namenjene določbam glede oslabitev. Zaradi očitkov, da so kreditne izgube v skladu z MRS 39 pripoznane prepozno in v prenizki višini, nov standard uvaja koncept pričakovanih kreditnih izgub, s čimer se bo predvidoma res pospešilo pripoznavanje kreditnih izgub, hkrati pa bo tak koncept še povečal potrebno stopnjo presoje. Banke bodo morale oblikovati kriterije, kdaj se kreditno tveganje posameznega finančnega sredstva pomembno poveča, saj to pomeni trenutek, ko se namesto 12-mesečnih pričakovanih kreditnih izgub pričnejo obračunavati vseživljenjske pričakovane kreditne izgube. Napačna določitev kriterijev bi lahko pomenila prepozno pripoznavanje vseživljenjskih kreditnih izgub, s čimer cilji MSRP 9 ne bi bili doseženi. Pri merjenju pričakovanih kreditnih izgub standard zahteva, da banke poleg zgodovinskih podatkov in trenutnih okoliščin upoštevajo tudi predvidevanja o prihodnosti, kar v modele vnaša dodatno kompleksnost. Ob tem je nujno zagotoviti, da bodo makroekonomski dejavniki, uporabljeni v modelih pričakovanih kreditnih izgub, konsistentni z uporabo v drugih delih banke, kot na primer pri načrtovanju poslovnih rezultatov. O kompleksnosti zahtev glede oslabitev priča tudi dejstvo, da je IASB ustanovil ITG skupino, ki bo po predvidevanjih pomembno prispevala k enotnejši implementaciji zahtev, ne glede na to, da ne izdaja uradnih usmeritev. Standard pri implementaciji modela pričakovanih kreditnih izgub sicer omogoča uporabo nekaterih poenostavitvev, katerim pa Baselski odbor za bančni nadzor ni naklonjen in bodo vsaj mednarodno aktivne banki pri njihovi uporabi precej omejene.

Z zahtevo po pripoznavanju pričakovanih kreditnih izgub je MSRP 9 v primerjavi MRS 39 zagotovo bolj konservativen, kar je v interesu predvsem upnikov bank. Vendar se po drugi strani z novimi pravili za razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov povečuje uporaba poštene vrednosti, kar lahko pomeni tudi povečanje vrednosti sredstev in posledično pripoznavanje še nerealiziranih dobičkov. Poraja se torej dvom, ali MSRP 9 primerno upošteva načelo preudarnosti. V procesu oblikovanja novega standarda je sodelovalo veliko število deležnikov, med katerimi so imeli nekateri medsebojno povsem nasprotujoča si stališča – od mnenja, da bi bilo najbolj primerno vse finančne instrumente meriti po pošteni vrednosti, do stališča, da bi bilo najboljše načelo nabave vrednosti. Zaključimo lahko, da je MSRP 9 rezultat doseženega ravnovesja med različnimi interesi, kot so ga bili v danem trenutku sposobni doseči udeleženci v procesu. Zagotovo pa različni koncepti znotraj standarda otežujejo oceno njegovega vpliva na kapital bank. Medtem, ko za oslabitve lahko s precejšnjo gotovostjo pričakujemo njihovo povečanje, pa bo vpliv razširjene uporabe poštene vrednosti odvisen predvsem od razmer na trgu na dan prehoda.

Spričo dejstva, da nov standard vsebuje še večji nivo presoje, kot to velja za MRS 39, se širijo tudi zahteve glede razkritij, predvsem v povezavi s kreditnim tveganjem in pričakovanimi

kreditnimi izgubami. Razkritja morajo uporabnikom omogočiti razumeti vpliv kreditnega tveganja na znesek, čas in negotovost prihodnjih denarnih tokov. Priprava novih razkritij bo zahtevala podrobne podatke, zato morajo banke o njih razmisliti že v začetni fazi projekta in analitične aplikacije prilagoditi na način, ki bo omogočal zagotovitev vseh potrebnih informacij za pripravo razkritij. Pomembna pa niso le razkritja ob prehodu in za vnaprej, temveč tudi komunikacija z javnostjo pred 1. januarjem 2018. Slej ko prej bodo udeleženci na trgu želeli vedeti, kakšen vpliv bo implementacija MSRP 9 imela na kapital bank in banke bodo morale najti ustrezno ravnotežje med zanesljivostjo izračunanih učinkov in potrebo udeležencev na trgu, da te učinke poznajo.

Z analizo, opravljeno med slovenskimi bankami, sem ugotovila, da so večinoma šele v začetni fazi implementacije. Posledično še niso sprejele konkretnih odločitev kot na primer katere izmed dovoljenih poenostavitev bodo uporabile, katere makroekonomske dejavnike nameravajo vključiti v model pričakovanih kreditnih izgub in kdaj/če bodo začele z vzporednim tekom. Torej je razumljivo, da večina tudi še ni izvedla ocene predvidenega učinka iz naslova pričakovanih kreditnih izgub ob prehodu na MSRP 9. Glede na kompleksnost novih zahtev menim, da bodo slovenske banke morale v naslednjih mesecih svoje aktivnosti na področju implementacije MSRP 9 močno pospešiti.

Delo pa ne čaka zgolj bank in ostalih institucij s finančnimi instrumenti, temveč tudi zakonodajalca. Zaradi sprememb, ki jih prinaša MSRP 9, je obstoječi ZDDPO-2 neustrezen, predvsem kar se tiče davčne obravnave kapitalskih instrumentov, merjenih po pošteni vrednosti skozi drugi vseobsegajoči donos, pri katerih učinki merjenja nikoli ne bodo pripoznani v izkazu poslovnega izida. Ker se celotna logika razvrščanja finančnih instrumentov z novim standardom spreminja, je smiselno razmisliti tudi o ostalih določbah, prav tako pa tudi o morebitni posebni obravnavi učinkov, ki bodo nastali ob prehodu na MSRP 9 (na primer razmejevanje na tri leta, kot v primeru prehoda s Slovenskih računovodskih standardov na Mednarodne standarde računovodskega poročanja). Prav tako so v določenih segmentih potrebne dopolnitve ZGD-1.

MSRP 9 sicer še ni potrjen za uporabo v EU, vendar bankam to ne sme biti izgovor za neaktivnost. V nasprotnem primeru se bodo po potrditvi, ki se pričakuje v drugi polovici leta 2016, znašle v precejšnji časovni stiski. Prav tako ne smejo čakati na navodila s strani regulatorjev, ki bodo najverjetneje prejeta še kasneje. Odločati se morajo na podlagi trenutno znanih informacij in po svojih najboljših močeh pripraviti vse za implementacijo zahtev novega standarda. Ob tem je bistveno, da za vsa področja oblikujejo jasne politike, definirajo postopke, vključno s kontrolnimi aktivnostmi in jasno razmejijo odgovornosti. Politikam morajo konsistentno slediti, dokumentirati vse izvedene aktivnosti in jih ustrezno arhivirati, morebitna odstopanja pa podrobno utemeljiti in potrditi s strani ustreznega organa odločanja. Edino na ta način bo omogočena visoko kvalitetna implementacija novega standarda, ki jo banke morajo zagotoviti. Menim namreč, da so ravno banke tiste, ki bodo imele v naslednjih letih največji vpliv na vzpostavitev dobrih praks na področju uporabe MSRP 9, v sodelovanju z njihovimi revizorji in regulatornimi nadzorniki.

LITERATURA IN VIRI

1. Abanka d.d. (2016). Letno poročilo 2015. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.abanka.si/vlagatelji/letna-porocila>
2. Banka Slovenije. (2014). Makroekonomska gibanja in projekcije. Najdeno 31. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?DatotekaId=5887>
3. Banka Slovenije. (2015). *Sklad za reševanje bank*. Najdeno 17.1.2016 na spletnem naslovu <https://www.bsi.si/sklad.asp?MapaId=1758>
4. Banka Slovenije. (2016). Mesečna informacija o poslovanju bank, februar 2016. Najdeno 22. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.bsi.si/iskalniki/porocila.asp?MapaId=1329>
5. Barckow A. (2015). Statement at public hearing on IFRS 9 at Committee on Economic and Monetary Affairs of the European Parliament. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu <https://polcms.secure.europarl.europa.eu/cmsdata/upload/5281b55e-b9f8-4ebd-9870-7ae0e97d5bea/Statement%20Barckow%20EN.pdf>
6. Basel Committee on Banking Supervision. (2015). Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses. Najdeno 12. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.bis.org/bcbs/publ/d350.pdf>
7. BDO. (2014). Need to know, IFRS 9 Financial Instruments – Impairment of Financial Assets. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/Need%20to%20Know/Documents/N TK_IFRS9_print.pdf
8. BDO. (2015). Need to know, IFRS 9 Financial Instruments – Classification and Measurement. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.bdointernational.com/Services/Audit/IFRS/Need%20to%20Know/Documents/N TK_print%20IFRS%209%20ClassMeas.pdf
9. Clifford T. (2015). The 5th Annual Technical Forum: IFRS 9 Implementation. Addressing key interpretation, implementation and transitional challenges impacting Finance and Credit Risk professionals – Contrasting Details of the New Basel Committee GAEL (Guidance on Accounting for Expected Credit Losses) and the Impairment standard. Najdeno 15. decembra 2015 na spletnem naslovu www.infoline.org.uk/IFRS9
10. Coessens M. (2015). Challenges and Pitfalls in IFRS Implementation. Najdeno 15. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://www.wolterskluwerfs.com/onesumx/commentary/challenges-and-pitfalls-in-IFRS-9-implementation.aspx>
11. Deloitte. (2015). Fifth Global IFRS Banking Survey Finding your way. Najdeno 16. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Financial-Services/gx-fsi-fifth-banking-ifrs-survey-full.pdf>
12. Deloitte. (2016). *iGAAP 2016 In depth, Volume B, Financial Instruments – IFRS 9 and related Standards*. London: Wolters Kluwer Ltd
13. Eastman H. (2015). The 5th Annual Technical Forum: IFRS 9 Implementation. Addressing key interpretation, implementation and transitional challenges impacting Finance and Credit

Risk professionals – Examining investor relations and communication considerations in transitioning to IFRS9. Najdeno 15. decembra 2015 na spletnem naslovu www.infoline.org.uk/IFRS9

14. EFRAG. (2015). Endorsment Advice on IFRS 9 Financial Instruments. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu http://www.efrag.org/files/IFRS%209%20endorsement/IFRS_9_Final_endorsement_advice.pdf
15. Enhanced Disclosure Task Force, EDTF. (2012). Enhancing the risk disclosures of banks. Najdeno 16. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.fsb.org/wp-content/uploads/r_121029.pdf?page_moved=1
16. Enhanced Disclosure Task Force, EDTF. (2015a). 2015 Progress Report on Implementation of the EDTF Principles and Recommendations. Najdeno 16. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/2015-Progress-Report-on-Implementation-of-the-EDTF-Principles-and-Recommendations.pdf>
17. Enhanced Disclosure Task Force, EDTF. (2015b). Impact of expected credit loss approaches on bank risk disclosures. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.fsb.org/wp-content/uploads/Impact-of-expected-credit-loss-approaches-on-bank-risk-disclosures.pdf>
18. European Banking Authority, EBA. (2015a). The EBA's views on the adoption of IFRS 9 Financial Instruments. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.efrag.org/files/IFRS%209%20endorsement/IFRS_9_DEA_-_CL44_-_EBA.pdf
19. European Banking Authority, EBA. (2015b). Consultation Paper – Draft Implementing Technical Standards amending Commission Implementing Regulation (EU) 680/2014 on supervisory reporting of institutions with regard to financial reporting (FINREP) following the changes on the International Accounting Standards (IFRS 9). Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu [https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1303111/EBA-CP-2015-23+\(CP+draft+ITS+amending+FINREP+reporting\).pdf](https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1303111/EBA-CP-2015-23+(CP+draft+ITS+amending+FINREP+reporting).pdf)
20. European Central Bank, ECB. (2015). EFRAG draft endorsement advice on the adoption of IFRS 9 Financial statements. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.efrag.org/files/IFRS%209%20endorsement/IFRS_9_DEA_-_CL45_-_ECB.pdf
21. European Commission. (2014). Endorsement Advice on IFRS 9 Financial Instruments. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.insuranceurope.eu/sites/default/files/attachments/European%20Commission%20request%20for%20advice%20to%20FRAG%20board.pdf>
22. European Securities and Markets Authority, ESMA, (2015). EFRAG Draft endorsement advice on Adoption of IFRS 9 Financial Instruments. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.efrag.org/files/IFRS%209%20endorsement/IFRS_9_DEA_-_CL43_-_ESMA.pdf
23. EY. (2014a). Impairment of financial instruments under IFRS 9. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/\\$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Impairment_of_financial_instruments_under_IFRS_9/$FILE/Apply-FI-Dec2014.pdf)

24. EY. (2015a). *International GAAP 2015, Generally Accepted Accounting Practice under International Financial Accounting Standards, Volume 3*. Chichester, West Sussex: John Wiley & Sons Ltd..
25. EY. (2015b). Classification of financial instruments under IFRS 9. Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Classification_of_financial_instruments_under_IFRS_9./\\$File/Apply-FI-May2015.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_Classification_of_financial_instruments_under_IFRS_9./$File/Apply-FI-May2015.pdf)
26. EY. (2015c). The ITG discusses IFRS 9 impairment implementation issues. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-the-itg-discusses-ifrs-9-impairment-implementation-issues/\\$FILE/ey-the-itg-discusses-ifrs-9-impairment-implementation-issues.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-the-itg-discusses-ifrs-9-impairment-implementation-issues/$FILE/ey-the-itg-discusses-ifrs-9-impairment-implementation-issues.pdf)
27. EY. (2015d). The ITG discusses IFRS 9 impairment implementation issues. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS_Developments_Issue_112:_ITG_discusses_IFRS_9_impairment_implementation_issues/\\$FILE/Devel112-FI-Impairment-Sept2015.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/IFRS_Developments_Issue_112:_ITG_discusses_IFRS_9_impairment_implementation_issues/$FILE/Devel112-FI-Impairment-Sept2015.pdf)
28. EY. (2015e). ITG discusses IFRS 9 impairment issues at December 2015 ITG meeting. Najdeno 11. januarja 2016 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_ITG_discusses_IFRS_9_impairment_issues_at_December_2015_ITG_meeting/\\$FILE/Applying-ITG-Impairment-Dec2015.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Applying_IFRS:_ITG_discusses_IFRS_9_impairment_issues_at_December_2015_ITG_meeting/$FILE/Applying-ITG-Impairment-Dec2015.pdf)
29. EY. (2015f). *IFRS 9 Workshop – Classification and measurement*. Prosojnice z delavnice v okviru Združenja bank Slovenije 16. decembra 2016. Ljubljana: EY (interno gradivo)
30. EY. (2015g). *IFRS 9 Impairment Banking Survey – June 2015*. Ljubljana: EY (interno gradivo).
31. EY. (2016). The Basel Committee Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/The_Basel_Committee_Guidance_on_credit_risk_and_accounting_for_expected_credit_losses/\\$FILE/FI-G-CRAECL-Jan2016.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/The_Basel_Committee_Guidance_on_credit_risk_and_accounting_for_expected_credit_losses/$FILE/FI-G-CRAECL-Jan2016.pdf)
32. Golubić, A. (2013). Vpliv Mednarodnega standarda računovodskega poročanja 9 in spremenjene direktive o kapitalskih zahtevah na poslovni rezultat in finančni položaj banke (magistrsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
33. Grant Thornton. (2015). Get ready for IFRS 9, Classifying and measuring financial instruments. Najdeno 17. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.grantthornton.global/globalassets/1.-member-firms/global/insights/article-pdfs/ifrs/get-ready-for-ifrs-9-issue-1-classifying-and-measuring-financial-instruments.pdf>
34. Harvey R. (2015). The 5th Annual Technical Forum: IFRS 9 Implementation. Addressing key interpretation, implementation and transitional challenges impacting Finance and Credit Risk professionals – Exploring the tax implications of IFRS 9 implementation. Najdeno 15. decembra 2015 na spletnem naslovu www.infoline.org.uk/IFRS9
35. HM Revenue & Customs, HMRC. (2015). Corporation Tax: accounting for credit losses. Najdeno 23. aprila 2016 na spletnem naslovu

- https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/417749/15031_9_IFRS__Credit_Losses_TIIN_BM2071_RD.pdf
36. IFRS Interpretations Committee, IFRIC. (2015). Derecognition of modified financial assets. Najdeno 22. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Interpretations%20Committee/2015/November/AP04%20Derecognition.pdf>
  37. IFRS Interpretations Committee, IFRIC. (2016). Derecognition of modified financial assets – Comment Letter Analysis and Finalisation of Agenda Decision. Najdeno 22. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Interpretations%20Committee/2016/March/AP09-IFRS_9_and_IAS_39_Derecognition_of_modified_fianancial_assets_with_CL%27s.pdf
  38. Infoline (2015). The 5th Annual Technical Forum: IFRS 9 Implementation. Addressing key interpretation, implementation and transitional challenges impacting Finance and Credit Risk professionals – Preparer Panel Session: Discussing Business and Operational Challenges Encountered Implementing Classification and Measurement. Najdeno 15. decembra 2015 na spletnem naslovu www.infoline.org.uk/IFRS9
  39. International Accounting Standards Board, IASB. (2014a). *IFRS 9 Financial Instruments – Project Summary*. London: IASB.
  40. International Accounting Standards Board, IASB. (2014b). *IFRS 9 Financial Instruments*. London: IASB.
  41. International Accounting Standards Board, IASB. (2014c). *IFRS 9 Financial Instruments – Basis for Conclusions*. London: IASB.
  42. International Accounting Standards Board, IASB. (2014d). *IFRS 9 Financial Instruments – Implementation Guidance*. London: IASB.
  43. International Accounting Standards Board, IASB. (2015a). Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments, Forecasts of future economic conditions. Najdeno 21. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Other%20Meeting/2015/April/AP%202.final.pdf>
  44. International Accounting Standards Board, IASB. (2015b). Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments, Meeting Summary – 16 September 2015. Najdeno 21. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Other%20Meeting/2015/September/ITG-meeting-summary-16-September-2015.pdf>
  45. International Accounting Standards Board, IASB. (2015c). Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments, Incorporation of forward-looking scenarios. Najdeno 21. decembra 2015 na spletnem naslovu <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Other%20Meeting/2015/December/ITG/AP1-Forward-looking-scenarios.pdf>
  46. International Accounting Standards Board, IASB. (2015d). Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments, Measurement of expected credit losses for revolving credit facilities. Najdeno 21. decembra 2015 na spletnem naslovu

- <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Other%20Meeting/2015/September/AP3-Measurement-of-expected-credit-losses-for-revolving-credit-facilities.pdf>
47. KPMG. (2014). First Impressions: IFRS 9 Financial Instruments. Najdeno 3. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.kpmg.com/TR/tr/hizmetlerimiz/Audit/Documents/4-first-impressions-ifrs9-financial-instruments.pdf>
  48. Lynch C. (2015). The 5th Annual Technical Forum: IFRS 9 Implementation. Addressing key interpretation, implementation and transitional challenges impacting Finance and Credit Risk professionals – Developing the Impairment Operating Model for IFRS 9. Najdeno 15. decembra 2015 na spletnem naslovu www.infoline.org.uk/IFRS9
  49. Martin C. (2015). The 5th Annual Technical Forum: IFRS 9 Implementation. Addressing key interpretation, implementation and transitional challenges impacting Finance and Credit Risk professionals – Impairment Disclosure Considerations. Najdeno 15. decembra 2015 na spletnem naslovu www.infoline.org.uk/IFRS9
  50. Moody's Analytics. (2015). IFRS 9 Will Significantly Impact Bank's Provisions and Financial Statements. Najdeno 2. aprila 2016 na spletnem naslovu <http://www.moodyanalytics.com/~media/Insight/Regulatory/Basel-III/Thought-Leadership/2015/2015-26-03-IFRS-9-Will-Significantly-Impact-Banks-Provisions-and-Financial-Statements.pdf>
  51. Nova Kredina banka Maribor d.d. (2016). Letno poročilo 2015 Skupine Nove KBM in Nove KBM d.d. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu <https://www.nkbm.si/porocila>
  52. Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana. (2014). Letno poročilo 2013. Najdeno 2. februarja na spletnem naslovu <http://www.nlb.si/letno-porocilo-2013>
  53. Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana. (2015). Obvestilo NLB, d.d., Ljubljana o začetku iskanja vlagateljev za nakup portfelja problematičnih terjatev. Najdeno 17. januarja 2016 na spletnem naslovu http://seonet.ljse.si/default.aspx?doc=SEARCH&doc_id=58328
  54. Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana. (2016). Letno poročilo NLB Skupine 2015. Najdeno 30. aprila 2016 na spletnem naslovu http://www.nlb.si/nlb/nlb-portal/slo/o-banki/vlagatelji/financna-porocila/2015_letno_porocilo.pdf
  55. Novotny-Farkas, Z. (2015). The Significance of IFRS 9 for Financial Stability and Supervisory Rules. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563461/IPOL_STU\(2015\)563461_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/563461/IPOL_STU(2015)563461_EN.pdf)
  56. Pismo Evropske komisije Republiki Sloveniji z dne 16. december 2014 v povezavi z državno pomočjo SA.38522, ki jo Slovenija namerava odobriti Banki Celje/Abanki. Najdeno 26. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/252220/252220_1625594_223_2.pdf
  57. Pismo Evropske komisije Republiki Sloveniji z dne 18. december 2013 v povezavi z državno pomočjo SA.35709, ki jo Slovenija namerava odobriti NKBM. Najdeno 26. marca 2016 na spletnem naslovu http://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/248544/248544_1522897_264_2.pdf

58. PwC. (2014a). In depth, IFRS 9 – Classification and measurement. Najdeno 4. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.pwc.com/us/en/cfodirect/assets/pdf/in-depth/us2014-05-ifs-9-classification-measurement.pdf>
59. PwC. (2014b). In depth, IFRS 9: Expected credit losses. Najdeno 10. januarja 2016 na spletnem naslovu <http://www.pwc.com/us/en/cfodirect/assets/pdf/in-depth/us2014-06-ifs-9-expected-credit-losses.pdf>
60. PwC. (2015a). In depth, IFRS 9: Classification, measurement and modifications – Questions and answers. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu <https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1509263403104549>
61. PwC. (2015b). In depth, IFRS 9: Expected credit loss disclosures for banking. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu <https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1522235301123500>
62. PwC. (2015c). In transition, The latest on IFRS 9: Impairment implementation, No. INT 2015-01. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu <https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1535245804164399>
63. PwC. (2015d). In transition, The latest on IFRS 9: Impairment implementation, No. INT 2015-02. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu <https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1535245804164399>
64. PwC. (2015e). In transition, The latest on IFRS 9: Impairment implementation, No. INT 2015-03. Najdeno 20. decembra 2015 na spletnem naslovu <https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1535245804164399>
65. PwC. (2015f). Manual of Accounting, 6.10 – IFRS 9: classification and measurement. Najdeno 30. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1558155410075989>
66. PwC. (2015g). Manual of Accounting, 6.10 – IFRS 9: impairment. Najdeno 30. januarja 2016 na spletnem naslovu <https://inform.pwc.com/inform2/show?action=informContent&id=1558155410075989>
67. PwC. (2016). Basel Committee guidance on accounting for IFRS 9 expected credit losses for banks: PwC In depth. Najdeno 24. aprila 2016 na spletnem naslovu https://inform.pwc.com/inform2/s/Basel_Committee_guidance_on_accounting_for_IFRS_9_expected_credit_losses_for_banks_PwC_In_depth_INT2016_02/informContent/1648184003126267
68. SID – Slovenska izvozna in razvojna banka d.d., Ljubljana. (2016). Letno poročilo SID banke in Skupine SID banka 2015. Najdeno 30. aprila na spletnem naslovu http://seonet.ljse.si/default.aspx?doc=SEARCH&doc_id=59576
69. Sklep Komisije z dne 18. decembra 2013 o državni pomoči SA.33229 (2012/C) (ex 2011/N) – Prestrukturiranje NLB – Slovenija, ki jo Slovenija namerava odobriti Novi Ljubljanski banki d.d.. *Uradni list Evropske unije* št. L 246/28.
70. Sklep o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic. *Uradni list RS* št. 50/2015.
71. Sklep o spremembah in dopolnitvah Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja bank in hranilnic. *Uradni list RS* št. 96/2015.

72. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, UMAR (2014a). Pomladanska napoved gospodarskih gibanj 2014. Najdeno 31. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/analiza/spoml14/PNGG_2014_splet.pdf
73. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, UMAR (2014b). Jesenska napoved gospodarskih gibanj 2014. Najdeno 31. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/analiza/Jesenska_napoved_2014/JNNG_2014_splet.pdf
74. Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, UMAR (2014c). Pregled uresničevanja Jesenske napovedi gospodarskih gibanj 2014. Najdeno 31. januarja 2016 na spletnem naslovu http://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/analiza/zimska_2014/Pregled_uresnicevanja_Jesenske_napovedi_gospodarskih_gibanj_2014_dec_2014.pdf
75. Zakon o bančništvu. *Uradni list RS* št. 25/2015.
76. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb. *Uradni list RS* št. 82/2015, 23/2015, 50/2014, 81/2013, 94/2012, 30/2012, 24/2012, 59/2011, 43/2010, 110/2009 – ZdavP-2B, 96/2009, 5/2009, 76/2008, 56/2008, 117/2006.
77. Zakon o gospodarskih družbah. *Uradni list RS* št. 55/2015, 82/2013, 44/2013 – odl. US, 57/2012, 32/2012, 91/2011, 33/2011, 65/2009.
78. Zakon o organu in skladu za reševanje bank. *Uradni list RS* št. 91/2015, 97/2014.

PRILOGE

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic	1
Priloga 2: Vprašalnik, uporabljen za izvedbo raziskave med slovenskimi bankami	2

Priloga 1: Seznam uporabljenih kratic

BDP – bruto domači proizvod

d.e. – denarna enota

EBA – Evropski bančni organ (angl. *European Banking Authority*)

ECB – Evropska centralna banka

EDTF – Odbor za izboljšana razkritja (angl. *Enhanced Disclosure Task Force*)

EFRAG – Evropska svetovalna skupina za računovodsko poročanje (angl. *European Financial Reporting Advisory Group*)

EK – Evropska komisija

ESMA – Evropski organ za vrednostne papirje in trge (angl. *European Securities and Markets Authority*)

EU – Evropska Unija

FSB – Odbor za finančno stabilnost (angl. *Financial Stability Board*)

IASB – Mednarodni odbor za računovodske standarde (angl. *International Accounting Standards Board*)

IFRIC – Odbor za pojasnjevanje MSRP (angl. *The IFRS Interpretations Committee*)

IRB – pristop na osnovi notranjih bonitetnih ocen (angl. *Internal Ratings Based Approach*)

ITG – skupina za prehod na MSRP 9 (angl. *IFRS Transition Resource Group for Impairment of Financial Instruments* oziroma krajše *Impairment Transition Group*)

MRS 37 – Mednarodni računovodski standard 37 – Rezervacije, pogojne obveznosti in pogojna sredstva

MRS 39 – Mednarodni računovodski standard 39 – Finančni instrumenti: pripoznavanje in merjenje

MRS 8 – Mednarodni računovodski standard 8 – Računovodske usmeritve, spremembe računovodskih ocen in napake

MSRP 7 – Mednarodni standard računovodskega poročanja 7 – Finančni instrumenti: Razkritja

MSRP 9 – Mednarodni standard računovodskega poročanja 9 – Finančni instrumenti

NLB – Nova Ljubljanska banka d.d., Ljubljana

PD – verjetnost neplačila (angl. *Probability of default*)

PIT – v določenem trenutku (angl. *point in time*)

RZP – razpoložljivi za prodajo

SPPI – zgolj plačila glavnice in obresti (angl. *Solely Payments of Principal and Interest*)

TTC – skozi časovno obdobje (angl. *through the cycle*)

UMAR – Urad RS za makroekonomske analize in razvoj

ZDDPO-2 – Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb

ZGD-1 – Zakon o gospodarskih družbah

ZOSRB – Zakon o organu in skladu za reševanje bank

Priloga 2: Vprašalnik, uporabljen za izvedbo raziskave med slovenskimi bankami

PRIPRAVLJENOST SLOVENSКИH BANK NA IMPLEMENTACIJO MSRP 9

A. Projektna organizacija

A.1 Na kakšen način ste oziroma boste v banki organizirali aktivnosti, potrebne za implementacijo MSRP 9?

- a) Formalno kot projekt*
- b) Oblikovana je/bo posebna delovna skupina, ki formalno ne bo delovala kot projekt*
- c) Drugo: _____

*V nadaljevanju se izraz projekt uporablja ne glede na to, kako so aktivnosti v banki formalno organizirane

A.2 V kateri fazi projekta ste trenutno?

- a) S projektom še nismo začeli
- b) Pripravljen je projektni načrt, vendar se posamezne aktivnosti še ne izvajajo
- c) Smo v fazi analize zahtev MSRP 9 in identifikacije potrebnih sprememb ter prilagoditev
- d) Spremembe in prilagoditve sistemov in metodologij se že izvajajo
- e) Drugo: _____

A.3 Kakšni so vaši načrti glede vzporednega teka pred dejanskim prehodom na MSRP 9?

- a) Paralelnega teka ne načrtujemo
- b) Paralelni tek predvidevamo za celotno leto 2017
- c) Paralelni tek predvidevamo za drugo polovico leta 2017
- d) Paralelni tek predvidevamo za zadnje četrtletje leta 2017
- e) Se še nismo odločili
- f) Drugo: _____

A.4 V kolikor predvidevate paralelni tek – kaj razumete s tem izrazom?

- a) Vzporedno produkcijsko delovanje vseh sistemov, tako za izračunavanje oziroma vrednotenje, kot tudi za knjiženje – po MRS 39 in MSRP 9
- b) Vzporedno izračunavanje učinkov po MSRP 9, vendar brez dejanskega knjiženja in dvojnega delovanja aplikacij
- c) Drugo: _____

B. Razvrščanje in merjenje finančnih instrumentov

B.1 Za spodaj navedene aktivnosti prosim označite z ocenami od 1 do 5, kako velik izziv pri implementaciji zahtev v povezavi z razvrščanjem in merjenjem finančnih instrumentov predstavljajo po vašem mnenju. Ocena 1 pomeni, da aktivnost ne predstavlja bistvenega izziva in jo boste predvidoma brez težav izvedli, ocena 5 pa pomeni izjemno zahteven izziv. V kolikor ste poleg navedenih identificirali še kakšno aktivnost, ki je po vašem mnenju zahtevna z vidika implementacije, jo prosim dopišite v tabelo in ocenite.

	Ocena				
	1	2	3	4	5
Določitev ustreznega poslovnega modela					
Določitev, ali pogodbeni denarni tokovi predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti					
Presoja, ali v primeru modificiranega elementa časovne vrednosti denarja zadostuje kvalitativna presoja, ali pa je potrebna kvantitativna ocena					
Vzpostavitev metodologije za izračunavanje poštenih vrednosti tistih finančnih sredstev, ki so po MRS 39 vrednotene po odplačni vrednosti, po MSRP 9 pa bodo po pošteni					
Vzpostavitev ustreznih procesov po prehodu na MSRP 9 (za definiranje poslovnega modela in presojo, ali pogodbeni denarni tokovi predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti)					
Definiranje kriterijev za odpravo pripoznanja finančnih sredstev					
Odločitev, katere kapitalske instrumente vrednotiti po pošteni vrednosti preko drugega vseobsegajočega donosa					
Prilagoditev analitičnih aplikacij novim zahtevam					
Drugo:					

B.2 Ali predvidevate, da se bo ob prehodu na MSRP 9 pomembno povečal obseg finančnih sredstev, ki jih boste morali vrednotiti po pošteni vrednosti?

- a) Da, zaradi razvrstitve finančnih sredstev v poslovni model, katerega namen ni le zbiranje pogodbenih denarnih tokov
- b) Da, ker pogodbeni denarni tokovi ne predstavljajo zgolj plačila glavnice in obresti
- c) Ne pričakujemo pomembnega povečanja uporabe poštene vrednosti
- d) V okviru projekta te analize še nismo izvedli
- e) Drugo: _____

B.3 Ali ste v svojih posojilnih pogodbah že identificirali kakšne klavzule, ki bodo povzročile vrednotenje določenih posojil po pošteni vrednosti preko poslovnega izida?

- a) Da
- b) Ne
- c) Drugo: _____

B.4 V kolikor ste na prejšnje vprašanje odgovorili z Da, prosim navedite vsebino teh klavzul:

_____

B.5 Ali ob prehodu na MSRP 9 predvidevate kakršnekoli spremembe glede računovodske obravnave finančnih obveznosti?

- a) Da, nekatere finančne obveznosti so v naših računovodskih izkazih pripoznane po pošteni vrednosti preko izkaza poslovnega izida in za njih bomo spremembe poštene vrednosti, ki se nanašajo na spremembo lastnega kreditnega tveganja, pripoznali v drugem vseobsegajočem donosu.
- b) Ne, na strani finančnih obveznosti ne pričakujemo nobenih sprememb
- c) Te ocene še nismo izvedli
- d) Drugo: _____

C. Pričakovane kreditne izgube

C.1 Za spodaj navedene aktivnosti prosim označite z ocenami od 1 do 5, kako velik izziv pri implementaciji zahtev v povezavi s pričakovanimi kreditnimi izgubami predstavljajo po vašem mnenju. Ocena 1 pomeni, da aktivnost ne predstavlja bistvenega izziva in jo boste predvidoma brez težav izvedli, ocena 5 pa pomeni izjemno zahteven izziv. V kolikor ste poleg navedenih identificirali še kakšno aktivnost, ki je po vašem mnenju zahtevna z vidika implementacije, jo prosim dopišite v tabelo in ocenite.

	Ocena				
	1	2	3	4	5
Razpoložljivost podatkov					
Kvaliteta podatkov					
Določitev verjetnosti neplačila (PD) skladno z MSRP 9					
Določitev izgub ob neplačilu (LGD) skladno z MSRP 9					
Določitev izpostavljenosti ob neplačilu in ročnosti za zunajbilančne postavke					
Določitev kriterijev za pomembno povečanje kreditnega tveganja (prehod iz Skupine 1 v Skupino 2)					
Določitev kriterijev za kreditno oslajena finančna sredstva (kriterij za prehod v Skupino 3)					
Vključitev predvidevanj o bodočih makroekonomskih gibanjih v model pričakovanih kreditnih izgub					
Vzpostavitev ustreznih procesov za nadzor nad ocenami pričakovanih kreditnih izgub, ki po MSRP 9 vključujejo še več presoje, kot po MRS 39					
Prilagoditev analitičnih aplikacij in ostalih sistemov novim zahtevam					
Čas, potreben za vse zahtevane izračune (po prehodu na MSRP 9, z vidika zmogljivosti sistemov)					
Razpoložljivost kadrov z ustreznimi znanji					
Medsebojno sodelovanje računovodstva, tveganj, informacijske tehnologije in ostalih delov banke					
Drugo:					

C.2 Kakšni bodo predvidoma učinki iz naslova pričakovanih kreditnih izgub ob prehodu na MSRP 9?

- a) Pričakujemo, da se nivo oslabitev in rezervacij ne bo pomembno povečal (manj kot 5%)
- b) Pričakujemo povečanje oslabitev in rezervacij med 5% in 25%
- c) Pričakujemo povečanje oslabitev in rezervacij med 25% in 50%
- d) Pričakujemo več kot 50% povečanje oslabitev in rezervacij
- e) Pričakujemo da se bo nivo oslabitev in rezervacij zmanjšal
- f) Te ocene še nismo izvedli
- g) Drugo: _____

C.3 Kdaj pričakujete, da boste prvič javno razkrili pričakovan vpliv prehoda na MSRP 9 na nivo oslabitev v vaši banki?

- a) V letnem poročilu za leto 2015
- b) V drugi polovici leta 2016
- c) V prvi polovici leta 2017
- d) V drugi polovici leta 2017
- e) V prvi polovici leta 2018
- f) Se še nismo odločili
- g) Drugo: _____

C.4 Katere makroekonomske indikatorje predvidevate, da boste upoštevali pri oceni pričakovanih kreditnih izgub za segment prebivalstva? Označite vse, za katere menite, da jih boste vključili v svoj model.

- a) Bruto domači proizvod
- b) Stopnja brezposelnosti
- c) Obrestne mere
- d) Gibanje cen nepremičnin
- e) Stopnja inflacije
- f) Se še nismo odločili
- g) Drugo: _____

C.5 Katere makroekonomske indikatorje predvidevate, da boste upoštevali pri oceni pričakovanih kreditnih izgub za segment podjetij? Označite vse, za katere menite, da jih boste vključili v svoj model.

- a) Bruto domači proizvod
- b) Stopnja brezposelnosti
- c) Obrestne mere
- d) Gibanje cen nepremičnin
- e) Posamezni kazalniki, specifični za individualno panogo

- f) Stopnja inflacije
- g) Se še nismo odločili
- h) Drugo: _____

C.6 Ali boste uskladili računovodsko definicijo kreditno oslabiljenega finančnega sredstva (kriterij za prehod v Skupino 3 za potrebe ocenjevanja oslabitev) z definicijo neplačila (angl. default) v 178. členu Uredbe 575/2013 o bonitetnih zahtevah za kreditne institucije in investicijska podjetja (CRR)?

- a) Da
- b) Ne
- c) Se še nismo odločili
- d) Drugo: _____

C.7 Katere izmed poenostavitev, ki jih dopušča standard, boste predvidoma uporabili? Označite vse, za katere menite, da jih boste uporabili.

- a) Predpostavka nizkega kreditnega tveganja
- b) Uporaba 12-mesečne verjetnosti neplačila kot približek za ocenjevanje sprememb kreditnega tveganja skozi celotno dobo finančnega instrumenta
- c) Uporaba informacij, ki so na razpolago brez nepotrebnih stroškov in napora
- d) Poenostavljen pristop za poslovne terjatve, pogodbeno sredstva in terjatve iz naslova najemov
- e) Se še nismo odločili
- f) Drugo: _____

C.8 Ali poznate priporočila, ki jih je decembra 2015 izdal Baselski odbor za bančni nadzor (Guidance on credit risk and accounting for expected credit losses)?

- a) Do sedaj nismo vedeli, da ta priporočila obstajajo
- b) Vemo za ta priporočila, vsebine pa še nismo natančno proučili
- c) Poznamo vsebino priporočil, vendar jih večinoma ne bomo upoštevali
- d) Poznamo vsebino priporočil in jih bomo večinoma upoštevali
- e) Poznamo vsebino priporočil, glede njihovega upoštevanja pa še nismo sprejeli odločitve
- f) Drugo: _____

D. Dodatna vprašanja

D.1 MSRP 9 v nekaterih segmentih dopušča precej možnosti za različne interpretacije zahtev. V spodnji tabeli prosim označite z ocenami od 1 do 5, kako pomemben vpliv bodo po vašem mnenju na te interpretacije imele posamezne organizacije oziroma institucije. Ocena 1 pomeni, da organizacija na interpretacijo predvidoma ne bo vplivala, ocena 5 pa pomeni zelo močan vpliv. V kolikor menite, da bo poleg navedenih še katera druga organizacija oziroma institucija bistveno vplivala na interpretacijo posameznih zahtev MSRP 9, jo prosim dopišite v tabelo in ocenite.

	Ocena				
	1	2	3	4	5
Banka Slovenije					
Evropska centralna banka (ECB)					
Evropski bančni organ (EBA)					
Revizijske družbe					
Svetovalne družbe					
Združenje bank Slovenije					
Ostale banke					
Drugo:					

D.2 V kateri fazi projekta načrtujete analizo potrebnih razkritij v skladu z dopolnitvami MSRP 7, kot posledica sprejetja MSRP 9?

- a) Potrebna razkritja smo že proučili in so nam zahteve znane
- b) Zahteve glede razkritij bomo proučili v prvi polovici leta 2016
- c) Zahteve glede razkritij bomo proučili v drugi polovici leta 2016
- d) Zahteve glede razkritij bomo proučili v prvi polovici leta 2017
- e) Zahteve glede razkritij bomo proučili v drugi polovici leta 2017
- f) Zahteve glede razkritij bomo proučili v letu 2018, saj jih pred tem ne bo potrebno javno objaviti
- g) Se še nismo odločili
- h) Drugo: _____

D.3 Ali ste/boste v letnem poročilu za leto 2015 razkrili karkoli v povezavi z MSRP 9?

- a) V letnem poročilu za leto 2015 MSRP 9 ne omenjamo
- b) V letnem poročilu za leto 2015 razkrivamo, da je bil MSRP 9 sprejet in da je njegova uporaba obvezna za obdobja, ki se začnejo od 1. januarja 2018 dalje, glede njegovega vpliva na naše računovodske izkaze pa ne razkrivamo ničesar
- c) V letnem poročilu za leto 2015 predstavljamo trenutni status projekta MSRP 9 v naši banki, ne razkrivamo pa nobenih kvantitativnih učinkov
- d) V letnem poročilu za leto 2015 razkrivamo pričakovane kvantitativne učinke prehoda na MSRP 9
- e) Drugo: _____

D.4 Ali poznate priporočila, ki jih je novembra 2015 izdal Odbor za izboljšana razkritja v okviru Odbora za finančno stabilnost (Impact of expected credit loss approaches on bank risk disclosures)?

- a) Do sedaj nismo vedeli, da ta priporočila obstajajo
- b) Vemo za ta priporočila, vsebine pa še nismo natančno proučili
- c) Poznamo vsebino priporočil, vendar jih večinoma ne bomo upoštevali
- d) Poznamo vsebino priporočil in jih bomo večinoma upoštevali
- e) Poznamo vsebino priporočil, glede njihovega upoštevanja pa še nismo sprejeli odločitve
- f) Drugo: _____

D.5 MSRP 9 ohranja zahtevo MRS 39 po uporabi efektivne obrestne mere. Na kakšen način v vaši banki trenutno pripoznavate obrestne prihodke?

- a) Uporabljamo pravo efektivno obrestno mero, rešitev je integrirana v naš transakcijski sistem
- b) Nadomestila za odobritev kreditov ter stroške, neposredno povezane s pridobitvijo naložbe, linearno razmejujemo skozi celotno življenjsko dobo instrumenta
- c) Uporabljamo približek efektivne obrestne mere
- d) Obrestne prihodke pripoznavamo skladno s pogodbeno obrestno mero, nadomestila za odobritev kreditov ter stroške, neposredno povezane s pridobitvijo naložbe, pa pripoznamo v izkazu poslovnega izida takoj ob začetem pripoznanju finančnega instrumenta
- e) Drugo: _____

D.6 Ali boste ob prehodu na MSRP 9 spremenili način pripoznavanja obrestnih prihodkov? Če da, pojasnite na kak način.

- a) Da: _____
- b) Ne
- c) Se še nismo odločili
- d) Drugo: _____

D.7 Koliko je po stanju na dan 31.12.2015 znašala bilančna vsota vaše banke (oziroma skupine, v kolikor izdelujete konsolidirane računovodske izkaze)?

- a) Manj kot 1,0 milijarde EUR
- b) Med 1,0 in 2,5 milijarde EUR
- c) Več kot 2,5 milijarde EUR